

Mircea, doc curățat.Trebuie doar să urci sumarul pe stilul tău

CULTURĂ ARTĂ PRESĂ

Lucrări generale, documente programatice

CULTURĂ ARTĂ PRESĂ.....	1
Lucrări generale, documente programatice.....	1
1. Gh. I Brătianu, "Problema noilor elite și a liberalismului în România".....	8
▫Problema cadrelor culturale.....	8
-Mașina de diplome.....	8
-Mentalități funeste.....	8
/Elita universitară.....	8
2. Dem I Dobrescu, "Păcatele Dictaturii și păcatele Democrației", 1935.....	9
/Mândria nejustificată a intelectualilor.....	9
3. Dim.Drăghicescu, "Evoluția ideilor liberale " și "APEL".....	9
/Locul intelectualității în PNL.....	9
4. Dim Drăghicescu, Partide politice și Clase sociale, 1922.....	9
▫Burghezia inteligenței.....	9
5. Ștefan Zeletin, <i>Gestul forte</i> , 1930.....	9
/Liberali versus țărăniști.....	10
/Cârmuirea orășenească versus cârmuirea rurală.....	10
6. Ștefan Zeletin, "Burghezia română", 1925.....	10
▫ Capit.V.Reacțiunea împotriva burgheziei.....	10
▫ Caracterizare generală.....	10
▫ Reacțiunea română ,.....	10
Diversele ei curente, au aceleași caracter:.....	10
▫JUNIMEA.....	10
-C.Rădulescu -Motru.....	11
▫ Naționalismul reacțiunii.....	11
▫ POPORANISMUL.....	11
▫ SOCIALISMUL.....	11
▫Valoare și sensul culturii române reacționare.....	11
▫ Cultura reacționară.....	12
▫ Efectul educației reacționare.....	12
7. Const.Garoflid, "Chestiunea agrară din România ", 1920.....	12
/Atracții spre formule în vocabularul intelectualilor.....	12
8. Șt. Zeletin, "NEOLIBERALISM", 1926.....	13
▫ Liberalismul & Burghezia.....	13
▫ Burghezia și liberalismul românesc.....	13
▫ [Seria] Grupul liberal al renașterii.....	13
-Absența culturii liberale.....	14
▫ [Seria] Grupul conservator al renașterii.....	14
▫"Prejudecata despre <pseudo-burghezia română>.....	14
IV.Procesul de prefacere a vechilor clase agrare.....	14
[*Notă.Alex.Papacostea, " <i>România politică</i> ", 1906-1925,.....	15
V."Seria ideilor:prejudecăți asupra capitalului național".....	15
▫ Agonia tradiționalismului rural.....	15
-Romantismul rural.....	15
-Abisul dintre intelectual și țăran.....	15
▫Orașul-laboratorul destinului românesc.....	15
9. Const.Săndulescu –Godeni, " <i>Studentii și elevii români în străinătate</i> ".....	16
1 Franța :.....	16
2.Germania.....	16
3. Italia.....	16
4. Anglia.....	17
5. Alte țări.....	17
10.P.P.Negulescu, "Destinul omenirii ", 1938.....	17
▫Declinul Occidentului ?.....	17
* André Siegfried : " <i>La crise de l'Europe</i> ", 1935.....	18
** Paul Valéry: " <i>Regards sur le monde actuel</i> ", 1931.....	18

▫Riviriment intelectual și moral.....	18
/Renașterea pesimismului.....	18
* Schopenhauer, Nietzsche.....	18
/Constanța intelectuală.....	19
* Rémy de Gourmont , "Promenades philosophiques",1903.....	19
/Opoziția neotomistă.....	19
*Jacques Maritain , "Theonas",1921.....	19
/ Declinul Occidentului?.....	20
** Oswald Spengler , "Der Untergang des Abendlandes".....	20
-Natură,Cauzalitate, Știință.....	20
-Viață , destin , intuiție.....	20
-Culturile= fenomene originare ale istoriei.....	20
-Cultura Occidentului.....	21
-Religia Știința.Muzica . ș.a.....	21
P.P.Neglescu/"38.....	21
▫Atitudinea spengleriană.....	21
▫ Ultimele atacuri teoretice.....	22
* Nicolas Berdiaeff , "Un nouveau moyen-âge" , 1927,.....	22
-Evul mediu.....	22
-Renașterea.....	22
-Etapele decadenței "umanismului".....	22
▫ În apărarea Occidentului.....	23
* Henri Massis , "La defense de l'Occident",1927,.....	23
▫Trădarea cărțurilor : politica.....	23
*Julien Benda, "La trahison des clerics ",1927 ;"La fin de l'éternel",1928.....	23
▫ Tăgăduirea progresului.....	23
*Lasalle, Sorel.....	23
▫Conformism social și moralitate.....	23
* Robert Maltus , "Încercare asupra principiilor populației",1798.....	23
▫ Evoluția formelor războiului și semnificația ei etică	24
* Thomas Morus,"De optimo rei publicae statu deque nova insula Utopia",1516,.....	24
** Saint -Pierre , " Projet de paix perpetuelle",1713,.....	24
*** Kant , "Metafizica moravurilor".....	24
PPNegulescu /.....	24
▫ Libertatea presei.....	24
* Legrand du Saulle , "Le folie devant les tribunaux " ,1864.....	24
**Maudsley , "Crima și nebunia".....	24
***André Lorulot , "Crime et société " ,1923	24
▫Semnificarea unui fenomen divergent.....	25
-Moralitatea oamenilor.....	25
▫Anarhia intelectuală a timpului nostru.....	25
11.Camil Petrescu, "Note zilnice", 1927-1940.....	25
-Cum să scap de sărăcie ?.....	25
-Bolnav, dator, fără slujbă , cu gânduri sinucigașe.....	25
12. Henri H.Stahl, "Amintiri și gânduri ... din vechea școală a "monografiilor sociologice" Ed.Minerva,1981.....	26
▫Destin intelectual.....	26
▫ Institutul Social Român.....	26
▫Școala sociologică.....	26
▫ Congresul XI internațional de sociologie:București.....	27
▫1938-1940."Serviciul Social".....	27
▫"Fundăția Carol II " : rolul "nefast" al Regelui.....	27
-Legionarizarea instituțiilor.....	27
▫Campaniile sociologice (1926-1939).....	27
- [1926] ,Rușețu(Brăila).....	27
-[1927] Nerej (Vrancea).....	27
- [1928] Fundul Moldovei (Cîmpulung).....	28
-[1929] Drăguș (Făgăraș).....	28
- [1930] Runcu (Gorj).....	28
- [1931] Cornova (Bălți ? Basarabia).....	29
- [1932] Drăguș (reluare).....	29

▫"Criza"școlii de sociologie.....	29
-[1933] Făgăraș.....	29
-Drumurile se despart.....	29
▫Atmosfera cultural –politică ostilă.....	29
/ "Curente diversioniste și defecțiuni".....	29
- [1934-1935]Misionarii gustieni.....	29
- [1936-1937] Șanț (Năsăud).....	30
▫Congresul XI(internațional) de sociologie:București.....	30
- [1938] Nerej.....	30
- [oct.38-1940) "Serviciul social".....	30
13.Mircea Vulcănescu * , "Nae Ionescu.Așa cum l-am cunoscut.".....	30
* M.Vulcănescu Notă biografică.....	30
▫ Nae Ionescu.....	30
/Întâlnirea cu Nae Ionescu.....	30
/ Nae Ionescu :începuturile.....	31
[1931]Nae Ionescu :Logică și Istoria logicii.....	31
/ Nae Ionescu și politica.....	31
/ Nae Ionescu și femeile.....	31
/ Nae Ionescu și banii :.....	31
/ Nae Ionescu și prietenii.....	31
/ Nae Ionescu și adversarii.....	31
14.Constantin Noica, <i>Pagini despre sufletul românesc</i> ,.....	32
Date Biografice (1909-1987).....	32
/ Prefața Noica.....	32
I.Etern și istoric în cultura românească.....	32
-Non existența categoriilor etice.....	33
* Lucian Blaga: satul românesc.....	33
- Cultura majoră / cultura minoră.....	33
- Satul - matcă stilistică.....	33
II.Cunoașterea filozofică.....	34
-Învățăturile lui Neagoe Basarab.....	34
* Iorga, Cartoian, Ștefănescu.....	34
- Absența Eticii.....	35
15. Șerban Voinea , " <i>Marxism oligarhic</i> " ,1926.....	35
- Ștefan Zeletin : nimicește cultura română.....	35
▫ Marxism oligarhic.....	35
- Disprețul față de Gherea.....	35
▫ Gherea: teoria socialismului în țările înapoiate.....	35
- Zeletin : Știință și apologie.....	36
▫ Sociologia – teren de luptă între burghezie și proletariat.....	36
▫ Burghezia română : nedezvoltată, străină.....	36
Burghezia română nu s-a dezvoltat.În cel mai bun caz ,s-a dezvoltat capitalismul ,dar el este de origine străină. Din această cauză nu s-a dezvoltat nici burghezia mijlocie și mică rom.....	36
"Slăbiciunea ideologiei burgheze în România ,nu este decât oglindirea slăbiciunii sociale a clasei corespunzătoare."Dacă am fi avut o puternică clasă capitalistă,"se găseau teoreticienii care s-o reprezintă în lupta de idei.".....	36
16.Virgil Madgearu, " <i>Agrarianism,Capitalism,Imperialism</i> ",1927.....	36
▫ Teoriile economice apusene.....	36
▫ "Formarea și evoluția burgheziei române ".....	37
- Junimismul.....	37
- Poporanismul.....	37
- Curentul social-democrat.....	37
Având în Gherea un reprezentant principal.....	37
▫ Sociologia științifică.....	37
17) P.P.Negulescu, " <i>Partidele politice</i> ",[1923],1926.....	37
▫ Necesitatea lămuririlor privind evoluția popoarelor și statelor.....	37
/ Schimbările posbelice.....	38
18) Șt.P.Mihăileanu, legislația privind cultura, arta , științele , 1939.....	38
▫ Casele:scriitorilor , compozitorilor, pictorilor, sculptorilor.....	38
19.) PNAgrar-Goga :Programul partidului , 1932.....	38

▫Programul Cultural.....	38
20.)PND, Iorga :programul cultural , 1904	38
▫Mișcarea semănătoristă.....	38
-"Neamul Românesc".....	38
-Presa – a patra putere în stat.....	39
21.) PNL-IGDuca - Programul de guvernare , 1 oct.'33.....	39
▫Promovarea dezvoltării culturale.....	39
22.) L.Kalustian, "Conspirații sub cer deschis", [1936-'38].....	39
▫ Cezar Petrescu :secretar general la Arte (1938).....	39
23) Nichifor Crainic, " <i>Zile albe, zile negre</i> ", Memorii (I),.....	39
▫1926.La Ministerul Cultelor ; la Fac.teologie Chișinău	39
/1926."Gândirea ".....	39
/1926/ 1927."Cuvântul", "Logos".....	40
*Nae Ionescu-căile neortodoxe de parvenire.....	40
/1927."Crai Nou".....	40
/1928 "Curentul ".....	40
24.)A.P.Samson, " <i>Memoriile unui gazetar</i> ", 1927-1937,.....	40
**"Sărindar ".....	41
** Rador.....	41
▫Bucureștiul	41
-Calea Victoriei.....	41
-Bucureștenii.....	42
#"Dimineața" și "Adevărul".....	42
#"Lupta".....	43
#"Facla ".....	43
#"Universul ".....	43
#"Universul literar și artistic".....	43
*Charles Maurras.....	43
#"Cuvântul".....	44
-Dir.Titus Enacovici.....	44
-Dir.Nae Ionescu.....	44
-Mircea Eliade.....	44
-M.Sebastian.....	45
-Perpessicius.....	45
#"Curentul".....	45
#"Ultima oră".....	45
#"Neamul românesc".....	45
#"Argus".....	46
# "Timpul ".....	46
▫Goga : suprimarea de ziare.....	46
25.) N.Carandino, "De la o zi la alta", Memorii,.....	46
▫ "Ziare ,ziariști și momente de presă.".....	46
# "Facla".....	46
#"România "(1938).....	46
# Cuvântul ,Curentul ,Calendarul.....	47
# Dimineața ,Adevărul ,Universul.....	47
▫ Cuvîntul liber,Azi,Lumea Românească,Revista română.....	47
-Leon Kalustian.....	47
-Zaharia Stancu	47
/!"Cafeneaua Grand ".....	47
/Hariclea Darclée.....	47
26) Tudor Teodorescu-Braniște " <i>Scara vieții</i> ", Ed.Eminescu,1976.....	48
▫Suprimări de ziare :Cuvântul liber,Adevărul, Dimineața ,Jurnalul.....	48
#1939."Jurnalul ".....	48
#1933-1936."Cuvîntul liber"(a III-a serie).....	48
*1935.Barbusse.....	48
* C .Graur.....	49
* Romain Rolland.....	49
27. Panait Istrati, " <i>Amintiri.Evocări.Confesțiuni</i> ",Ed.Minerva,1985.....	49
▫ Nichifor Crainic.....	49
▫ "Cruciada românismului " -Steleescu.....	49

/Străinătatea a aflat despre România de la el.....	50
28.) Mihail Sebastian, " <i>Jurnal</i> ", 1935-1944, Ed.Humanitas, 1996.....	50
/ 1935: < Sebastian?Aha !Jidanul ăla care s-a botezat! >.....	50
/ 1940:De la căderea Parisului, a refuzat să mai scrie.....	50
*1941.Emil Cioran.....	50
*1941.Eug.Ionescu.....	51
☞23 aug.'44 : Pătrășcanu.....	51
29.) Liviu Rebreanu, " <i>Jurnal</i> ", 1927-1940,Ed Minerva, 1984.....	51
'27-'29.Literatură și politică.....	51
/DEP.....	51
'30 -'31-Restaurația.Guv.PNȚ.....	51
/Audiență la Regele Carol.....	51
-Carol-un cunoscător avizat al lumii teatrale.....	52
-Culise și concurență la Teatrul Național.....	52
☞1930.Departamentul Educației Poporului (DEP).....	53
-Demisia lui Rebreanu de la DEP.....	53
☞ 1931.Atmosfera culturală provincială.....	53
-Pitești.....	53
-Craiova.....	53
-Tg.Jiu.....	53
-Turnu Severin.....	53
-Lugoj.....	53
-Timișoara.....	53
*Sever Bocu.....	54
-Arad.....	54
-Oradea.....	54
-Cluj - Tg.Mureș -Deva.....	54
-Alba Iulia.....	54
-Sibiu.....	54
*1931.Crainic și Șeicaru : polemică otrăvită.....	54
1931.Guvernarea Iorga.....	54
/Năzdrăvăniile lui Iorga.....	55
-Iorga –comic aristofanesc.....	55
-Regele Carol-atmosferă oribilă.....	55
-Retragerea lui Maniu din șefia PNȚ.....	55
/ 1932.Sinecure.....	55
30)Nae Ionescu, " <i>Între ziaristică și filosofie</i> ", 1926-1938.....	55
☞ 1930.Nația care s-a regăsit .".....	55
-Maniu confiscă "Cuvântul".....	56
-Maniu –continuator testamentar al lui CICBrătianu.....	56
-6 iun.'30 Restaurația.....	56
☞Ian.'31."Chemăriștii".....	56
-Maniu și Vaida "guvernarea dezastruoasă".....	56
☞ ian'31.Tineretul în politică.....	57
☞ 1933.Guv.Duca / legionarii / evreii.....	57
-Asasinarea lui Duca.....	57
31.) Mircea Eliade, "Memorii" 1907-1960, Editura Humanitas, 1991, 1997.....	58
/ '27-'28 :la "Cuvântul".....	58
/Studii și burse în străinătate.....	58
/Prietenii.....	58
32. Eugen Lovinescu , LD:introdu fișier.....	58
33. George Calinescu , LD :introdu fișier.....	58
34.Todor Avram : " <i>Transilvanismul</i> " mss, 17.665, 1924-1930.....	58
☞ Reviste transilvănene.....	58
-Revista "Cultura" Cluj, 1924.....	58
-Revista "Aurora" , Oradea, 1922.....	58
-Revista "Culisele" , Cluj, 1923.....	59
-Revista "Banatul" , Timișoara , 1926-1930.....	59
-Revista "Boabe de grâu" (1928-1930 ?).....	59
☞ Planul de muncă al PNR , oct 1919.....	59
-Cultura națională.....	59

-Noua școală românească.....	59
-Teatru și Operă română.....	59
-Dezvoltarea culturală a popoarelor conlocuitoare.....	60
35.) I. Istrate, "O nouă credință: conservarea națională", Cluj, 1923.....	60
♣Publicații periodice.....	60
-Pe țară și provincii.....	60
-Provinciile unite, pe naționalitate.....	60
36.) Evenimente științifice ,culturale, literare, artistice, anii 1927-28.....	60
-Știință.....	60
-Literatură.....	60
-Reviste.....	60
-Teatru-Operă.....	61
-Radio , Cinema.....	61
37.) Octavian Goga ,Naționalism dezrobitor. Permanența ideii naționale.....	61
♣Informații bibliografice.....	61
♣C. Schifirneț: Studiu introductiv.....	61
A.) 1923. Goga. Discurs de recepție în Academia Română: Coșbuc.....	61
-Generație privilegiată.....	61
-Românismul patriarhal ardelenesc.....	62
-Cărturarul ardelean.....	62
-Gheorghe Coșbuc.....	62
B.) 1923. Goga. Conferință la Universitatea din Cluj.....	62
-Alma Mater de la Budapesta.....	62
-Ideea națională.....	62
-București: lozinca unirii.....	63
-Războiul Întregirii.....	63
-Dezagregare, oboseală, sleire, ezitare, retorică stearpă.....	63
-Invazia străinilor[evreilor].....	63
-Presa îmbolnăvită de miasme parazitare.....	64
...Iacob Rozenthal / <i>Adevărul</i> / <i>Dimineața</i> /.....	64
-Generația '22: ideea națională în marș.....	64
C.) 1927. Goga .Pânze de păianjeni.....	64
/Eminescu: doctrina naționalismului organic.....	65
-Idolul a două generații.....	65
-Detractorii lui Eminescu.....	65
...Dobrogeanu Gherea.....	65
...Panait Istrati.....	65
D) 1927. Goga. Mustul care fierbe.....	66
/Basarabia' retro 1918.....	67
/Transilvania.....	67
-Procrearea României.....	67
-Pericolele disoluției morale.....	67
-Punte de trecere între trecut și viitor.....	68
E) 1927. Goga. Granițele.....	68
/Granițele istorice lăuntrice.....	68
-Clasa diriguitoare : psihologie de mozaic.....	68
-Masele: mentalitate simplistă.....	68
-"Patul lui Procust"-la conducătorii politici.....	69
F) 1927. Goga. Povestea lui Ilie Muromets [Basarabia].....	69
/1918. Basarabia. Martor al renașterii politice.....	69
-Dărâmarea stăpânirii rusești.....	69
-Revenirea greoaie la matca românească.....	69
-Psihologia noii clase politice basarabene.....	70
...Ilie Muromets.....	70
-Muromets trăește !.....	70
G.) 1927. Goga. Fierbe în Țară.....	71
/Mișcări "fasciste –antisemite !?.....	71
/Alarma ziarelor " <i>antifasciste</i> ".....	71
/Fascism în Ardeal ?.....	71
/Reacție a ideii naționale, da.....	71
-Puncte de înrudire cu mișcările similare , da.....	71

-Antisemitismul studenților din Cluj.....	72
-Psihologia schimbată a ardelenilor.....	72
/Evreimea din Ardeal.....	72
-Corp separat în statul român.....	72
-Maghiarofilă.....	72
/Ardealul- loc de invazie evreească.....	72
-Acapararea industriei și comerțului. "	73
H)1927.Goga.Supremul sprijin:Armata.....	73
/Averescu –dictatură militară ?!	73
* Antimilitarismul ,antipacifismul duplicitar.....	73
-Anihilarea curentelor subversive bolșevice.....	73
I.)1922 Goga.Regionalismul ardelean.....	74
/Partidul Național din Transilvania.....	74
-Antagonism pățimaș față de vechiul Regat.....	74
...Maniu –Vaida , doctrină regionalistă ?.....	74
-Perpetuarea geografiei de ieri ?!	74
-Regionalismul=doctrina neamurilor centrifugale.....	75
-Nepuțința de a se atașa României	75
-Regionalismul=non possumus.....	75
/1918.Simțiri paralele :țărani / burghezia.....	75
-Psihologia mixturii intelectuale.....	75
-PN R=Corpus Separatum.....	75
/Regionalismul – fenomen universal.....	76
J)1922.Goga.Criza Partidului Național din Ardeal.....	76
/În 3 ani, tratative cu 4 partide.....	76
/Eclectismul doctrinar al PNR.....	76
K)1922.Goga.Scăderea de prestigiu a Ardealului.....	76
/ 1919.Iuliu Maniu între legendă și mistificare.....	76
/1921.Opoziția "înăcrită".....	77
/1921-'23 Pertractări cu partidele.....	77
/Boicotarea încoronării –eclipsă totală a bunului simț politic.....	77
L)1923 .Goga.Încă o dată Alba Iulia.....	77
/1918.Rezoluția de la Alba Iulia.....	77
-Pct.III-port-drapel al minorităților !.....	78
...Rudolf Brandsch.....	78
M)1923.Goga.Partidele politice din Ardeal.....	78
/Paraziții călimarei	78
/Pace și blândețe la Băsești.....	79
/1923.Mentalități politice ardelenesti.....	79
/Sistemul de partide în Ardeal.....	79
-Partidul Național Vaida-Maniu.....	79
N)1924.Goga.Conștiința de partid în Ardeal.....	80
/Basmul solidarității.....	80
O) 1930.Goga.A cui e vina ? (I).....	80
/PNȚ = regimul Maniu.....	80
...Cetățeanul mișcat de idealul național.....	80
...Ahtiatul de Occident.....	81
...Epavele vechilor partide.....	81
...Tineri ariviști.....	81
...Pleava subversivă.....	81
P) 1930.Goga.A cui e vina?(II).....	81
/Partidul Liberal.....	81
-PȚ= emanație a miopiei liberale.....	82
-Burghezie inventată ad hoc.....	82
-Țărănimea – victimă perpetuă.....	82
-Blocarea Ligii Poporului pentru evoluție lentă.....	82
-Paradoxul relației PL-Ardeal.....	82
R)1931.Goga.Ideea unirii.....	83
/Fazele ideii.....	83
...barda lui Mihai.....	83
...înțelepții neamului.....	83

...istoriografii ardeleni ,școala latinistă.....	83
...școala românească.....	83
...Tudor Vladimirescu.....	84
...Parisul , continentul.....	84
...ideologii de la '48.....	84
...internaționalizarea ideii unirii.....	84
...unioniștii.....	84
/1859.Alexandru Cuza.....	84
...Dinastia străină.....	84
/ Domnia lui Carol I.....	84
...Eminescu.....	85
...Soarele de la București răsare.....	85
/Domnia lui Ferdinand I.....	85
S)Mai 1927.Goga.Sărbătoare pe Câmpia Libertății, Blaj.....	85
♣Blaj-loc de pelerinaj.....	85
/Pleiada pașoptistă.....	85
/Învățăminte și consecințe.....	85
Dec.1933.Goga.Deschiderea Institutului de istoria literaturii.....	85
♣Confesiune de "atelier".....	86
-Credința în determinismul geografic.....	86
-Familie de intelectuali cu tradiție.....	86
-Satul= rezervor de energie națională.....	86
-Suflet de protestatar ,de revoltat.....	86
-Atmosferă și influențe literare	86
/Criza de conștiință :schimbarea concepției de viață.....	87
-"Rețărâirea "	87
/1906."Eminescian" la Universitatea din Budapesta.....	87
/1933.Prezentul.....	87
-Clasă conducătoare înstrăinată.....	87

1. Gh. I Brătianu, "Problema noilor elite si a liberalismului în România"

Extras din rev. "Libertatea ",București,1933.,pag.1-15.

♣Problema cadrelor culturale

"**Problema cadrelor** în viața culturală ,este importantă.Dupa razboi,s-a urmărit mult acest aspect,pentru **pătrunderea culturii in masele poporului**.Prin emulațiunea ambițiilor locale,s-a ajuns chiar la o **inflație a învățămîntului teoretic**,la **ingrămădirea în universități** a unor elemente lipsite de vocație și pregătire,care a dus,în ultimă analiză, la **dezorientarea tineretului**,la atragerea către **curențe mistice sau extremiste**.

-Mașina de diplome

"S-a creat cu trecerea vremii o **mentalitate funestă**:credința că o **diplomă** întărită de Stat, **obligă neapărat Statul să dea posesorului ei funcțiune și pensie**.[...]
Au venit ,însă [...] vremurile de restrîște și de sărăcie.Bugetul s-a comprimat în fiecare an mai mult [...].Totuși ,în acest cerc de fier care se strînge, **masina de diplome n-a încetat să funcționeze**, mai ales de **cînd stavila bacalaureatului a fost zădărnicită**. Se înmulțesc mereu avocații fără procese,medicii fără clientelă,licențiații in litere fără catedre . [...]multi bacalaureați sunt sergenți de stradă [...]problema șomajului intelectual[...]a devenit un adevărat pericol social."

-Mentalități funeste

"A da unui tînăr **spoiala unei culturi** superioare ,**pretențiunile și revendicările** ce le leagă de obținerea unui titlu academic,fără a-i da posibilitatea să le valorifice, înseamnă să crezi o **clasă muncitorească de rătăciți și de răzvrățiți**,care vor transforma ,în mod inevitabil ,sentimentul de nedreptățire care-i amărăște ,în tendințe de zguduire și de răsturnare a ordinii publice si sociale în care nu-și pot afla locul.[...]"

/Elita universitară

" elita universitară ,care trebuie să ducă mai departe progresul știintelor ,al literelor și al

artelor trebuie restrânsă printr-o mai riguroasă selecțiune a puterii de muncă și a talentului."

Trebuie îndrumare spre înv. practic, pentru a pregăti cadre pentru cultura rațională a pamîntului, a inițiativei private în întreprinderi industriale și negoț.

"Numai așa vom putea combate și îngrădi ceea ce a devenit o plagă a societății noastre: birocrațismul excesiv și corupt., care ajunge în cele din urmă un pomanașism electoral, cu cele mai triste și îngrijorătoare consecințe, în ordinea materială și morală"

Gh.Brătianu / '33

---

2. Dem Dobrescu, "Păcatele Dictaturii și păcatele Democrației", 1935

/Mândria nejustificată a intelectualilor

"Cauza decadenței Parlamentului rezidă în **abținerea oamenilor de valoare**, cari fac pe filozofii și pe oamenii superiori. Ei nu vor să se amestece în politică cu vulgul, sub pretextul că el nu vrea să-l asculte. Dar, totdeauna poporul a urmat pe oamenii superiori cînd ei s-au coborît în popor ca să-l convingă de capacitatea și dragostea lor. Dacă oamenii din popor pot fi scuzați pentru abținerea lor, pentru intelectuali ar trebui prevăzute amenzi de mare importanță.

-Din cauza mîndriei nejustificate a intelectualilor, asistăm la decadența corpului electoral, pe care ei l-ar putea ridica, asistăm la decadența Parlamentului și, cu el, la decadența întregii țări.

Mai avem noroc cu oamenii din popor că se mai interesează de politică.

Fără ei, ar trebui să angajăm alegători cu anul." (p.19-20)

Dem Dobrescu / '35

---

3. Dim. Drăghicescu, "Evoluția ideilor liberale" și "APEL"

către tinerimea liberală, către tinerimea cultă și

către socialiștii și lucrătorii din România Mare. București, 1921

[Atenție L.D. Vezi broșura sau fișierele: **Sist. de part. PNL Liberalism Etică** în care el pledează și argumentează rolul elitelor, al intelectualilor în ridicarea prosperității materiale și culturale a țării.]

/Locul intelectualității în PNL

-Drăghicescu consideră că **locul intelectualilor este în PNL,**

considerînd, sub acest aspect: că **P.Țărănist** este un **part. inutil, ipocrit, demagogic** ;

că **PSD**, în România, trebuie să evolueze spre un "*socialism liberal*"

Drăghicescu / '21

---

4. Dim Drăghicescu, Partide politice și Clase sociale, 1922

▣Burghezia inteligenței

Astăzi lupta politică se dă între PNL și PȚ.

Ceea ce poate deveni determinant în această luptă nedecisă, "**arbitru luptei**",

va fi "burghezia inteligenței" care tinde să devie un factor important și independent și care este "făuritoarea indicată a opiniei publice"

De aici derivă și importanța ei politică și socială.

Încotro va înclina **intelectualitatea burgheză**, care **face temeiul opiniei publice**,

într-acolo va înclina victoria, pe care factorul politic determinant dar fără răspundere, o va indica și decide.

Succesul PNL va depinde de **puterea de atracție** ce va exercita asupra **micii burghezii și intelectualilor**, care îi va menaja **o bună presă** și o opinie publică favorabilă. (pag.114)

Drăghicescu / '22

---

5. Ștefan Zeletin, *Gestul forte*, 1930

(preluate de la C.Papacostea, ("Țara noastră", 15 iun.'30)

/Liberali versus țărăniști

[LD: Critică virulent partidul și guvernarea național-țărănistă]

- "Trebuie să mărturisim totuși că, la început, **intelectualii au primit cu simpatie experiența rurală democratică.**

Liberalii reprezentau reacțiunea, țărăniștii, democrația.

Concluzia? **Orice gânditor** trebuie să se îndrumeze, cel puțin **cu simpatiile, spre noul regim. Și intelectualii au făcut-o.**

Desamăgirea lor a fost crudă. Am sărit noi, românii, de la un extrem la altul.

/Cârmuirea orășenească versus cârmuirea rurală

După o jumătate de veac de **cârmuire exclusiv orășenească**, am trecut acum la o **cârmuire exclusiv rurală.**

Cea dintâi, mult pomegrită "**oligarhie**", ni-a dat **România Mare**, ca stat național unitar.; cea din urmă, a venit să semene **ruina economică, anarhia socială, sfîșierea națională.**

Unii au clădit, alții dărîmă. Unii au adunat, alții risipesc.

Și așa, azi în inimile tuturor, încolțește o dorință: **Înapoi !**

Zeletin / '30

6. Ștefan Zeletin, "Burghezia română", 1925

▣ Capit.V.Reacțiunea împotriva burgheziei.

Încercare de **psihologie socială a culturii**.sec.XIX (pag.216--)

[**Atenție L.D.am tratat toată problema pentru a nu-i sparge fluența.Contribuție substanțială, incitantă care a și provocat marea polemică în epocă.**

▣ Caracterizare generală

/ Rev. burgheză nu se încheie în nici o țară cu o victorie definitivă a oamenilor noi asupra trecutului.Ea constă într-o serie de lupte, în care susținătorii noii ordini sdrobesc pas de pas împotriva oamenilor vechi.

/ **Revoluția** este secundată de **contrarevoluție**, directă (dacă are forța necesară)sau ideologică (în știință, literatură, artă)

/Prin lupta teoretică împotriva adversarului învingător, ea încearcă să convingă oamenii că **"noii stăpînitari sunt niște uzurpatori ai unui rol**, la care nu au nici un drept și nici o chemare, că stăpînirea lor prăbușește lumea în nenorocire și ruină, și că **vechiul regim era cu mult superior...**"

/ **Romantismul reacțiunii** are înclinația de a pomegră prezentul și de a idealiza trecutul.Cum el nu mai poate reînvia, romantismul își găsește încheierea firească în **pesimism.**

/Reacțiunea împotriva burgheziei este **istorică** (deoarece ea deduce prezentul din trecut), are o **coloratură romantică** (idealizează trecutul).

În procesul de formare a României moderne este această caracteristică:

"burghezia se manifestă în practică, iar reacțiunea numai în teorie; cea dintâi lucrează, cea din urmă <critică>" (p.220)

▣ Reacțiunea română,

Diversele ei curente, au aceleași caracter:

/importă formulele lor abstracte din străinătate;

/aceste abstracțiuni sunt folosite contra burgheziei;

/curente pornesc dela lași și sunt prezentate ca "spirit critic";

"Bucureștii au introdus așezămintele burgheze, iar lașii au introdus formulele culturii noastre, pentru a putea lupta cu ele contra acestor așezăminte" (pag.221)

Zeletin/(pag.221-228 ș.a.)

▣ JUNIMEA

A început lupta întâi pe cale culturală, apoi politică.(istoric, argumente, citări autori, dovezi)

/ Junimismul este mai mult o stare de spirit, un sentiment, decît o teorie; o indignare intelectuală, glume, persiflări, aluzii; regretul pentru trecut;

/ Cine și ce sunt ei ?-**elemente bugetare**(P.P.Carp),**plebea de sus** (Titu Maiorescu),**proletari ai condeului** (Eminescu,Mehedinți), **politicieni interesați** (Rădulescu-Motru).Ei sunt formați în străinătate ,nu prea cunosc țara ,

/ Ei vorbesc despre formele fără fond :Academie fără savanți, Universități fără profesori culti,școli de Belle-Arte ,fără pictori,teatre fără actori...-Și ,pentru a înduioșa ,**deplîng țăranul** de pe care s-au stors sudorile pentru întreținerea acestor **instituții artificiale**,deși **ei au o profundă antipatie de esteți rafinați , față de pătura rurală.**

/ "**Naționalismul** " ,pe baza unui "**istorism evoluționist modern**" a fost o întregire necesară junimismului,numai că de la studierea trecutului,s-a ajuns la **idealizarea trecutului** pentru a **condamna și defăima** prezentul. Spiritul reprezentativ,desăvârșit, al "**ideii naționaliste**" cu toate trăsăturile sale,a fost Eminescu :
"**istoric,romantic,pesimist,sentimental,religios,streinofob.**
Zeletin/

-C.Rădulescu -Motru

Este singurul gînditor sistematic,de psihologie comparată adîncă,pe care l-a produs reacțiunea română.Prin opera sa ,rod al unei cercetări amănunțite,("Cultura română și politicianismul" ,1904) el încearcă să dovedească :

/că vechile instituții erau potrivite cu sufletul românesc

/că între instituțiile burgheze și sufletul românesc este o prăpastie

/că așezămintele moderne sunt simple mimetisme sociale DAR ...cultura sa, preponderent psihologică,nu i-a înlesnit o interpretare istorică justă,a fenomenului capitalist ,care ,nicăeri in lume,nu a izvorît din nevoile sufletești. (pag.228-230)

Zeletin/

▣ Naționalismul reacțiunii

tăgăduiește orice funcție socială clasei stăpînitoare ,pe care o consideră **străină de neam**.În această credință se întîlnesc toate curentele reacționare.

"De aceea astăzi **orice român cult** e convins că clasa conducătoare nu are alt rol social ,decît exploatarea bugetului ,că e grea de toate păcatele morale de pe lume ,fără a avea în schimb vreo calitate. (pag.232-234) (L.D.vezi la fișier **Naționalism și Liberalism**)

/Ideea naționalistă a cîștigat un număr impunător de talente strălucite care ,printr-o viguroasă propagandă,"a întreținut în lumea noastră cultă o atmosferă de pronunțat caracter rural."În această atmosferă s-au altoit și alte curente reacționare .

Zeletin/

▣ POPORANISMUL.

Exotic prin origină și caracter,obscur în năzuințele sale sociale,o plantă parazitară ce se hrănește din seva naționalismului rural .Poporanismul are origină rusă și are înțeles limpede numai în patria sa.(explică istoric și doctrinar narodnicismul rusesc)

(împrumutarea ideilor narodnice de către marxiști etc etc)

(polemica teribilă din Rusia între ei etc etc..) (pag.233-236)

/În România ,poporanismul a fost introdus de doi sociologi de "proveniență rusă" [sic!]- numește pe Stere și Gherea -care au deschis și la noi o polemică analoagă celei rusești,fără a cunoaște realitățile românești, scriind însă opere despre care unii afirmă că vor rămîne în cultura românăPoporanismul român este lipsit de orice sens deoarece suprapune"**o ideologie burgheză pe un fond economic agrar medieval** "

Acest nonsens se lămurește prin importarea fără spirit critic a poporanismului rus (Nicolas-on [Davidson] traducătorul "Kapitalului " în l.rusă).Poporanismul românesc va dispărea fără urme.Sentimentalismul reacționar- rural în care el a trăit ,nu a fost opera sa.

(pag 237-240)

Zeletin /

▣ SOCIALISMUL

/Noul curent are o înfățișare "turbure" :s-a învestmîntat într-o mască a progresului,dar **ascunde o față veche,cea reacționară.(pag 240-244) (L.D. vezi fișier SOCIALISM)**

Zeletin/

▣Valoare și sensul culturii române reacționare .

(pag.244---)

/ "Reacțiunea română ,în deosebitele ei curente,a reputat o desăvârșită izbîndă .
Nu există la noi un curent de idei burghez:spiritul public a căzut cu totul sub stăpînirea reacțiunii [...]Numească-se această perioadă **era spiritului critic**,ori mai bine **era Junimii** care a dat culturii noastre pecetea ei proprie;sub orice denumire s-ar adopta,se ascunde acelaș cuprins:**predominarea spiritului reacționar în gîndirea românească."** Și așa societatea noastră alcătuește în prezent,
două pături suprapuse ,perfect dușmane:o structură economică socială modernă și un spirit public medieval,concretizat în curente culturale reacționare.
/Burghezia română a suferit pe teren cultural o înfrîngere desăvârșită.
 Și așa se face că societatea modernă se înfățișează ca "o mașină moartă", "fără suflet propriu" (pag.245) (L.D.vezi la **fișier Liberalism**)
 Zeletin -concluzii-

▣ **Cultura reacționară**

/ Cu toată victoria deplină pe care au reputat-o,curentele reacționare nu rezistă la proba analizei științifice:toate se reduc la un formalism de împrumut.
 În toate deosebitele ei curente,ea protestează în numele **spiritului istoric**
 Aceasta este numai **o atitudine negativă**.Ea nu a putut crea culturii noastre **temelia istorică** ,pe care se întemeiază în era burgheză **cultura națională**.
 /Cultura reacționară nu a îndrumat spiritele înainte ,ci vrea să le întoarcă îndărăt, îndeplinind funcția "unui baston cu care lovește neconținut burghezia ."
"Nefiind în măsură să ucidă burghezia cu tunul,reațiunea română s-a cercat s-o ucidă cu "știința"[...] era formalismului științific de împrumut "
 /Reacțiunea nu a numărat în rîndurile credincioșilor ei,**nici un cercetător științific**,toți fiind talente sau temperamente artistice.De aceea ,curentele mai recente,se pronunță în **naționalism**,se accentuează în **socialism** ,și ea formă grotescă în **oporanism,declarînd o iubire și o datorie față de țărănime**
 Astfel curentele reacționare folosesc o simplă propagandă.
 Zeletin/

▣ **Efectul educației reacționare**

/Tînărul român aude și citește aceleași lucruri de la profesori,poeți,critici,literați,gînditori ...și așa **"românul iese din mașina educației oficiale ca dușman hotărît al burgheziei sale naționale"****Reacțiunea română**,întrebuițînd copleșitoarea ei **influență culturală** spre a îndrepta generațiile tinere împotriva burgheziei ,
lucrează împotriva viitorului țării,pe care e bună credință că o servește."(pag.251)
 /"De la introducerea votului universal,**ideologia reacționară** ,care a cucerit orașele ,
tinde să invadeze satele." (pag.251-252) (Vezi **fișier Sistem de partid**)
 /Asta nu înseamnă că nu există și **ideologie burgheză** .
 Ea s-a consacrat idealului național și obținerii independenței și unirii.
 Sarcina culturală pozitivă a burgheziei urmează să se realizeze.
 Zeletin / 1925

7.Const.Garoflid, "Chestiunea agrară din România ",1920

"Socializarea " [? 1919 ?] (pag.409--)

/Atracții spre formule în vocabularul intelectualilor

-Acest termen împrumutat din vocabularul socialist începe să apară în vocabularul oamenilor politici dela noi. **DI.Iorga** ,în discursul rostit la Iași [1918?...]... cerea socializarea mijloacelor de producție pentru muncitorii dela orașe și împărțirea întregă a moșiilor la țărani..**DI.Averescu**,în programul său...adoptă socializarea ..
"Vorbele mari,ideile înaintate ,au exercitat întotdeauna o seducție specială.
Intelectualii au fost ademeniți de frumusețea etică a formulilor
,politicianii le-au trîmbițat pentru a ademini cu ele mulțimea.
Spiritele critice socotesc ,însă,că **o formulă politică oricît de frumoasă ar fi**, nu are sorți de izbîndă decît dacă mediul social este pregătit pentru asta...
 Garoflid / '20

8.Șt.Zeletin,"NEOLIBERALISM",1926

[LD: Subiectul este foarte incitant pentru mine. Ani și ani meditez asupra lui , dar... din păcate, previziunile lui Zeletin nu s-au confirmat , a fost vorba de drumuri paralele în cultura română , și multă vreme a dominat "idealismul rural" (transformat în "specificul românesc" ș.a) chiar dacă el era profesat la oraș .Subiect deschis .]

[Atenție L.D. Vezi **fișier Neoliberalism** ,pentru că am considerat că trebuie tratat separat,deși are multe elemente de continuitate și chiar repetitivitate.

De asemeni și pentru că ...după o notă a lui Zeletin și mărturia lui Cezar

Papacostea,**această doctrină** ar fi fost **destinată P.P.-Averescu** , deoarece Zeletin nu mai considera PNL ca purtător al liberalismului autentic.]

Zeletin /neo'26

▣ Liberalismul & Burghezia

(pag.71-77)

-În istoria spiritului uman ,**liberalismul** este un **moment de măreție unică**.

Înfiripat în Anglia,avînd ca părinte pe **John Locke**,trece în Franța,unde cucerește o pleiadă de spirite strălucite,printre care **Rousseau**,și este consacrat prin "**Declarația drepturilor omului**" din 1789.

-**Liberalismul** -armă de atac împotriva regimului medieval,a privilegiilor nobiliare,**consacrare a drepturilor individuale**.Dacă la **Rousseau** ("Contractul social") exista o reglementare între interesele individuale și societate, la **Bastiat** și școala sa, se limitează intervenția Statului și libertatea deplină a indivizilor (< **laissez faire,laissez passer!** > **Burghezia** a luptat veacuri de-a rîndul pentru libertățile individului.

Ea s-a adresat **lumii gînditoare** care a creat **ideologia liberală,raționalistă,naturalistă ("veacul filozofic")**

/Apoi s-a adresat **poporului** chemîndu-l la luptă eliberatoare.

Anii 1688,1789,1848,1917,sunt etape ale acestei lupte.

/Astfel **burghezia** s-a identificat cu **liberalismul** , iar partidele ei și-au luat titlul de **partide liberale**.(p.74)

/ **Burghezia** nu poate rămîne veșnic liberală. A avut și ea fazele ei de **evoluție** :

<u>mercantilism</u>	<u>liberalism</u>	<u>imperialism</u>
copilărie	tinerețe	maturitate
comerț	industrie	marea finanță

/ Astăzi **liberalismul trece printr-o criză** ,care va zămisli **noul liberalism** .

Zeletin / '26

▣ Burghezia și liberalismul românesc.

Liberalismul în principatele române (fazele lui,naștera P.L.)

Dela 1857 la 1918,dezvoltarea socială a României este un triumf continuu al P.L.

și o decădere a P.C. În 1918,prin cele două reforme democratice, regimul agrar vechi și P.C. devin o pagină de istorie.

PNL a clădit baza pe care se înalță statul român modern. (pag.76/77)

Și liberalismul românesc traversează o criză din care se va ivi neoliberalismul

(**trec la fișier Neoliberalism**)

Zeletin /neo'26

▣ [Seria] Grupul liberal al renașterii

(pag.101-111)

/ **Renașterea burgheză**-emanciparea omului de legăturile tradiționale ,nașterea onștiinței individuale și a conștiinței colective , naționale.

-În România ,au existat **două serii de prefaceri**, fiecare avîndu-și **ideile și înfăptuitorii**:

/**economice-sociale**...care au dus la **edificiul statului modern**

\ **sufletești** ...care au format **cultura română**.

/ Oamenii reformelor sociale au fost:

I.Brătianu-care planează peste **întreaga prefacere** soc-econom.națională

Eug.Carada - și-a legat numele de **seria evoluției bancare** ,ce stăpînește azi

Emil Costinescu -promotorul **evoluției industriale**,în viitor va da independența econom.

În însușirile acestor oameni,se oglindesc însușirile **întregului grup de figuri** care au

lucrat la **renașterea socială**. De aceea, cine a cercetat opera lor, își dă seama **ce grosolană, ce grotescă este eroarea de a face din ei niște "simpli ideologi"**
<capete îmbâcsite cu formule abstracte>, <străini de nevoile noastre>

Este adevărat că ei sunt lipsiți de cultura teoretică, unii până la analfebetism.

Au zidit edificiul României fără filozofie și abstracții, dar cu o neasemuită tărie și simț al realității. **Înstrăinarea lor de teorie** s-a lărgit, a luat forma unui **suveran dispreț pentru orice cultură**, întâlnit azi la **continuatori**.

-Absența culturii liberale

Cultura renașterii burgheze nu a apărut încă.

Făuritorii României moderne **nu și-au făurit cultura.**

Din acest p.d.v. **burghezia română este cu câteva secole înaintea națiunii.**

Viitoarea cultură va fi realistă, clasică, nu va mai fi romantică, idealistă.

Zeletin /neo '26

▣ **[Seria] Grupul conservator al renașterii .**

/ **Seria Culturii românești oferă o altă privesc**, nu o putem considera prefacere, ea se adaptează mai greu, fiind un **produs al spiritului rural**, iar **naționalismul** lor fiind o **întoarcere în trecut**. Figurile reprezentative (grupul este numeros) sunt:

T. Maiorescu, PPCarp, M. Eminescu. În sușirile grupului de oameni din era renașterii sunt:

a) Capete teoretice, care judecă faptele cu formule abstracte, învățate din străinătate.

b) Lipsa de spirit istoric, prin folosirea unor formule neînțelese (ex. cum înțelegea Carp "liberul schimb" într-o țară înapoiată).

"*Cultura Renașterii*" este astfel "*dușmana renașterii*", **orientează spiritele spre trecutul agrar**, este ostilă tendințelor capitaliste, este **o cultură de atac, critică [.....]**

/Seria prefacerilor sufletești din **era renașterii naționale**, cu greu am putea-o numi prefacere: se naște greu, se adaptează treptat, produs al unor spirite de construcție rurală, contemplativă. Ce văd ele? ---văd dispariția **boierimii, a țărănimii neatârnată** și vor reînnoirea la lumea veche. Seria figurilor reprezentative ale culturii sunt **Maiorescu, Carp, Eminescu** (pag. 101-111)

zeletin /neo'26

▣ "**Prejudecata despre <pseudo-burghezia română>**

(pag. 113-126)

Oamenii noștri culți, fie "**junimiști**" fie "**socialiști**", **școlari ai lui Maiorescu sau Gherea**, se unesc în a spune că **bughezia română este parazitară, abuzivă, privilegiată, plantă parazitară, bugetivoră, care a dus țărănimea la un "regim neoibag" deci este... pseudoburghezie.**

(reia povestea experienței sale științifice, pornit de la această prejudecată)

"Pseudoburghezia" - cerc cu care se joacă cei ce rămân la copilăria științifică.

/Seriile de dezvoltare a burgheziei române naționale și străină. (pag. 115---)

/ "Erorile despre pseudoburghezia română (p. 120---)

/ "Finanță și antisemitism" (p. 127--)

IV. Procesul de prefacere a vechilor clase agrare.

(pag. 21-27)

/**Boierimea**, desființată ca clasă, **și-a dus lupta pe cale culturală.**

Reacțiunea boierimii conservatoare, a izbutit să mobilizeze în jurul ei tot ceea ce a fost **inteligentă de elită în mișcarea noastră culturală și politică**. S-a stabilit un fel de **tradiție** ca oamenii de acțiune, realiști, să treacă în **lagărul burgheziei**, ca oamenii de gândire, cu talent literar, în **lagărul reacțiunii**.

Războiul teoretic al reacțiunii s-a încheiat cu victoria sa.

/**Arsenalul de arme teoretice** l-a luat din Germania.

-**Junimea** - principiul filozofiei romantice germane;

-**Curentul naționalist** - continuă această luptă

-**Poporanismul** - din narodnicismul rusesc

-**Socialismul** - frazeologia marxistă

Toate aceste curente au ca **numitor comun :antiburghezia**, care a întrerupt continuitatea istorică, sădind pe pământul nostru instituții străine.

"*Cultura critică*" a născut și o "*sociologie tezistă*", "copil al urii", "rod al răzvrătiri", care nu

poate fi cu adevărat știință.

Carp, Maiorescu, Xenopol, Dobrogeanu-Gherea sunt purtătorii ei.

[*Notă. Alex. Papacostea, "România politică", 1906-1925,

Prefață și Introducere la : Șt. Zeletin

/Alex. Papacostea, secretar al Cercului de studii al P.C. onservator , pînă la război.

/A pregătit și tipărit vol. de **discursuri al lui Alex Marghiloman**, cercetînd f. bine activitatea politică a "**junimii**"

/"**Junimea**". Întemeiată la Iași, înainte de 1866, ca un fel de societate fără statute.

"**Convorbiri literare**". În urma tratativelor dintre Carp și Brătianu, Marghiloman intră în parlament în 1884. Din acest moment activitatea lui **Marghiloman** se confundă cu cea a **grupului politic junimist** (PPCarp, T. Maiorescu, Th. Rosetti, J. Negruzzi, V. Pogor), pînă cînd devine șef al P.C. (sinteză a principiilor cultivate de junimea)...]

Zeletin /neo'26

V. "Seria ideilor: prejudecăți asupra capitalului național"

(p.49-55)

-Marx spune în "*Manifestul comunist*" că ideologia dominantă a unei epoci este a clasei dominante. Adevărul este că **orice ideologie este produsul claselor de opoziție, a claselor desmoștenite, îndreptate contra clasei stăpînitoare.**

Cultura este o îndeletnicire "aristocratică", cere răgaz, contemplație, meditație, ...

/**Tradiționalismul** mort în practică, **renașe viguros și tînăr în teorie**, săvîrșește adevărate orgii în cultură, se refugiază **în viața spirituală**, (enumeră toate învinuirile aduse capitalismului de către tradiționaliști)

Zeletin /neo'26

▣ Agonia tradiționalismului rural

în cultura română (pag.57-67)

/A fost o vreme cînd **intelectualul român** ,îmbelșugat din bugetul țării, după ce-și îndeplinea obligațiile profesionale ,...gîndea ,visa

A fost o vreme **patriarhală** cînd, **intelectualul român** ,îmbelșugat din bugetul țării, avea timp să ...viseze. Ce visa el? Lumea în care trăia nu-i plăcea: era creația unor "*uzurpatori înstrăinați*" instituțiile i se păreau "*dezgustătoare parodie*", față de trecutul îndepărtat. (p. 57)

-Romantismul rural

Acest trecut ,în oaze izolate ,mai putea fi găsit la sat.

Țărănimea îi apărea ca **singura populație curat românească**, păstrătoare a datinilor străvechi, de aceea o iubea și lupta pentru ea. Avea dreptate. Acesta este **romantismul rural** dinainte de război. Împotriva lui a existat o încercare de contrapondere

-H. Sanielevici, "**Dreptatea Socială**" ..fără succes.

-Abisul dintre intelectual și țăran

După război, situația s-a schimbat : **a salvat pe țăran și a nimicit pe intelectual.**

Viața intelectualului devine un calvar .Munca sa este desconsiderată.

Sacrificiile pe care Statul le face pentru cultură **sunt o batjocoră.**

Intelectualul român a fost smuls din lumea sa romantică și **izbit cu fruntea de realitate.**

Ce abis s-a săpat între intelectualul de la oraș și țăranul dela sate !

(explică, exemplifică) **Sentimentele intelectualului față de sat se schimbă...**

(face un portret psiho-moral al țăranului român teribil, crud) (p-62-66)

▣ Orașul-laboratorul destinului românesc.

/Noua așezare socială, nu va întîrzia să producă o nouă atmosferă sufletească asupra intelectualului. "Tînăra generație intelectuală ,care trăește și suferă în noua așezare , va avea altă factură sufletească [...]. Gîndurile și sentimentele ei se vor dezlipi tot mai mult de pătura rurală și se vor concentra în mediul lor de viață. **Aici, la orașe, va descoperi această generație ,laboratorul unde se plămădesc destinele României."**

Acest suflet nu va mai avea două laturi dușmane : una practică, alta teoretică.

Această **armonie sufletească** este izvorul din care **va lua naștere noua cultură, noul suflet creator.** (p.66-67)

Zeletin /neo'26

9. Const. Săndulescu –Godeni, "Studentii și elevii români în străinătate"

[1930-1940] (referent la Serv.de studii al BNR)
[Vol.II,"Zece ani de domnie" , p.373-391)

1 Franța :

/Originea latină,afinitățile de limbă,tradiție și cultură,unesc Franța de Rom.
Încă din sec.trecut,tinerii rom.se duceau la studii în Franța
/Pînă în 1929,mai mulți bursieri,în timpul crizei,nr.burselor a scăzut.

Anul	'29	'30	'31	'32	'33	'34	'35	'36	'37	'38	'39
Teolog	15	12	6	4							
Drept	52	28	21	12							
Lit.filoz.	49	11	23	17	7	9	9	10	9	8	7
Medic.	34	20	14								
Inginer	4	6	9	10	2	1					
Știință	30	24	24	14	2						
Agron.	3	2									
Arte	34	12	15	10	4	3	2	1	2	2	2
Diverse	7	2									
Total	228	117	112	77	15	13	11	11	11	10	9

/Majoritatea sunt bursieri români la **Școala Română** din Franța.

Înființată în 1922,la **Fontenayaux Roses,lingă Paris**.

Pe lângă aceștia,numeroși au **burse franceze**.Și mai sunt **studenți ,la schimb**,pe bază de reciprocitate,la Paris,Nancy,Besancon,Dijon, renoble,Aix,Strasbourg,Bordeaux,Poitiers.
Într-o statistică franceză,**România se situa pe locul 1**,(cu 1252 studenți in anul 1933/34) ca nr. de studenți în Franța.

2.Germania

Relațiile academice rom.-germ.sunt f.strînse.Tinerii merg la studii de filozofie, inginerie, știință.**Guv. rom.a acordat burse :**

71 (1929),55 ('30)42 ('31)29 ('32) 4('33);

După '33,nu mai apare nici o bursă.

/Guv.german acordă un sprijin deosebit,pin **Fundația Alexander Humboldt :**

5 ('30),2 ('31,2('33),3('34) ,7('35),6 ('36),8('38),17('39); și

/Fundația Germană (înființată deGrupul economicMittleuropaischerWirt)

:23('36),26('37)23('38),21('39).

În 1938 ,la București,s-a înființat **Serviciul Academic German** pentru Schimb,care mijlocește legăturile de schimb cu elevi și studenți români:

Germani în România:35('37),32('38)40('39)

Români în Germania:38('37),28('38),27('39)

/Pentru cursuri de l.germană,la Berlin,Bonn,Dresda,Frankfurt,Freiburg,

Graz,Koln,Munchen,Viena etc., se acordă facilități:devize și scutiri de transport.Nu există o statistică completă,dar dintr-un raport german,

Rezultă că România **deține un loc fruntaș** la nr.de studenți străini:**a doua după SUA** (540) : 500 (1933), 3722(1934) 352(1935)

3. Italia

(p.381-)

Romanitatea păgînă și creștină,Papalitatea cu puterea ei,mișcarea artistică renașcentistă,apariția fascismului ca doctrină,oferă **multe posibilități de studiu**.

/Guv.rom. a acordat un nr.de burse (majorit.la Litere -filozofie și Arte 31('29), 8('30), 26('31) 17('32), 11('33), 12-13 ('34-'40),în mare parte la

/ **Școala Română din Roma**.(înființată în 1922)

-**Academia Română,Fundația Leonardo** din Roma,ș.a. au înzestrat biblioteca școlii cu mii de vol.,iar edituri din Rom.și Ital.trimit publicații gratuite.Școala publică două

anuale : "Ephemeris Dacoromana" și "Diplomatarium Italicum", f. apreciate .

-din 1933, școala are un local propriu, pe un teren donat de guvernatorul Romei, și construit cu bani dela B.N.R.

/Ministerul de externe italian acordă și el burse (nu are date ,dar presupune că sunt substanțiale)

/Statul Vatican acordă și el burse, pentru perfecționare în teologie.

Papa Pius al XI-lea, a clădit în anii '33/'34, alături de colegiul rutean, un frumos și vast "Collegio Pio-romeno " iar alături o biserică în stil bizantin. Palatul are biblioteci, săli de lectură și de recepții, camere etc. ptr, 30-40 studenți, și apartamente speciale pentru Mitropolitul și Episcopul Unit.

/Pentru colaborare creștină, s-au acordat 2-3 burse și stud. ortodoxi, de către Univ. lezuită Gregoriană (catolică, cu predare în latină)

/Schimburi de studenți, organizate de Istituto inter-universitario italiano, la Faenza, Florența, Napoli, Siena, Venezia, Perugia ... cursuri de vară, (nu are date ptr. toți anii, dar partiiparea rom. a fost mare.)

În 1935, spre ex., 530 de studenți, (al doilea ,după Polonia ,cu 700) (p.383-384)

4. Anglia .

Relații mai limitate. Cîteva burse pînă în 1933, apoi deloc.:

27 ('29), 16('30), 14 ('31), 3('32), 3('33) .majoritatea erau în Litere și Filozofie. Neavînd o Școală ... din 1935 ,statul nu a mai acordat burse.

/Guvenul englez, prin "Societ. anglo-rom" din București, au acordat cîteva burse. la fel, cîteva burse acordate de asoc. studențești:

29('29), 36 ('30), 24 ('31), 25('32) 27('34), 21('35), 27('36), 54('39) 23('40) la Univ. din Oxford, Cambridge, Londra, Edimburgh, etc..

5. Alte țări.

Studenți români și-au făcut studiile în "**fosta**" cehoslovacie (cca.174) în "**fosta**" Austrie (cca 142, în '32, 86, în '33, mulți din ei sași sau șvabi) , în

Elveția (cca 86 ,în '33, în medie 100), **Belgia, Olanda** .... și

SUA, prin **Fundația Rockefeller** (care se obțin f. greu.) (p.385-391)

Studenți și elevi în străinătate/ 1929-1939

10. P.P. Negulescu, "Destinul omenirii ", 1938

Bibl. de filozofie rom. Fundația pentru literatură și artă "Regele Carol II", 1938 Vol. I-IV

[LD: mi-a fost dificil să-l plasez pe PPNegulescu în vreo categorie disciplinar-științifică. Noica (*Pagini despre sufletul românesc*) spunea că, în România , nu prea au existat preocupări de etică (nici ca știință , nici ca tradiție, nici în doctrinele politice) . Volumele lui PP Negulescu îl contrazic Dar poate unde au apărut în prag de război, apoi au fost puse la index (rsub rigorile cenzurii comuniste) , impozanta sa lucrare nu a făcut carieră. Acum , după o jumătate de veac, ea pare a fi o apariție de demult , pe care , poate , Noica ar fi adăugat-o lui Neagoe Basarab sau Dimitrie Cantemir .. [L.D. Obligatoriu . Contribuția sintezei lui P.P. Negulescu , la filozofia istoriei, la gîndirea politica democratică, la teoriile contemporane privind: democrația/ dictatura/ parlamentarismul/ libertatea presei / rasa/ progresul /etica politică,/ razboiul / știința/ /cultura / educația / drepturile cetățenești Vezi și la fișierele **Democrație Naționalism Etică Socialism Parlamentarism Școala Polit. Ext.]**

«Declinul Occidentului ?

Vol. II , 1939 -Rasa/ Spre un nou Ev mediu? /Evul Mediu / Progresul/ Progresul noțiunii de progres /Criza civiliz./ Pesimism/Optimism/Declinul Occid./Rezultate negative?/Criza morală/ .

P. II, Cap. X. O criză a civilizației ?

Unii gînditori contimporani privesc viitorul în linii mai mari și pe un plan mai înalt.

Ei se întrebă **ce va deveni Europa** ,și odată cu ea, **civilizația modernă** ,al cărui protagonist a fost și este Europa. (p.201-223)

* **André Siegfried** : "La crise de l'Europe", 1935

/Abia dela Renaștere Europa s-a impus.< Această bruscă înflorire care se manifesta printr-o succesiune fulgerătoare de descoperiri ,de expansiuni,de colonizări,și care coincidea cu somnul unor vechi civilizații,a atras după sine **dominația rasei albe**.[...] **Acest primat al albilor** ,care a fost ,în timp de patru secole ,**sinonim cu primatul european**,este fără îndoială unul din **evenimentele esențiale ale istoriei omeniești**. [...] **culmea ,ca intensitate și ca extensiune**,a atins-o acest proces în **veacul al XIX** ,în urma **revoluției industriale**[...] >

[Parafrazare :]

În sec.XIX **puterea Europei** s-a manifestat în toată întinderea ei. **Nașterea tehnicii** întemeiată pe cărbuni,pe mașinile cu vapori, pe metalurgia fierului,a conferit Europei un **monopol necontestat**.Ea a întreprins punerea în valoare a lumii.Spiritul ei era măreț și tulbure.**Știința devenea factor de putere**.Punând în valoare bogățiile naturale ale lumii,popoarele europene au înlesnit **înaintarea în civilizație** a celorlalte continente, pregătindu-le să se ridice contralor.Pretutindeni **bogățiile naturale** erau puse în valoare de europeni.Anglia ,Franța ,Germania,Belgia,Elveția și alte câteva țări central-europene **dețineau capitalurile**.Aveau administratorii,inginerii,Tehnicienii... Autoritatea europeană era completă

** **Paul Valéry**: "Regards sur le monde actuel", 1931

[Parafrazare] Europa a întemeiat **știința**.**Știința a transformat viața** și a multiplicat puterea celor care o posedau.< **Politica europeană locală** ,**dominând și făcând absurdă politica europeană universalizată** , a făcut pe europenii concurenți să exporte **procedurile și instrumentele care îi asigurau stăpînirea lumii**. Europenii și-au disputat profitul de a desnerozii ,de a instrui și de a înarma populații imense [...] Nu va fi fost nimic mai prostesc ,în toată istoria,decît concurența europeană în materie politică și economică,combinată și confundată cu **unitatea și alianța europeană pe terenul științific**.Pe cînd **sfortările celor mai bune capete din Europa** acumulaseră un **capital imens de știință utilizabilă**,tradiția naivă a politicii istorice ,de lăcomie și de gînduri ascunse, continua.Și acest spirit de "Mici Europeni" preda ,printr-un fel de trădare,acelora chiar a căror stăpînire se urmărea ,metodele și instrumentele dominației. > PPNegulescu

▣**Riviriment intelectual și moral**

Paul Valery are dreptate numai pe jumătate.Nu a fost o "trădare" deci o "crimă" că **lumea civilizată europeană a răspîndit lumina științei și puterea tehnicii** pe continentele rămase îndărăt.Ea ar fi fost mai de condamnat dacă,stăpînită de un egoism monstruos,ar fi păstrat numai pentru ea **bunurile spirituale pe care le descoperise**.

Vina ei este că nu a răspîndit această știință cu dezinteresare ,cu prudență ,cu măsură.

Vina ei este că a făcut-o cu acea "lăcomie și gînduri ascunse".Fără acea deplorabilă politică,**lumea europeană ar fi putut să-și păstreze ,neatinse ,superioritatea intelectuală și prestigiul moral** ,pe care întreaga omenire ar fi binecuvîntat-o.

Ea ar putea să se salveze dacă măcar acum,în ceasul al 11-lea,ar renunța la egoismul nesănătos care,pe calea unei concurențe neleale,a adus-o unde se găsește,**în pragul unei decadente,dacă nu al unui dezastru**.Dar o asemenea reculegere,ar presupune ca popoarele să renunțe la animozitățile și ambițiile ce le ridică unele contra altora,presupun **modificarea mentalității oamenilor**."Oricît ar părea de penibil,pentru mîndria onora sau altora,acest drum la Canossa; oricît ar fi de anevoios ,din punct de vedere psihologic, **acest riviriment intelectual și moral** [...]trebuie să fie nu numai adînc dar și sincer. [...]"

P.P.Negulescu/ '38 /

/Renașterea pesimismului

Cap.VI. *Renașterea pesimismului* . (P.384- 402)
(Evoluția ideii de progres.)

* **Schopenhauer, Nietzsche**.

Schopenhauer ("Lumea ca voință și reprezentare"),ca predecesorii săi, socotește că viața omenirii nu este bună, mai mult ,că **este condamnată să rămînă veșnic rea**,deci este exclusă ideea de progres.(explică conceptele de : **voință, dorință,plăcere**,din

sistem)

Nietzsche. Inițial adept convins al lui Schopenhauer ("**voința**" ca substrat al întregii existențe cosmice, anorganice și organice; voința manifestată la oameni și animale prin **instincte**; satisfacerea instinctelor prin **luptă**; **voința de putere a omului** explicată prin ele; decăderea omului din această **stare naturală, eroică...** transformată în calcul perfid, umilința prefăcută, lașitatea, șiretenia...)

/Conceptiile lui Nietzsche.

După Nietzsche , oamenii reflexivi ,adică mai șireți, au căutat să justifice această schimbare de atitudine. Au făcut din înjosirea lor **o înălțare**, din decadența lor **o superioritate**, din slăbiciunea lor **o virtute**. Au început să opună **inteligenta** voinței, să preamărească **rațiunea** disprețuind instinctele.

Istoriceste, filozoful care a legitimat această decadență este **Socrate**, care a pus **răul pe seama ignoranței**, și **binele pe seama științei**. Urmașii lui sunt Platon, Aristotel, stoicii. **Creștinismul** a întărit această decadență, cu motive religioase, mai puternice decât cele filozofice, dezvoltând **tradiția iudaică** (ce constituia o răsturnare totală a valorilor adevărate ale vieții omenești, ca manifestare a Voinței. Asta pentru că poporul evreu avusese o istorie întunecată, fusese veșnic pradă altora, dezrădăcinat și ținut în robie.) Din Vechiul testament, aceste norme au trecut în Noul testament.

/După Nietzsche , creștinismul a fost adoptat la început de sclavi, deci are o morală "de sclavi". De aceea ,popoarele creștine s-au îndepărtat de starea naturală a omeniirii primitive, s-au artificializat, au decăzut. **Machiavelli** considera și el **creștinismul** păgubitor, pentru că cere energie și stăruință numai în suferința umilită, nu și în făptuirea vitejească. **Schopenhauer** nu a făcut decât să reediteze , în haine filozofice, **morală creștină** : "Nirvana" lui era tot așa de negativă ca fericirea din lumea de apoi, a creștinilor.

/Părăsind pe Schopenhauer, Nietzsche a căutat alt sprijin ideologic :pe **Darwin** ("selecția naturală "). De unde creștinismul propovăduia iubirea față de cei slabi, mici, nevoiași, compătimirea, mila, cruțarea, ajutorarea, ca să poată să -și continue viața mizerabilă, aceasta dezonoara omeniirea, împiedicând progresul, fiind contrară legilor naturii.

/ Nietzsche considera că , în loc, **trebuia pusă o morală nouă, a stăpînilor**, (în opoziție cu cea a sclavilor). Binele, văzut în **puterea celor superiori**, față de cei inferiori. **Idealul moral** nu mai este omul altruist, plin de compătimire, de iubire, ci **omul egoist**, care poate să-și exprime egoismul cu succes, învingînd ,cu puterea lui superioară, pe toți cei inferiori, pentru împiedicarea decadenței.

/Cugetarea lui N. a exercitat o influență reală ,pe alocurea considerabilă, în ultimele decenii ale sec. XIX. La începutul sec. XX, alte concepții au aruncat-o în umbră.

P.P.Negulescu /'38

/Constanța intelectuală

Cap. VII, p. 403-417

*** Rémy de Gourmont , "Promenades philosophiques", 1903.**

Autor (critic literar, pasionat de succesele științelor) aproape uitat, cu a sa **lege de "constanță intelectuală"**, care consideră **inteligenta omului** ca fiind aceeași, pe parcursul istoriei. El nu neagă categoric realitatea progresului omeniirii, dar **disociază ideea inteligenței** în două: **facultatea intelectuală propriu zisă** (constantă)și **conținutul ei de noțiuni** (variabilă)

Puterea de înțelegere a oamenilor rămîne aceeași, deoarece fiziologia omului nu s-a schimbat, dar numărul de cunoștințe este f. diferit. Nu numai inteligența ,dar nici sensibilitatea ,voința, viața sufletească, nu s-au schimbat deloc. (de asta Gourmont nu vorbește) **Progresul** constă în **înmulțirea și perfecționarea mijloacelor** care fac viața omului mai ușoară.

P.P.Negulescu /'38

/Opoziția neotomistă

Cap. VIII, (p.418-424)

*** Jacques Maritain , "Theonas", 1921**

Reprezentant al acestui nou curent **scolastic modern** (pornind dela concepția lui Aristotel asupra materiei, trecută prin prisma teologică a lui Toma din Achino)a opus ideii

de progres continuu al evoluționiștilor, **concepția schimbării pentru schimbare**, a goanei după noutate, nu pentru perfecțiune.

/Schimbările ce se produc în jurul nostru sunt numai ale materiei. (explică)

În lumea materială nu există nu poate exista progres. Cum **spiritul** își desfășoară activitatea **în și prin materie**, nici el nu evoluează către mai bine.

< *N-avem decît să privim oamenii : le e de ajuns să aibă un lucru, pentru că să dorească altul. Adevărul îi obosește; Cînd ajung să-l dobîndească, ei preferă să-l părăsească, pentru a căuta altceva, ceva nou. [...] este apetitul materiei care li se suie la inimă, este gustul pulberii lor dintru început, care le vine în gură. [...] legea lucrurilor omenești ut in pluribus, adică în cele mai multe cazuri, este legea alterării a generației și a corupției, nu legea progresului. >*

/ **Progresul** poate totuși să se manifeste, în mod excepțional, cînd **rațiunea** lucrează singură, liberată de tirania simțurilor. Așa se întîmplă **în știință și tehnică**, unde se poate produce un progres.

/ O singură instituție, **Biserica** (cea catolică), ca **instituție divină**, este animată de o **"formă atotputernică"**, **Dumnezeu** însuși, care **nu este dominat de materie**. De aceea, **biserica nu va cunoaște niciodată decadența**. Ea va crește și se va împlini pînă la vremea împlinirii lui **Christos**.

P.P. Negulescu / '38

Concepția lui Maritain, a avut ecou deosebit în cercurile catolice.

Asupra lumii culte, influența a fost slabă. Oamenii culti cînd studiază materia nu se mai adresează filozofiei, ci științei, fizicii și chimiei...

P.P. Negulescu / '38

/ Declinul Occidentului?

Cap. IX, p. 425-442

În timpurile moderne, de cînd a luat avînt, **progresul omenirii** a fost **opera** aproape exclusivă, a **popoarelor** înaintate din **apusul Europei**.

Atacurile contra **ideii de progres** au continuat.

** Oswald Spengler, "Der Untergang des Abendlandes"

Unii au tradus "Apusul occidentului", alții "Declinul occidentului" alții "Peirea occidentului" (1920, 1922) Influențat de Heraclit și Bergson.

-Natură, Cauzalitate, Știință

/ **Principiul** care stăpînește natura este **cauzalitatea**. Cunoașterea cauzalității este **rațională**. Natura este **obiectul științei**.

-Viață, destin, intuiție

/ **Principiul** care stăpînește viața este **destinul**. Cunoașterea destinului, a vieții, este **intuitivă**. **Destinul** este **strict individual**, și nu **poate fi decît intuit**, cu partea afectivă a sufletului nostru. Fiind **strict individual**, exclude cu desăvîrșire continuitatea.

A fost o gravă greșală (Hegel, Nietzsche) **că s-a aplicat istoriei principiul cauzalității**. În istorie nu există **principiul cauzalității**.

Viața, ca devenire, este **obiectul istoriei**. Numai **în istorie** se poate produce, dacă se produce, **progresul omenirii**. Nu există decît **o sumă de forme de viață**, care se succed unele după altele, dar nu derivă unele din altele.

-Culturile = fenomene originare ale istoriei

/ Din aceste forme de viață, cele mai însemnate, pentru că **domină și determină** pe toate celelalte, **sunt culturile**. Ele sunt **"fenomene originare" ale istoriei**, fiindcă numai ele **dau înțeles istoriei**. **Culturile sunt organisme** (ca plantele, ca animalele, ca oamenii.)

Se nasc, cresc, ajung la maximă dezvoltare, apoi descresc, decad și mor.

/ Ca orice **"fenomen originar"**, orice cultură este la început un **"fapt biologic"**.

Fiind **"fapt biologic"**, orice cultură urmează regula esențială a vieții, închisă într-un ciclu determinat, care îi alcătuiește "destinul".

Ea se naște, ajunge la maturitate, decade și moare.

În general, **culturile au un ciclu de viață de cca 1000 de ani**. Cam atît au durat culturile mari (egipteană, babiloniană, indiană, mexicană, Greco-romană.)

Alte culturi au pierit înainte de a-și fi îndeplinit ciclul de viață (hitită, persană, peruviană)

/ Când moare o cultură, ea nu lasă "moștenitori", tot ce i-a aparținut, moare odată cu ea. (argumente, citate, exemple, din culturile trecute)
Spengler /

-Cultura Occidentului

/ Autorul german a ajuns la concluzia că **cultura europeană** trebuie să urmeze, și ea, legea universală a tot ce există, și că **este sortită peirii inevitabile**, căzând cu repeziune pe panta unei **iremediabile decadente**.

Începuturile acestei culturi el le pune pe la anul **1000**. Durata ei nu va putea depăși anul **2000**, sau doar puțin. Transformarea acestei culturi în **civilizație** a început în ultimii ani ai sec. XVIII. Cultura occidentală nu mai este a unui singur popor, ci a mai multora: italieni, spanioli, francezi, germani, englezi. Dar **temele culturii occidentale** sunt **aceleași la toate popoarele**, cu variații, mai mult sau mai puțin mari; ele sunt **succesive**, pentru că înfloririle culturale n-au fost simultane (ca "fuga", în muzică), dar și coincidente armonizate (ca "contrapunctul" în muzică), dând **unitate în varietate**.

-Religia Știința. Muzica . ș.a.

S-a conformat și ea cu modul cum și-au reprezentat spațiul popoarele respective. Pe când spațiul corporal și finit al vechilor greci corespundea politeismului și puterilor mărginite ale zeilor, **monoteismul și atotputernicia unui Dumnezeu** (creator și guvernator al întregului univers), corespundea spațiului infinit și unic. [PPN consideră destul de neclară explicația spengleriană privind filiera "arabă" a mozaismului, din care a evoluat creștinismul].

În cultura occidentală, corespunde și ea reprezentării spațiului. Algebra a luat locul aritmeticii (simplu instrument practic), în care literele reprezintă mărimi abstracte, nu cantități concrete; geometria a devenit analitică; calculul infinitezimal, care operează cu posibilitățile infinitului mare și mic;

/Muzica, a devenit artă de căpetenie, exprimând spațiul incorporeal și infinit (la greci ea era mono-tonă și mono-tematică)

/Ș.A.M.D., o întreagă morfologie a culturii occidentale, care se deosebește radical de diferite alte culturi, care explică de ce ele nu se continuă una pe alta, ci rămân închise și nu lasă moșteniri.

P.P.Neglescu/'38

▣Atitudinea spengleriană

Slăbiciunea de căpetenie a **atitudinii spengleriene radical negative** față de **ideea de progres continuu**, este **contradictorie**, contrazisă de numeroase date istorice.

/Cultura medievală, de sub influența dominantă a **creștinismului**, și-a constituit dogmele cu ajutorul **filozofiei grecești** (limba înv. medievală a fost l. latină, a antichității clasice; primele manuale au fost cele dela sfârșitul antichității, Marcian Capella, Boetiu, Cassiodor)

/Această influență s-a accentuat în **Renaștere. Limbii latine**, formă de exprimare a tuturor manifestărilor culturale, și s-a adăugat studierea **l. grece**, putându-se aprofunda operele științifice, literare și filozofice ale antichității. Astfel s-a putut **reînnoa firul întrerupt de năvălirile barbarilor...** dându-se naștere **culturii occidentale**.

/Ideile lui Spengler, viu discutate, **au interesat pe toți oamenii culti, dar au convins pe f. puțini.**

Ideile lui au "prins", mai degrabă, **la masa de oameni semicultă**. (exemplul din chiar literatura germană unde sociologul **Paul Barth**, întreprinde o critică severă, considerând-o mai mult retorică; sociologul francez **Lucien Febvre**, care sublinia uitarea ce s-a așternut f. curînd asupra cărții, apoi **insinuarea în starea de spirit a germanilor**, odată cu apariția și venirea la putere a **național-socialismului**, a ideii de renaștere și înălțare a Germaniei)

Cu ultima carte (1933), **Spengler "s-a stricat" definitiv cu naț.-soc.**, murind în 1936, **uitat de toată lumea**. Cartea sa a rămas de **o mare valoare literară**, care a făcut-o să se prezinte ca o **"epopee ideologică învăluită în cel mai întunecat fatalism"**, dar nu a putut înmormînta ideea progresului.

P.P.Negulescu/'38 /

▣ Ultimele atacuri teoretice

Cap.X , (p.443-456)

* Nicolas Berdiaeff , "Un nouveau moyen-âge" , 1927,

În l. rusă, în 1926, în Germ.; În franceză, Paris, 1927.

Emigrant rus, stabilit în Germania .

/Ca și Spengler, pe care îl urmează în unele privințe, **Berdiaeff** susține că cultura lumii moderne este în agonie, și că ne îndreptăm spre un **nou ev- mediu**.

-Evul mediu

În **evul-mediu** structura omenirii și desfășurarea vieții, stăteau pe o **bază**

trascendentală de o incomparabilă superioritate. Orice acțiune omenească -individuală sau colectivă - făcea parte dintr-o **ordine cosmică de origine divină**.

/ Aceste comandamente le comunica ,fiecărei generații , **Biserica** ,atotputernică pe acea vreme. În schimbul acestei **teocrații** ,contestate și detestate de timpurile moderne, omenirea avea lumina limpede a înțelegerii de sine.**Dogmele creștine** îi arătau cum a luat naștere lumea și în ce scop există,cum trebuie să trăiască întrînsă,și ce viitor o așteaptă,cînd o părăsesc.

-Renașterea

A început să rupă ,una cîte una,legăturile omenirii cu divinitatea,fără să-și dă seama că **<omul,fără Dumnezeu, nu este om.>**

Veacul XIII -XIV,cînd **scolastica** a pus rațiunea în serviciul dogmelor revelate, înțelegerea lumii și naturii omenești a făcut progrese mari ,alcătuiind o **adevărată renaștere creștină**.Descoperirea sistemelor de gîndire ale **antichității clasice** a fost utilă,a fost pusă în **serviciul credinței**,omenirea ridicîndu-se sufletește.

-Etaple decadenței "umanismului"

Umaniștii renașterii,admiratorii fără margini și fără rezerve ai clasicismului antic,gălăgioși în sec.XV,**s-au înstrăinat** din ce în ce mai mult de **credințele religioase**,voind să "**libereze**" omul de "**tirania**" bisericii.

Urmările acestei porniri trufașe,către libertate și independență,**au fost păgubitoare**.

Știința și filosofia ,cu raționalismul exclusivist ;**democrația** ,care și-a luat sarcina să-î elibereze, au dus omul la mizerie ,cum bine au arătat socialiștii.**Nietzsche** a proclamat omul o ființă milă,măruntă,meschină,netrebnică,care urmează să fie "curățat " de pe fața pămîntului, de "**supraomul**" viitorului.**Marx și Lenin** văd în om un simplu individ ,instrument ,în colectivitate.

/Etaple acestei **decadențe neconținute a omenirii** ,au fost pe rînd:

sec XIV - **Renașterea**; sec.XV-XVI -**Reforma,Iluminismul** ; sec.XVIII- **Revoluția franceză**(cu suprimarea creștinismului și proclamarea cultului rațiunii); sec.XIX -pozitivismul,socialismul,anarhismul;sec.XX -ororile războiului mondial și **revoluția bolșevică** (care a interzis orice cult).

Berdiaeff /

/Doar **știința a făcut excepție** acestui tablou întunecat.Dar prin dezvoltarea monstroasă a tehnicii,a mașinismului industrial, care au ucis "cultura",transformînd-o în "civilizație"... a ajuns în **agonia** ce precede **sfîrșitul apropiat**.

Nu trebuie să ne mai lăsăm amăgiți de iluzia progresului.

Subiectiv, suferințele tuturor oamenilor de azi...

Obiectiv, decadență în toate domeniile:știință,filozofie,artă,se coboară dela cultură la civilizație,prin scăderea puterii creatoare,complicarea și rafinarea inutilă și respingătoare,îndreptîndu-se către **rigiditatea cadaverică a sfîrșitului inevitabil**.

P.P.Negulescu /'38

Cum va fi acest nou ev-mediu ,Berdiaeff nu ne spune. (argumentează)

El urmează a fi o **perioadă "nocturnă"**,bogată în intuiții,**care va duce pe om la adevăr,bine și frumos**.

Ceeace se numește "**progres**",**va înceta odată cu sfîrșitul epocii moderne**.

Cu mai multă claritate el propovăduște o **pronunțată tendință către misticism**

(la fel ca francezul René Guénon ,care denumește această perioadă ca "**Kâli-Yuga**" - **vîrstă a întunericului**.)

P.P.Negulescu /'38

▣ În apărarea Occidentului

* **Henri Massis** , "La defense de l'Occident", 1927,

Recunoscând că cultura occidentală trece printr-o criză, **nu împărtășea ideea lui Spengler** ,dar ,mai ales , **a lui Keyserling**,considerînd că întoarcerea la misticism ar provoca o inevitabilă degradare și amorțire a ei.

(**Keyserling** a sărit în ajutorul lui Spengler,proclamînd cu îndrăzneală **absurditatea intelectualismului occidental**,și propovăduind ,cu entuziasm **necesitatea întoarcerii la misticismul oriental**,sub forme mai rafinate decît cel asiatic)

/Dacă **cultura occidentală** a ajuns să fie **superioară celei orientale**, acest lucru se datorește că **a urmat căile rațiunii**,cum a spus părintele raționalismului modern, **Descartes**. **Misticismul asiatic** ,mult superior celui african,a găsit admiratori-propovăduitori de talia lui Keyserling,(din aceeași categorie este și Berdiaeff,cu misticismul său slav),ceea ce este un pericol pentru cultura occidentală .De aceea **occidentalismul european** este dator să se întoarcă cu hotărîre la **raționalismul clasic greco-roman**,să facă **catolicismului o situație mai bună** (zdruncinată de raționalismul excesiv și imprudent din sec,XVIII/XIX).

P.P.Negulescu /'38 /

▣ Trădarea cărturarilor : politica

* **Julien Benda**, "La trahison des clerics ",1927 ;"La fin de l'éternel",1928.

Și el **recunoaște criza culturii europene**,dar o pune pe seama **interesului tot mai accentuat pentru concret și practic, pentru particular și util**.

Contemporanii par a fi pierdut **interesul pentru problemele teoretice, sensul universului, gustul pentru spiritual**.

/Consecințele sunt:

-**Pragmatismul** în filozofie

-**Relativismul** -etnic,geografic,istoric,social - **în morală**.

-**Bunul plac** ,individual sau de coterie -**în estetică**.

/ **Cauza** principală a acestei întristătoare mentalități europene,este "**politica**",care a monopolizat interesul oamenilor...**Vina** acestei decăderi o poartă,mai ales, **intelectualii**, care s-au lăsat furați de politică,comițînd un act de "trădare".

P.P.Negulescu/'38

▣ Tăgăduirea progresului

Cap.XI , p.457-478

Cei examinați pînă aici,sunt **cugetători contemporani** care **tăgăduesc realitatea progresului omenirii**,pe considerații teoretice.Sunt și din cei cu o **atitudine analoagă,din motive practice**.

Ei nu mai sunt teoreticieni puri,sunt **oameni de acțiune**, tind să realizeze **reforme sociale**.

***Lasalle, Sorel**

Lassalle ,marele agitator german, la jum.veac.XIX, opunea statului democrat constituțional,**statul socialist . Karl Marx**.

Georges Sorel ("Les illusions de progres" ,1908),întemeiat pe teoria marxistă că ideile oamenilor depind de condițiile economice,pe principiile materialismului dialectic, susținea că **ideea progresului este o "doctrină burgheză"**,cu care își susținea **dominația de clasă**.Teoria lui nu a atras nici pe socialiști, care susțineau evoluția pe viitor ,pînă la "fericirea" tuturor...(precursorul Thomas Morus, cu a sa "Utopia" 1516; preocupările hedoniste ale lui Cabet,"*Voyage en Icarie*",1842)

P.P.Negulescu/

▣ Conformism social și moralitate

Vol.III , **Cap.II**, (Partea IV,V) (p.50-61)

* **Robert Maltus** ,"Încercare asupra principiilor populației",1798

Economist englez .Valoarea teoretică a operei lui **Malthus** este că **nu propovăduia**

suprimarea copiilor (avort sau infanticid) ci recomanda doar abținere și prudență. Limitarea nașterilor este o preocupare des întâlnită la popoarele civilizate (Mijloacele anti-concepționale).

▣ **Evoluția formelor războiului și semnificația ei etică .**

Cap.IV., p.75-103

[LD::Volumul a fost **terminat înainte de începerea R 2 m**,dar a fost tipărit după începerea lui...(notă subsol).Vezi fișier **Etică, Naționalism, Polit.externă.**

- Încercări de a suprima războiul .

Cap.V.,(p.105-125)

*** Thomas Morus,"De optimo rei publicae statu deque nova insula Utopia",1516,**

Celebru roman social, speculând libertățile ficțiunii,sub forma unei călătorii pe o insulă ce nu există nicăeri [Utopia= fără loc pe pământ], detestau și deplorau războiul ca pe ceva bestial .

**** Saint -Pierre , " Projet de paix perpetuelle",1713,**

Inspirat ,se pare,din planurile lui Henric al IV -lea,de a înființa o **Confederație de state** în Europa.Proiectul avea ca punct de căpetenie ,**obligația statelor de a-și reglementa diferendele fără uz de arme**,recurgând la mijlocirea celorlalți aliați.

***** Kant , "Metafizica moravurilor"**

PPNegulescu /

▣ Libertatea presei.

Vol.III , (Partea IV,V)Cap.X .**Celelalte libertăți democratice.** (p.220-235)

Considerată ca **ceva sfint** ,de care nimeni nu trebuie să se atingă,cu nici un preț,cu nici un motiv.

/ La Congresul internațional pentru combaterea literaturii imorale, (Laussane,1893), s-a cerut **să se pună stavilă** valului amenințător de **literatură pornografică și al romanelor polițiste**,care au o influență dăunătoare asupra cititorilor.

S-a cerut ca **ziarele cotidiene** să nu mai publice cronici amănunțite asupra crimelor și delictelor,ci doar revistelor de drept,pentru specialiști, judecători și avocați.

S-a recunoscut ,astfel,de reprezentanții principalelor state civilizate, că **libertatea presei poate avea și urmări vătămătoare**,excitând anumite porniri instinctive.

/ În iunie 1894,președ.Franței ,**Carnot,a fost asasinat de un anarhist.**

Atunci s-a adoptat **o primă lege** (iul.'94)care **a restrâns libertatea nelimitată a presei**, deoarece, înlesnind propaganda principiilor anarhismului,făcând apologia atentatelor comise de anarhiști,contribuia la întinderea acestei **psihoze sociale periculoase**.

O dovedesc și tratatele de medicină legală și psihiatrie.

*** Legrand du Saulle , "Le folie devant les tribunaux ",1864**

Acest **precursor al profilaxiei sociale**, a denunțat primejdia "sugestiilor criminale" pe care o constituie presa:

< **Această primejdie este publicitatea acordată de toate ziarele acelor istorii lugubre, acelor tragice dări de seamă,pe care le înregistrează cu o deplorabilă grabă rubrica "faptelor diverse".** >

Protestând contra acestui abuz,la care ducea libertatea presei...

****Maudsley , "Crima și nebunia".**

Psiholog englez ,sublinia cu tărie **rolul însemnat pe care îl joacă presa în răspândirea criminalității**.Exemplu crimei devine contagios.Criminalii înșiși au recunoscut că s-au inspirat din presă...

*****André Lorulot , "Crime et société ",1923 .**

Remarcă faptul că,pe vremea lui Saulle,presa nu junsese la uriașa dezvoltare de azi. Revistele ilustrate,cinematografele,romanele polițiste (Vezi fișier **Etică**)

▣Semnificarea unui fenomen divergent

(p.169-184)

Durkheim (sociolog francez)susține că creșterea numărului delictelor și crimelor,nu dovedește o scădere a moralității oamenilor,ci ,dimpotrivă,**o creștere a moralității lor,creșterea sensibilității conștiinței lor,o rafinare etică treptată**, care nu mai tolerează unele fapte,este **o vigoare sporită** , (se pedepsește azi și maltratarea animalelor ,și calomniile ...)

-Moralitatea oamenilor

Moralitatea oamenilor atâră de condiții ideale,interne și externe.

Fundamentul sufletesc al moralității constă,la toți oamenii,dintr-**un sistem de credințe sau de idei**,considerate a reprezenta **adevărul asupra lumii și al vieții**.

Motivația nu este însă identică.**Unii cred în justiția și pedeapsa divină**.

Creștinismul a fost definit drept un sistem complet de reprimare pentru toate tendințele rele ale naturii omenești.**Alții cred în justiția omenească**.

Dar progresele științei au slăbit ,treptat ,vechile credințe religioase.

Grav este că **această slăbire a frului moral, s-a produs la păturile semi-culte și inculte ale popoarelor**.

P.P.Negulescu/Vol.III Cap.VIII

▣Anarhia intelectuală a timpului nostru.

(p.183-198)

Auguste Comte se plîngea ,la începutul sec.XIX ,de anarhia intelectuală

Divergențele de păreri au crescut :

/ În ordinea politică :**monarhiști,repblicani,federaliști**,

/ În ordinea econom.soc. :**burghezi,socialiști,comuniști anarhiști**;

/În ordinea etnică :**naționaliști moderați,înlăcărâți,antisemiți,cosmopoliți**

/ În ordinea religioasă sunt :**catolici,liber cugetători,atei**,

Fiecare cu sistemul lui de valori morale,unele cu răsturnarea totală a valorilor tradiționale.

(ex.Nietzsche ,morală "imoralismului" ;"darwinismul social";marxismul anti- proprietate)

Această anarhie ,nu poate să rămână fără influență asupra moralității celor contagiați.

(dă exemple,comentează,citează,cazuri concrete.)

Ceeace agravează acțiunea nefastă a **anarhiei intelectuale asupra moralității,este faptul că ea atinge și educația**.

Sub influența ei tulburătoare,**purtarea oamenilor încetează să mai fie sigură și**

unitară, devenind șovăitoare,contradictorie.

Și dacă **oamenii**,din cauza anarhiei intelectuale și a dezorientării morale ,**ajung să disprețuiescă propria lor viață** (se sinucid!),**cu atît mai mult disprețuesc viața altora**,

pot adică comite crime și delicta ...

PPNegulescu / 1938

11.Camil Petrescu, "Note zilnice", 1927-1940.

Ed.Cartea Românească,1975?

[LD: dau acest pasaj , pentru a ilustra și aceste episoade dramatice din ceea ce se poate numi "destinul " unui om de cultură.Nu este cazul să arăt cum se pedala pe aceste episoade în "restituirile" literare din regimul comunist(este treaba criticilor literari) Dar vreau să nu cad în cealaltă extremă ....]

-Cum să scap de sărăcie ?

[4-5 mart.'29]

"Ce să fac să scap de sărăcie și să mă realizez în același timp?"

1.Să scriu un vol.de proză ?

2.Să scot "*Munca intelectuală*"?

"Ah e stupid :**Ralea** e deputat,leader al majorității,critic al "Vieții Românești" ,profesor universitar...**Poetul Cotruș**,e atașat de presă la Milano,post special făcut pentru el...

Poetul Șt.Nenițescu e atașat de presă la Haga,post creat pentru el...

Poetul Blaga,atașat de presă la Berna,post creat anume pentru el...(p.46)

-Bolnav, dator, fără slujbă , cu gânduri sinucigașe

[1931] Bolnav, dator, îngrijorat, obsesia sinuciderii, caut slujbă... în timp ce **Șeicaru** a ajuns milionar.. Mereu cere audiență la rege, fără rezultat...

1 oct.: Azi literalmente **nu am ce mânca..**

4 oct.: Nici o perspectivă: **teatrul național nu mă joacă, editura nu-mi dă parale**, profesor nu sunt, slujbaș nu sînt. N-am decît pînă la pensia, adică de plătit chiria.

7 oct.: proprietarul mi-a oprit lumina ; trebuie să-l dau chiria; **Azi n-am bani de masă**;
(p.77-79) Camil Petrescu / '29-'31

12. Henri H. Stahl, **"Amintiri și gînduri ...din vechea școală a "monografiilor sociologice"** Ed.Minerva,1981

▣ Studii ,influențe.▣ Institutul Social Român▣ Campaniile echipelor pluridisciplinare
▣ "Școala sociologică - ▣ "Curente diversioniste și defecțiuni" ▣ Congresul XI
internațional de sociologie:București.▣ "Serviciul social"

Stahl/:

▣Destin intelectual

/ Facultatea de drept;doctorat în ec.politică;audieri la Litere și filozofie.Biblioteca și atmosferă "semănătoristă" . [**Bunicul** ,Iosif Sthal,orientalist,cunoscător a 12 limbi,autor de dicționare;**Tatăl**,Henri Sthal,prof.de istorie,autor a unui tratat de paleografie slavă, fost elev al lui Iorga,colaborator,admirator .

...**Sthal** spune la un moment dat că el nu se născuse pe Bărăgan și că era **botezat catolic** (apropo de butada lui Nae Ionescu privind înțelegerea românismului și și ortodoxiei!) (p.217)

...Marea influență spirituală a lui **Iorga**,pe care l-a cunoscut de cînd era copil. Ispita pentru sociologie rurală.,de factură "**semănătoristă**"

...Înrîurirea **fratelui** său (după mamă),**Gaston Boeue**,alias **Șerban Voinea** (1893-1972),prin care **și-a apropiat gîndirea marxistă.**

Apoi întîlnirile cu **Ilie Moscovici** ,ș.a.ș.a.....(vezi pe larg, **fișier PSDR**)

...**Stenograf la parlament**,de f.tînăr,cunoaște lumea parlamentară.

Aude de **campania-excursie interdisciplinară** a lui **D.Gusti** (1925),la **Goicea Mare**(Dolj),pentru "anchete sociale",de intenția lui de a face o "**școală de sociologie**".

Incitat de "**Neoiobăgia**"lui Gherea, de opiniile lui **Iorga**...a fost interesat.

În 1926,prin asistentul lui Gusti,**Gh.Viădescu-Răcoasa**,s-a dus să stenografieze o conferință a lui Gusti (la Brăila) ,și atunci a discutat mult cu Gusti despre

interdisciplinaritate și astfel a început el **colaborarea cu Gusti**, în echipele monografice ,care a durat 29 de ani,din 1926 pînă în 1955 (la moartea acestuia)

prima lui participare :1926,**Rușetu**(Brăila);1927,**Nerej**(Vrancea);1928,

Fundul Moldovei; 1929,**Drăguș**(Făgăraș);,1930,**Runcu**(Gorj),

1931,**Cornova** (Basarabia). (vezi **fișier Tărănism**)

Sthal /

▣ Institutul Social Român

/ Pînă în 1929,**ISR** obișnuia să țină ciclurile de conferințe duminică,în aula Fundației Universitare.Participau la ele personalități "științifice" și "politice"pe teme de actualitate :**Constituția,Națiunea, Cultura,Doctrina politică,Sat și oraș**,etc.etc.

Au conferențiat :Iorga,Antipa,Simion Mehedinți,Alex.Marghiloman,Vint.Brătianu, Virg.Madgearu,C.Argetoianu,Șerban Voinea,Ilie Moscovici ș.a.

/După 1929,**ISR** a renunțat la ciclurile de conferințe publice,punînd accentul pe **dezbaterile din secții**.Astfel,în 1929,au fost organizate, în cele **12 secții, 154 de comunicări** cu discuții pe tema "**Probleme românești în cadrul vieții internaționale**".

/Tot din 1929,**Asociația monografiștilor** a fost integrată în **ISR**,în cadrul secțiunii, organizîndu-se dezbateri teoretice,la care au participat și mulți "monografiști"

(**Gusti,Brăiloiu,Rainer,Rosetti,Brăiloiu,Vianu,Claudian** etc.).

Cum nu erau integrați toți,ulterior **s-au grupat,ca seminar, în jurul catedrei de sociologie**,la Facultate.(Gusti era decan) **L.D.Vezi fișier Tărănism, context și miză** .

Stahl / :

▣Școala sociologică

Fiecare avea personalitatea, principiile, credințele, p.d.v. personal, care nu concordau. Stahl avea un p.d.v. sociologic marxist, Vulcănescu, la polul opus, amândoi fiind departe de teoriile lui Gusti (p.214- 225) Se desfășurau într-o atmosferă generală, culturală și politică ,ostilă, resimțindu-se apăsătoare pentru cei care nu erau de acord cu ea, dimpotrivă, ispititoare (din păcate) pentru mulți din rândurile tineretului. " Două tendințe : /una de natură "filozofică", alta, pur politică, de natură legionară. Stahl

▣ Congresul XI internațional de sociologie: București.

[23 august 1939, amînat]. Bucureștiul, ales nu întîmplător. René Maunier venise în 1938 ca să pregătească congresul. În România exista un Muzeu al satului; 5 Institute sociale regionale, filiale ale celui din București; 5 echipe de cercetare specializate (Drăguș-Făgăraș, Nerej-Vrancea, Șanț-Năsăud., Runcu-Gorj, Clopotiva-Hațeg); reviste de sociologie , publicații ; Au răspuns invitației 250 de sociologi , din 21 de țări (p.368-371) Stahl /

▣ 1938-1940. "Serviciul Social"

[L.D: Eu nu știu dacă asta a scris Stahl în epocă sau mai târziu. Cert este că , în epocă , după ce l-au lins toți în c... pe Carol, după abdicarea lui, tot ce făcuse pe linie culturală, a fost defăimat, rescris, batjocorit, pentru ca nimic să nu mai rămână bun de pe urma sa. Pe de altă parte, faptul că pentru Stahl, în 1940 , se produsese numai "dictatul de la Viena " poate semnifica ceva , sau pur și simplu ...așa apăreau cărțile în anii lui Ceaușescu, fără Basarabia și Bucovina și cu deliberate inversiuni cronologice și schimbare de țintă critică]... [oct.1938] Gusti a primit aprobarea; Stahl cu O.Neamțu au făcut schema. Dar a venit războiul, abdicarea lui Carol, desființarea 1940 În 1940. a fost mobilizat 6 luni , într-un sat de pe malul Dunării, la construirea unor fortificații. De acolo a fost chemat să-și dea doctoratul-fragment din cercetările de la Nerej -(Tr.Herseni făcuse toate formalitățile , fără știrea lui-

▣ "Fundăția Carol II ": rolul "nefast" al Regelui.

"Anul 1940, se arăta însă va fi din ce în ce mai negru.

După Dictatul de la Viena guvernul fiind preluat de C Argetoianu [???] acesta a dispus suspendarea Serviciului Social. [...]

Am admirat "eleganța " cu care vodă Carol s-a descotorosit de propria lui Fundație dezinvoltura cu care a făcut dovada că idealurile lui culturale fuseseră totuși politice , astfel că atunci cînd a socotit că nu-i mai erau de folos, le-a aruncat brutal peste bord, fără prealabil aviz, prin surprindere.

Profesorul Gusti și-a dat atunci demisia de la postul de director al Fundației, cedînd locul lui Octavian Neamțu. [...] reluînd numele de "Fundăția regelui Mihai " , după abdicarea regelui Carol. [...]

-Legionarizarea instituțiilor

Unii din inspectorii Fundației, precum Ifrim, s-au dovedit abia atunci a fi fost "legionari", grăbindu-se să vină cu portretele "căpitanului " [...]

Foarte mulți și-au dat demisia , Golopenția, eu însămi, [...] încadrîndu-ne la Institutul de statistică [...]

La preluarea gov. de legionari, Gusti a trebuit să se ascundă... Stahl a fost dat afară de la Universitate (la presiunea studenților legionari); a trebuit să dovedească că nu este evreu [o întregă corespondență cu regiunea Bavaria (linia paternă), și la Caen (linia maternă) și dovezile bisericii catolice pentru căsătoriile și botezurile din familie. (p.400)

▣ Campaniile sociologice (1926-1939)

- [1926] , Rușețu (Brăila).

Particip 14 membri ai Seminarului de Sociologie, împreună cu Gusti și Răcoasa.

Cu un plan de cercetare. 2 săptămîni. Lucrînd în școală. Găzduiți de țărani (fără plată!), mîncînd la o cîrciumă sordidă.

- [1927] Nerej (Vrancea)

(p.44-84)

Echipa a fost de 22 persoane, printre care și 9 fete, **dr. Francisc Rainer** (antropolog). Țăranii i-au primit frățeste, dar zvonuri au apărut: că sunt "adventiști", că vine Apocalipsa (că scriu toate!), că vor să le ia pământurile, că vor să fixeze noi impozite.

Traian Herseni - aici a început studiile lui de sociologie pastorală;

Xenia Costa-Foru, pe cele de sociologia familiei;

Stanciu Stoian, școala și învățătorul;

Ion Diaconu - folclorul și limba vorbită;

Maria Negreanu și Elvira Georgescu - problemele juridice ale obștei.

- [1928] Fundul Moldovei (Cîmpulung)

/Echipa devenise o echipă "gigant", formată din **70 de membri** dintre care 17 nu mai erau studenți, ci specialiști consacrați:

prof. Francisc Rainer, (cu încă câțiva medici și un adevărat laborator, necesar antropologiei), **ing. agronom Nicolae Cornățeanu** (analiza pedologiei solului, a randamentului a bugetului țărănesc), **sculptorul Mac Constantinescu** cu soția balerina **Flori Capsali** (jocurile populare din sat, cu desene analitice, detalii de costume), **prof. George Breazul** (primul "folclorist", din partea Arhivei fonogramice a Ministerului Cultelor și artelor, care făcea înregistrări pe suluri de ceară, cu aparate "Edison"), urmat apoi de **Constantin Brăiloiu** (prof. la Conservator; fondator al Societ. Compozitorilor români și a a rhivei sale particulare de folclor; cu studii în Elveția, erudit, știind franceza și germana, avînd capacitatea extraordinară de a vorbi cu țăranii, cu țiganii, rudari sau corurari, cu tarafurile de lăutari!), sociologii **Al și Zoe Claudiu** (legați de Șt. Zeletin, H Sanielevici și Petre Andrei, nu de școala lui Gusti) economistul **Oreste Anastasiu**, **geograful Marin Popescu-Spineni**, **sociologul Mircea Vulcănescu** (revenit de la studiile pariziene, participase la Goicea Mare, aprofundări teoretice privind sociologia gustiană), și **primarul Teofil Frîncu** (care li s-a alăturat, venind apoi și la Drăguș-Făgăraș).

- [1929] Drăguș (Făgăraș)

/Grup de 86, format din cercetători cu experiență: **etnograful Papahagi, Vulcănescu, Brăiloiu** (cu o întreagă echipă - **Hary Brauner, Matei Socor, lingvistul Mihai Pop, Ștefania Cristescu** - viitoare soție a lui **Anton Golopenția, Traian Herseni, D.C. Amzăr** (care, împreună cu **Ernest Barnea, Ion Ionică, și Samarineanu**, vor forma ulterior "dizidența legionară"), **dr. Sabin Manuilă cu soția** (fost bursier Rockefeller, de curînd întors din America, care trebuia să pună la punct un Institut de statistică; soția lui **Veturia**, cu studii în America, hotărîta să pună la punct un învățămînt de "asistență socială" pe model american).

... Sabin Manuilă a căutat printre colaboratorii lui Gusti (președintele Comisiei de Recensămînt, dir. Institutului Social Român), oameni de care avea nevoie. Din rîndul "monografiștilor", el a oprit pe **D.C. Georgescu** (care se preocupa de recensăminte și sănătate publică), care va deveni ulterior directorul Instit. de statistică și va lua la el pe **Anton Golopenția și H.H. Sthal**.

... **Veturia Manuilă** - va face Școala, sub egida Institutului Social Român, la care vor preda unii "monografiști": **Xenia Costa-Foru, Mircea Vulcănescu, H.H. Sthal, Elizabeta Constante**.

... O echipă cinematografică, destul de "amatoristică", (fotograful **Barbelian, Nicolae Argintescu-Amza, Paul Sterian**) Filmul "Drăguș", va fi prezentat în cinematografe, precedat de conferințe, iar Gusti îl va prezenta la Uivesități din Lipsca și Paris (p.150)

- [1930] Runcu (Gorj)

După Moldova, Bucovina și Transilvania, au reluat un sat din Muntenia.

/Echipa formată din **67 de echiperi**, fiind "vizitată" trecător de pictorii **Muntzner și Rodica Maniu**, și de o echipă de **19 studenți germani**. (dintre care, **Helmuth Hauffe** s-a și întors, pentru colaborare). **Gusti** (ca președ., pe atunci, la Regia Monopolurilor Statului), a venit cu câțiva **tehnicieni ai culturii tutunului**, și cu cîteva aparate de radio (era pe atunci și președ. Societății de Radio), pentru acțiunea culturală inițiată atunci "Universitatea radio"; **Tr. Herseni** (care era cu șpalturile lucrării "Teoria monografiei sociologice"), **D.C. Amzăr** (care a elaborat la Runcu, apoi a publicat studiul "Șezătoarea"), **Brăiloiu** (care a făcut acolo înregistrări de muzică lăutărească), **geograful și istoricul**

Ion Conea...

- [1931] Cornova (Bălți ? Basarabia)

Satul a fost ales de **D.C.Georgescu și arhitectul Maria Cotescu**.
/Echipa,mai redusă,doar **55 de persoane**,cu mai puțini tehnicieni.**Gusti** a venit rar (era ministru!),**Golopenția** s-a axat pe problemele "orășenizării";**Ernest Bernea**,pe problema calendarului;**Herseni**,de categoriile sociale;**Xenia Costa-Foru**,de familie ;
D.C.Georgescu,de demografie și alimentație ; **Tudor Posmantir** a făcut un film ;**Stahl**,revelația a două persoane: **săteanul G.Popescu** (măzila analfabet,hotarnic măsurător cu prăjina ,care l-a uimit cu cunoștințele lui tehnice și matematice) și **popa Ion Zamă** (pe care l-a asemuit cu Ion Creangă,ca povestitor,preot dacă nu "ateu",în orice caz "deist") în 1935,l-a adus la București,unde a ținut o cuvântare la Institutul Social Român,stenografiind cuvântarea) (p.160-170)

- [1932] Drăguș (reluare)

Gusti,ca ministru și **Golopenția** (ca șef de cabinet) nu mai participă direct.
Gusti priveghea culegerea seriei de doc.care vor forma compactul volum "*Un an de activitate ministerială*",plin de informații valoroase pentru situația culturală din mediul rural :școlară,post-școlară,para-școlară,prin **școli superioare "țărănești" și "cămine culturale"**
/Tot pe atunci ,**Sthal,Brăiloiu** se vor ocupa de icoanele pe sticlă ale lui **Savu Moga** (Arpașul de Jos),cu care Brăiloiu va face expoziția în 1943. (p.200)

▣"Criza"școlii de sociologie

-[1933] Făgăraș.

Campania de redactare.S-au dovedit deficiențe de tot felul în sintetizarea materialelor individuale,într-o lucrare colectivă.Fiecare avea personalitatea, principiile, credințele, p.d.v.personal,care nu concordau. **Sthal avea un p.d.v. sociologic arxist,Vulcănescu,la polul opus,amândoi fiind departe de teoriile lui Gusti !** (p.207-209)

-Drumurile se despart

Colaboratorii s-au împrăștiat,urmându-și fiecare drumul:
Vulcănescu s-a dedicat Eticii,nu sociologiei ;**DCGeorgescu,Statisticii**;
I.Zamfirescu,cu doctorat în sociologie,s-a dedicat **Istoriei literaturii și Esteticii**;
Xenia Costa-Foru s-a dedicat școlii ei de asistență socială;
Mircea Manolescu,baroului de avocați;
Pichi Pogoneanu,diplomației;unii au plecat la studii,unde și-au luat doctorate în alte specialități:**Vlădescu-Răcoasa,Tr.Herseni,P.Comarnescu,Amzăr,Bernea**.
/Gusti,a preluat Fundațiile Regale,unde a luat cîtiva din foștii "monografiști",dar a luat și **Stahl** "Fundația culturală regală."

▣Atmosfera cultural –politică ostilă

Școala de sociologie de la București se desfășura într-o **atmosferă generală,culturală și politică ,ostilă**,resimțindu-se apăsătoare pentru cei care nu erau de acord cu ea, dimpotrivă, **ispititoare** (din păcate) pentru mulți din rîndurile tineretului.

/ "Curente diversioniste și defecțiuni"

(p.214- 225) (vezi fișier **Etică**)

Două tendințe :una de natură "**filozofică**" alta, **pur politică,de natură legionară**.
Stahl "Fundația culturală regală."

- [1934-1935]Misionarii gustieni

(Vezi pe larg fișier **Țărănism**)

/Patru domenii de bază : **cultura muncii,cultura minții,cultura sănătății,cultura sufletului**. (p.284-285)

/Misionarii"gustieni" :**Apostol Culea,Emanoil Bucuța,I.C.Ifrim**, ș.a.

H.H.Stahl-"director de studii",alăturîndu-i-se ulterior **O.Neamțu** (bănățean,organizatorul echipelor,în final succesorul lui Gusti la Fundație);**Anton**

Golopenția (bănățean,jurist,custode la biblioteca Seminarului de sociologie,monografist", studii la Berlin și Lipsca,șef cabinet ministerial a lui Gusti,"inspector cultural" la Fundații);
Victor Ion Popa (mare maestru de dicție , în formarea actorilor;cununat de Stahl,a condus echipa din Dodești,cu rol important la organizarea **Muzeului Satului**)
 (p.332)

- [1936-1937] Șanț (Năsăud)

Reluarea campaniilor monografice.S-a ales Șanțul,pentrucă era un vechi sat grăniceresc,centru de cultură românească,**baștină a lui Coșbuc și Rebreanu**.
 /Echipa,47 de monografiști ,apoi 50.Au revenit la "matcă " :**Brăiloiu cu Hary Bauer,DCGeorgescu,Stanciu Stoian,I.Ionică,El.și și Lena Constante** ș.a ;căroră li s-au alăturat **3 cercetători maghiari,1 american,1 francez și 1 austriac** (p.337-341)

≡**Congresul XI(internațional) de sociologie:București.**

[23 august 1939,amînat].Bucureștiul,ales nu întîmplător.**René Maunier** venise în 1938 ca să pregătească congresul.În România exista un **Muzeu al satului;5 Institute sociale regionale,filiale ale celui dinBucurești;5 echipe de cercetare specializate (Drăguș-Făgăraș,Nerej-Vrancea,Șanț-Năsăud.,Runcu-Gorj,Clopotiva-Hațeg);reviste de sociologie ,publicații** .Au răspuns invitației 250 de sociologi ,din 21 de țări.
 (p.368-371)

-[1938] Nerej

Revenire,cu **echipele Fundației culturale regale**.

Echipa :**Sthal,Brăiloiu și Bugeanu** (muzică),**Victor Tufescu** (erudit geograf,prof.la Brașiv)**I.Butură** (etnobotanică),**dr.D.C.Georgescu,P.Stănculescu** (agronom),**Gh.Țintă** (aviator),**Gh.Serafim,Gh.Filip**.

.În aceeași perioadă,a organizat **școala de bibliotecari pentru înv.din Vrancea** (la Bîrsești) ,cu exercițiul unor monografii .

/Herseni a definitivat **monografia Drăguș** ,tipărită în 3 vol.

- [oct.38-1940) "Serviciul social"

Gusti a primit aprobarea;**Stahl cu O.Neamțu** au făcut schema.

Dar a venit războiul,abdicarea lui Carol....

Sthal / 1926- 1940

13.Mircea Vulcănescu * ,"Nae Ionescu.Așa cum l-am cunoscut."

Humanitas,1992

Nae Ionescu –biografie Nae Ionescu și politica Nae Ionescu și femeile.≡ Nae Ionescu și banii :≡ Nae Ionescu și prietenii ≡ Nae Ionescu și adversarii ≡Nae Ionescu și Carol ≡ Nae Ionescu și G de F

***M.Vulcănescu Notă biografică**

M.V.(1904-1952).Filozof,sociolog,economist.Studii ,București,Paris.

Asistent **sociologie și etică** la catedra Gusti ;"filozoful" echipelor monografice gustiene; teoretician al"generației tinere",activ în asociația "Criterion" -care se va alătura G de F- ;colaborator pentru "Enciclopedia României"; preocupat de elaborarea unui model ontologic românesc:"**Omul românesc**",**"Ispita dacică"**,**"Dimensiunea românească a existenței"**.

Dir.al Direcției vămilor și al datoriei publice,subsecretar de stat la Ministerul de finanțe('41-'44).După război, judecat și condamnat la 8 ani de temniță grea.

A murit la închisoarea Aiud.

Vulcănescu /:

≡ **Nae Ionescu**

Întâlnirea cu Nae Ionescu

[1921-1922] Prima întîlnire,era elev,cl VI sau VII (asista la cursurile lui Pîrvan și

M.Dragomirescu). Atunci l-a auzit/cunoscut.

[1931] După bacalaureat, la facultate, la examenul de Logică ("Cartea lui Iov")

/Nae Ionescu :începuturile

/[1917-1919] Nae Ionescu, făcuse **Facult.de filozofie** ,înainte de război,**promoția prințul Carol**; doctorat în filozofie la Baumker, în 1919 ;se însurase de tânăr, cu o nemțoaică, cu care avea 2 copii;**fusese prizonier ,în război.**

/ După război, fusese **prof.de matematică și filozofie** la liceul de la Mânăstirea Dealu; **om evlavios**, se ducea regulat la Biserica Albă, scrisese la "**Noua revistă Română**" a lui Motru și la "**Ideea Europeană**"; era "leneș", nu voia să scrie cărți etc etc...

[1931]Nae Ionescu :Logică și Istoria logicii

/ La cursurile de **Logică** și de **Istorie a logicii**, era mereu **în polemică cu Mircea Florian** (Istoria filozofiei). Făcea un seminar despre cartea lui **Schopenhauer** : "*Despre împătrita rădăcină a principiului rațiunii suficiente*" , în care explica temperamental **ura acestuia pentru matematici, femei și filozofie.**

/ **Istoria filozofiei** , mai ales, **făcea obiectul atacurilor lui repetate**, el contestându-i dreptul la existență: fiecare om e singur cu gândul lui, filozofia e o activitate strict personală , filozofii își împrumută numai vocabularul, deseori răstălmăcindu-l.

< *Ceeace trebuie ,este să gândești autentic. Adică să vă gândeți la înțelesul vorbelor pe care le folosiți. **Cel mai bun curs de logică ar fi un curs de filozofia gramaticii .>***

/ **Nae** nu-și pregătea cursurile acasă, nu le scria, vorbea cu sine în fața studenților, nerepetând cursurile și problemele, **sistem de gândire neterminat**, în continuă desfășurare, punând pe gânduri, stimulând gândirea personală, deschizând perspective noi, dând chei pentru ispitiri.

"Această **pedagogie negativă** a folosit ,căci la Nae Ionescu s-au format mulți din tinerii care filozofează azi la noi, în jurul vârstei de 40 de ani :**Băncilă, Floru, Eliade, Sterian, Cioran, Herseni, Amzăr, Sebastian, Deleanu Etc, etc**" (p.22-30)

Vulcănescu /

/ Nae Ionescu și politica

/ "L-am urmărit de departe și pot mărturisii că , **niciodată**, în această **peregrinare**, **Nae Ionescu nu s-a convertit , nu s-a schimbat, n-a trădat și nu s-a trădat, ci [...]** **același fir îl călăuzește neînterupt , în dedalul multelor lui metamorfoze.**" (p.63)

(**Vezi fișiere problematice : PNT, Carlism, Iorga , Naționalism, G de F.**)

Vulcănescu/

/Nae Ionescu și femeile.

A rămas căsătorit cu prima soție (nemțoaica), chiar dacă a întrerupt conviețuirea cu ea. Pasiune efemeră , pentru Ileana Baston; flacăra arzătoare pentru Ștefania Zattovicianu ; legătură cultural-spirituală cu Maruca Cantacuzino; prietenia cu Elena Popovici-Lupa, "îngerul lui păzitor" , în perioada persecuțiilor ; prietenia adâncă, ultima, cu Cella Delavrancea. Dar la moartea lui, soția lui , îndoliată, mama copiilor lui. (p.108-109)

Vulcănescu /:

/ Nae Ionescu și banii :

Legăturile **cu Blank** ("frauda" de 500.000 lei, pentru a-l ajuta pe Beldie); subvenții regale ; subvențiile "Cuvântului" răsplată lui **Malaxa** ; subvenții de la **nemți, prin I.G.Farben** ; Pe toate Vulcănescu le pune sub interpretarea unei detașări amorale, ieșite din obișnuit. (p.107-108) **Casele** lui din București și de la Șosea. (p.136-137)

Vulcănescu /:

/Nae Ionescu și prietenii

(p.119-124)

Motru, Prezan, Iorga, Onicescu ; la "Cuvântul" : Dem.Teodorescu, Titu Devechi, Alex.Kirițescu, Perpessicius, Albu (secretar de redacție), Sebastian și Ion Căugăru (evrei)Mircea Eliade, Sterian, etc etc.; comisarul Stan Ionescu (legătura cu poliția), Gh.Racoveanu , părintele Tit Simedrea;

/ Prietenii politice : **Gr.Iunian** (de la PNT), **Nicu Penescu** (argetoianist)

, **Radian** (argetoianist), **Canciov** (liberal); **Enric Oteteleşanu** (manoilescian),

Istrate Micescu (goghist) V.Marin, Alex.Constant,dr.Noveanu (legionari).

/ Nae Ionescu și adversarii

(p.128-130

Madgearu,Manoilescu,Titulescu,Gusti,Tătărescu,Maniu,Brătienii,Stere,Averescu...
"Cu totul false și insuficiente sunt indicațiile despre Nae Ionescu cuprinse în "*Istoria literaturii române***" ale lui G.Călinescu[...]** și însemnările lui **Nichifor Crainic** din **"Gândirea "**,reflecții ale unui mediocru invidios,care-și da aere de cap de școală "
 (enumeră și altele).

14.Constantin Noica,*Pagini despre sufletul românesc,*

Humanitas,1991(Reproduce vol.din Colecția "Luceafărul" ,București, 1944)

Date Biografice (1909-1987)

Născut în Vitănești ,Teleorman.Cursuri liceale la "Dimitrie Cantemir" și "Spiru Haret" din București.A debutat ca licean în rev."*Vlăstarul*" (1927) .Facultatea de Litere și Filozofie din București (1928-1931) .

Bibliotecar la Seminarul de Istorie și Filozofie ; membru al Asociației "*Criterion*" (1932-1934) ;specializare în filozofie, în Franța (1938-1939) ;doctorat în filozofie la Univ. București ,cu teza :"*Schită pentru istoria lui cum e cu putință ceva nou* " , publicată în același an (1940) .

În anii războiului,a fost referent ptr.filozofie la Institutul româno-german de la Berlin . Împreună cu C.Floru și Mircea Vulcănescu , editează 4 cursuri universitare ale prof. Nae Ionescu și Anuarul "*Izvoare de filozofie*" (1942-1943) .

...Între 1949-1958 , are domiciliu forțat la Câmpulung Muscel ; între dec.1958-aug.1944, este deținut politic.

...1965-1975, cercetător la *Centrul de Logică* al Academiei Române. Ultimii ani din viață i-a petrecut la Păltiniș, unde se află și înmormântat .(interior copertă)

/Prefața Noica

febr.'44.Studiile și articolele fac parte dintr-o lucrare cerută de *Institutul Român* din Berlin ,de o editură germană.Trebuia să fie o "Istorie a filozofiei românești" ,pentru cititorii germani, dar s-a gândit că este mai interesantă o "*Istorie a vieții spirituale*"

În așteptarea tipăririi în l.germană, a socotit să dea cititorilor români această versiune rezumată.Datorează lui Sextil Pușcariu îndemnul de a scrie cartea.(p. 5)

I.Etern și istoric în cultura românească

[LD :Noica își intitulează capitolul :"*Ce este etern și ce e istoric în cultura românească.*" (categorii conceptuale de domeniul istoriei filozofiei) Este textul unei conferințe ținute de el la Berlin, în iunie 1943.A început-o cu un citat din Emil Cioran]

...Emil Cioran

<De ce noi,românii ,etnic vorbind mai omogeni decât germanii ,a trebuit să ne așteptăm soarta o mie de ani ? Situația geografică nefavorabilă , neprielnicia condițiilor istorice , năvăliri barbare , vecini sălbatici ? Dar acestea ar fi trebuit să fie motiv în plus de afirmare ,elemente de mărire proprie dacă pornirea de a face istorie pornirea oarbă și primordială , ne.ar fi aruncat irezistibil în vârtejul universal.

Astăzi la ce-am ajuns ? La voința de a face istorie .Cine a înțeles acest lucru este lămurit cu tragedia culturilor mici , cu tot ce e rațional, abstract , conștient în tragicul nostru.>

(p. 6) /

... "Noi știm că sîntem ceea ce se numește <o cultură minoră >Mai știm că aceasta nu înseamnă neapărat inferioritate calitativă.Cultura noastră populară , deși minoră, are realizări calitativ comparabile cu cele ale culturii mari " (p.7)

... "Despre stărmoșii noștri geți , plugari și ciobani, s-a putut spune (Pârvan,*Getica*, 131) că în sec. al VI a Chr.nu aveau o cultură calitativ inferioară , ci doar formal deosebită de a grecilor ;tot ce-i deosebea era că ei, geții, erau săteni , nu orașeni , ca grecii." (p.7)

...Neagoe Basarab

[LD: repet ,cu regret,eu nu pot să mă las furată de profunzimea și frumusețea incursiunii lui Noica .Eu caut la el – nu la Basarab,Cantemir sau Blaga – semnul și căutarea Și zice

Noica după ce radiografiază scrierea, ba chiar cuvintele basarabului:

...Dimitrie Cantemir

[LD : De la momentul "anistoric" ilustrat de Neagoe Basarab, Noica trece la Cantemir pe care-l consideră primul fenomen de criză din spiritualitatea românească. Și în acest caz urmăresc percepția lui Noica nu ...*Descriptio Moldaviae* sau *Hronicul vechimii* sau *Istoria Imperiului Otoman*.]

-Nonexistența categoriilor etice

[LD: iată o viziune (ipoteză ,criteriu) asupra căreia trebuie să reflectez , cu posibilitatea de a urmări acest fenomen în epoca modernă ,cu saltul în interbelic.

..."Cantemir judecă după categoriile etice , care nu sunt sau nu erau ale neamului românesc. Cantemir judecă după setea de cunoaștere și adevăr a apuseanului ,sete care iarăși nu însuflețea neamul românesc. [...]Cantemir ar fi voit pentru neamul său, o ieșire în istorie.[...] E semnificativ însă faptul că nedreptatea vine de la un român, care iese din cadrul anistoric al vieții românești ,spre a fixa cel dintâi termenii conflictului dintre ceea ce este etern și ceea ce trebuie să fie istoric în neamul românesc.

..."Conflictul e și cel de astăzi [**LD Atenție !**] Și astfel , cu perspectiva de veșnicie a lui Neagoe Basarab din secolul al XVI-ea și nemulțumirea de om al istoriei ,care însuflețea pe Cantemir la începutul secolului XVIII-lea, avem cei doi termeni ai unei drame , care încă dă sens viu frământării noastre românești" (p.26)

*Lucian Blaga: satul românesc

..." În momentul în care producem pe cel mai personal dintre creatorii noștri de azi , un adevărat filozof în înțelesul occidental al cuvântului , creator de sistem și de valori filozofice proprii ,ne aducem aminte de satul românesc .

Ales în 1937 membru al Academiei Române , într-un loc special creat pentru a-i încununa meritele, Lucian Blaga nu are un înaintaș căruia să-i facă , după obicei, elogiul Și atunci ce elegiu va rost el la intrarea în Academie ? Elogiul satului românesc .Cel mai personal dintre creatorii români de azi, face elogiul a tot ce e imperonal , anonim, anistoric în sufletul românesc [...](p.27)

-Cultura majoră / cultura minoră

..."Primul elan valabil către realizări de cultură majoră este înfrățit la noi cu recunoașterea caldă a culturii minore românești. Conflictul dintre etern și istoric pare a-și găsi o soluție , cel puțin academică."

..." După el, deosebirea dintre cele două tipuri de culturi ,nu sunt de proporții ci de vârstă. Cultura minoră trebuie înțeleasă ca o expresie a copilăriei [...] Copilăria poate fi eternă ,scrie în chip sugestiv Blaga .[...] Totuși , nici Blaga – sau poate mai puțin decât oricine el- nu va propune azi să rămânem la cultura minoră.

El constată că de 100 de ani tindem spre cultură de tip mare " [...]

(p. 28-29)

-Satul - matcă stilistică

[LD: nu vă supărați pe mine înaintașilor ! Dacă ne putem lăuda cu "această pecete" ; dacă putem fi mândri de "*boicotul istoriei* " de către țăranul român ;dacă recunoaștem că "*străinii de neam* "au făcut istoria ; ș.a. ...atunci eu consider această filozofie (originală , valoroasă, majoră) poartă în ea "*meteahna românilor* " :un orgoliu nemăsurat Așa ,or fi purtând și alte entități primare "pecetea" neamului lor .Dar n-au rămas încremeniți în ea aproape 2000 de ani !]

" Satul nostru ,spune Blaga ,a avut tăria să se păstreze ,boicotând istoria .În jurul lui se făcea ,de către alții ,străini de neamul nostru , istorie ;satul nostru s-a păstrat .Vremea a vremuit [...] dar matca stilistică , deci pecetea adâncă a neamului românesc ,a rămas aceeași ." (p. 29) ...Traian Herseni

"Un cercetător recent al problemelor de sociologie pastorală românească ,Traian Herseni ,arăta că toate formele superioare ale culturii noastre populare țin de singurătatea pastorală :dorul ca și jalea , doina ca și basmul ."

...Ovid Densusianu

" Dar cărturarul român care a susținut cu cea mai mare hotărâre caracterul pastoral al vieții noastre țărănești ,este Ovid Densusianu ." El pune aceste întrebări justificate:

-De ce n-am avut inspirație din viața de câmp ?

-De ce este vorba atât de mult de codru , în poeziile populare ?
 -De ce primăvara și sentimentul naturii joacă un asemenea rol ?
 ...Dorul se naște în lumea păstorilor , unde singurătatea și despărțirea joacă un rol însemnat ș.aș.a

II.Cunoașterea filozofică

[LD: o adevărată profesiune de credință ,nu ? O profesiune de credință , însă,la început de drum ,și era în 1943-'44.Ce se va alege de ea !?Mereu încerc să demonstrez că prin ocupația sovietică și instaurarea dictaturii comuniste ,toate drumurile evoluției românești au fost RETEZATE]

Are cercetătorul filozofic dreptul să se apropie de materialul românesc?

Istoricii literari - nu și-au sfârșit migala ;folcloriștii și etnografii –au aruncat sonde în sufletul anonim românesc ;filologii se ceartă ,încă ;istoricii – nu conclud ;sociologii au pus stăpânire pe sufletul colectiv .Istoria filozofiei este și ea o metodă de cunoaștere ..."Iar în perspectiva ei ,e timpul să facem mărturisirea că ne-am săturat să "cunoaștem" cugetul și gândirea românească prin filozofia lui Conta, rudimentele de filozofie ale lui Titu Maiorescu sau filozofia gânditorilor oficiali.

E și altceva de întreprins sau cel puțin de încercat ,în această privință.

Dacă materialul românesc e încă plin de nesiguranțe, pentru că n-a putut fi pe deplin identificat,în ganga de de material sud-estic în care se află ,aceasta nu va sili pe istoricul gândirii decât să fie mai prudent .Dar mai are cercetătorul filozofic dreptul să ocolească materialul românesc ?Dacă materialul acesta românesc se cere luminat din toate unghiurile ,e timpul să recunoaștem , în el, partea care revine filozofiei ." (p.47-48)

-Învățăturile lui Neagoe Basarab

[LD, 23 martie 2006 :ce caută această argumentare în cartea mea ? Și unde ar trebui să figureze ea :la Cultură, la Mentalități, la Doctrine ? Și totuși cred (simt) că ea îmi poate da și mie o cheie , o metodă -pe care o caut și n-o găsesc -,atunci când preiau atâtea și atâtea lucrări și opinii din interbelicul românesc .

Sunt ele ale lui Neagoe Basarab ? Aparțin sec. XVI sau XVII (cum le atribuia Russo unui călugăr admirator al lui Neagoe) ?Sînt ele o operă de compilație sau conțin și părți originale? Exprimă sensibilitatea românească, sau o ascund ?

...De la Bălcescu (care folosea în 1846 părți dintr-o versiune românească) până la Vasile Grecu (care a publicat , în 1942,versiunea greacă , găsită la Muntele Athos) cartea lui Neagoe e o problemă deschisă a istoriei literaturii românești.

Argumentele istorice , psihologice ,filologice,de critică , de erudiție, de bun simț , și singura certitudine este că ... a fost scris în limba slavonă.

Pentru valorificarea filozofică , paternitatea lor este secundară.Chiar și diferența de un veac .Mai grav este detectarea originalității operei.Învățăturile împrumută pasaje din Biblie, din viața sf. Constantin și Elena, Varlaam și Ioasaf ș.aș.a

" Nu știm ce este al lui Neagoe și nu putem pretinde decât că Învățăturile ar fi reprezentative pentru sensibilitatea și cugetarea românească de atunci."

* Iorga,Cartojan,Ștefănescu

"Paradoxul e că nu poți ști cum trebuie cercetate opere de speța Învățăturilor , decât după ce le-ai cercetat ."

...Nicolae Iorga.Când reedita (Văleni ,1910) traducerea românească a Învățăturilor (ediția 1843) scria :<Cred că am redat literaturii noastre o carte de citire populară ,din care se pot scoate multe învățăminte >

Noica :În ciuda autorității celui care scrie ,este ceva ce nu meritau Învățăturile, care nu sunt o carte "populară", iar învățămintele sunt azi inutile sau ridicole .Iorga nu a făcut decât un act cultural.

...Nicolae Cartojan (*Istoria literaturii române vechi*, vol I, Fund.Reg.,1940)considerându-le <cel mai de seamă monument al cugetării și simțirii românești în limba slavă>.

El spune că sâmburele doctrinei lui Neagoe e ideea monarhiei absolute ,dar subordonată creștinismului

...Marin Ștefănescu (*Filozofia românească*, București, 1922)spune că este < o sinteză între Morala creștină și Politica naționalistă...Jo unire între experiență și rațiune , determinism și libertate , spirit și materie, democrație și aristocrație >

Noica: Nu un asemenea tip generos de analiză filozofică ne interesează aici.Ne temem că nici" rațiune" , nici"libertate" și nici" spirit" n-au sens în viziunea lui Neagoe .Cu atât

mai puțin , "democrație" !

-Absența Eticii

[LD: aş spune că această afirmație a lui Noica a fost cea mai șocantă.Când eu trudes de ani de zile să caut atari preocupări în etica politică , aflu că ele nu prea sunt de găsit în filozofia românească.Dar atunci unde ? Pot îndrăzni să aspir la singularitatea unui demers în această parte a trilogiei mele ?]

..."Viziunea filozofică a gânditorilor români , ca și a culturii populare , este **mai mult a lumii decât a spiritului** .

Ca și la Neagoe Basarab,absența unei problematici a spiritului , trece în umbră cele două mari discipline ale Apusului : *Teoria Cunoașterii* și *Etica*.

"Cât despre etică , nu poate fi subliniat îndeajuns că **ea lipsește din perspectiva filozofică românească** , populară sau cultă." (p. 94)

15. Șerban Voinea , "*Marxism oligarhic*" ,1926

Prefață ,Paris,febr.1926 (pag 5-8) (**Lucrea este scrisă în străinătate**)

-Ștefan Zeletin : nimicește cultura română

Într-o serie de studii publicate în "Arhiva pentru Știință și Reformă Socială"și apărute de curând în volum ,Zeletin.....

"Teoriile care se înfruntaseră pe acest teren pînă la dsa sunt supuse unei critici nimicitoare .[în deosebi Gherea ...]Condamnarea în bloc a tuturor premergătorilor săi ,se explică prin greșala pe care ,după d.Zeletin ,au comis-o cu toții ,fără excepții, considerînd evoluția României moderne ca o evoluție deosebită de cea a Apusului."

"După ce a distrus sistematic ,în detaliu, tot ce au produs economiștii,istoricii , sociologii și gînditorii noștri politici ,d.Zeletin reia totul dela început și,într-o încordare de ansamblu, **nimicește în bloc și "cultura română"**.

Aceste generale prăbușiri de valori ,nu-i supravețuește decît opera dsale.

Treaba sociologiei și a istoriei,a economiei și criticii...să se apere de acest atac.

Voinea /'26

▣ **Marxism oligarhic**

DAR...în cursul cercetării dsale Zeletin **"distruge și temelia teoretică a mișcării muncitorești din România [...]**Ba, ceeace e mai grav,o nimicește cu propriile ei arme ideologice, **"dovedind-o "în desăvîrșită contrazicere cu spiritul socialismului științific."** Lucrea de față va demonstra netemeinicia acestei laturi a operei lui Zeletin și faptul că metoda sa este **"o caricatură a marxismului "**

Lenin și Zinoviev,afirmă că ,în țările înapoiate, socialismul se va înfăptui sub influență răsăriteană.Social-democrația, își întemeiază așteptarea pe înrăurirea Apusului."De dezlegarea acestei probleme atîrnă înfățișarea viitoare a mișcării proletare din România ""Dar iată,în loc de confruntarea cu bolșevismul.... vine Zeletin cu critica sa neîndurătoare.

-Disprețul față de Gherea

/ Primirea extrem de favorabilă de care s-a bucurat lucrarea sa ,este urmarea unei stări generale de spirit ,care se complăce într-o atitudine de **dispreț ieftin față de opera lui Gherea**.Cu lucrarea de față,vrea să silească **sociologia oficială să ia o poziție clară față de doctrina gheristă**,patrimoniul științific ..ca cea mai desăvîrșită expresie a ideologiei proletare,a democrației ,în general.(prezintă succint doctrina gheristă)

[**Atenție L.D. reține chestiunile de interes deoarece ,în capitolele următoare, Voinea trece la critica punctuală a afirmațiilor lui Zeletin ,citând masiv din Gherea, din "Neoioabăgia",Marx,Kautsky ș.a.(capit.I-VII)Le voi trata ,problematic la fișierele respective**

▣**Gherea: teoria socialismului în țările înapoiate**

/ Înaite de studiile lui Zeletin ,cu 40 de ani în urmă,Gherea afirma că **tinerimea liberală**

dela 1848 a fost exprimătoarea forțelor care au determinat **prefacerea României într-un stat modern și la epoca istorică a capitalismului**. Gherea a elaborat **teoria Socialismului în țările înapoiate**, nu împrumutată de la ruși. (paternitate recunoscută și de Kautsky) DAR ...conservatorii s-au rezumat la "*critica aprigă a lui Costaforu*", la "*imprecațiile vehemente ale lui Eminescu*" și la "*rîsul sarcastic a lui Caragiale*"

-Zeletin :Știință și apologie

Cap.VIII (pag.181---)

În slujba cărui ideal este pusă cercetarea dlui Zeletin ? Știință??

/Reacțiunea românească a avut un caracter neștiințific!

/Junimiștii..."poză științifică" !

/Naționaliștii...critică!

/Socialiștii nu fac excepție !

/Tot ce nu este burghez-liberal este reacțiune!

"Pe cât de ispititoare se prezintă la prima vedere concepția dlui Zeletin despre știință, **pe atât ede greșită**".

«Sociologia – teren de luptă între burghezie și proletariat

Sociologia este terenul de luptă pe care se desfășoară bătălia de idei între burghezie și proletariat, deoarece pe primul plan sunt **legile sociale**. (pag.185) "Dar pe când proletariatul, clasă revoluționară, prezintă ideologia sa ca ceea ce este, mărturisind care-l sunt izvoarele inspirației, clasa stăpînitoare și prezintă ideologia învestmîntată în pretenția de a fi mai presus de orice interes de clasă, ca expresie a unui adevăr etern" (pag.186)

Zeletin era condamnat din capul locului să se contrazică la fiecare pas, pentru că a încercat să cuprindă într-o sinteză îndrăzneată două entități care se exclud ca apa și ca focul: marxismul cu oligarhia. Împerecherea de cuvinte "marxism oligarhic", prin care a încercat să-i definească metoda, are tot ațta înțeles ca cea de "flacăra umedă" (p.206)

«Burghezia română : nedezvoltată, străină

Burghezia română nu s-a dezvoltat. În cel mai bun caz, s-a dezvoltat capitalismul, dar el este de origine străină. Din această cauză nu s-a dezvoltat nici burghezia mijlocie și mică rom.

"Slăbiciunea ideologiei burgheze în România, nu este decât oglindirea slăbiciunii sociale a clasei corespunzătoare. Dacă am fi avut o puternică clasă capitalistă, se găseau teoreticienii care s-o reprezintă în lupta de idei."

Nici aiurea magnații industriei (Krupp, Thyssen, Rockefeller, Ford) nu au strălucit prin contribuțiile lor științifice. În schimb, din fondul de plusvaloare de care dispunea clasa lor, "a fost întreținută pleiada de talente care au apărut ideologia lor pe teren literar."

La noi, izvorul care ar fi putut alimenta "burghezia și curentele de idei, era canalizat spre Apus." (pag.215)

Șerb.Voinea / '26

16.Virgil Madgearu, "Agrarienism,Capitalism,Imperialism",1927

[LD:!!vezi fișierele **Agrarienism,Tărănism** pentru a detecta contribuția originală a lui Madgearu la teoria economică. Remarcă faptul că el a fost în dispută și polemică mai mult cu ....marxiștii,socialiștii, neomarxiștii ...decît cu Zeletin ... și atunci cînd îl atacă o face tot la adresa unor "contaminări marxiste" ale acestuia.]

Madgearu/'27

«Teoriile economice apusene

(pag.59----)

Sinteză a contribuțiilor teoretice rusești (Ciajanov,Vladimir Iljin (Lenin),),și alții (Ricardo,Hellander;Sombart,Weber,etc,etc).

Comentariu personal,contribuție teoretică originală

/ Dacă în știința economică se admite necesitatea teoriei pure ,cu atât mai mult apare **necesitatea teoriei economice istorice** Teoria pură și teoria istorică se întregesc reciproc. (pag.77-78)

Este notoriu că în realitatea istorică există ,sub numele de "economii țărănești ", formațiuni f.diverse .

/Teoriile economice apusene ,indiferent de valoarea lor,nu pot fi aplicate țărilor din răsăritul și sudul Europei.(pag.79-80)

*Teoria lui Marx -este proprie țărilor capitaliste industriale,de tip englez.

*Teoria lui Sombart-este limitată la țările apusene și central -europene

*Teoria lui Schmoller-este limitată la Germania

*Teoria lui Bucher-pentru popoarele apusene și central-europene.

/Pe baza acestora,s-a dezvoltat o "Sociologie economică"pe diverse teme (religie,familie,căsătorie,clase sociale,modă,tradiție,profesii,etc..)

Madgearu /'27

▣"Formarea și evoluția burgheziei române "

(pag.83----)

(Prelegere ținută la 8 martie 1925,la Institutul Social Român)

Este o elementară datorie sociologică să privim totdeauna ,atât lucrurile ,cît și oamenii,în spațiu și timp.Astfel trebuie să examinăm revoluția burgheză și curentele de gândire pe care ea le-a produs .

-Junimismul

Cel dintîi curent.Este greșit să privim cu dispreț un curent "care a fost mînat de idealism și a devenit un curent reacționar numai atunci cînd ,împreună cu o aripă a organizațiunii noastre politice ,s-a schimbat într-un curent conservator.

" Reacționar a fost junimismul ,numai privit în atitudinea pe care a avut-o față de revoluția agrară,de consfințire a regimului neoiobag. (pag.83)

-Poporanismul.

Este straniu ca acest curent să fie considerat reacționar .

La vremea cînd a apărut ,poporanismul a fost una din cele mai înaintate mișcări politice, un curent progresist,prin atitudinea față de feudalismul agrar, Este adevărat că poporanismul n-a avut încredere în posibilitatea dezvoltării industriei într-o țară înapoiată, pornind de la teoriile social-revoluționare rusești... dar aceasta nu înseamnă că este "reacționar " (pag.83-84)

-Curentul social-democrat-

Avînd în Gherea un reprezentant principal.

El este cel dintîi care a stabilit "causa movens" a transformării României pe calea capitalistă, prin intrarea în circuitul țărilor capitaliste.(pag.85)

Madgearu/'27

▣ Sociologia științifică

Se manifestă ,astăzi,ca o reacțiune împotriva acelor curente ,cuprinzîndu-le ,pe toate în "sociologie beletristică",pentru că ele au fost reprezentate de critici literari. (pag.85)

Madgearu / '27

17) P.P.Negulescu, "Partidele politice",[1923],1926

▣Necesitatea lămuririlor privind evoluția popoarelor și statelor

Un cuvînt înainte.(p.3-6)

/Necesitatea lămuririlor teoretice privind evoluția popoarelor și statelor

/Germania:"Asociația pentru politică socială" (1870);"Școala înaltă de politică" (1918)

/Franța:"Școala liberă de științe politice"(1870?);"Colegiul liber de științe Sociale" (după 1918);"Școala de înalte studii sociale" ;"Muzeul social"

/România: "Institutul Social" și "InstitutulEconomic",după 1918,care urmăresc să

studieze problemele momentului,să lumineze opinia publică *,liderii politici să-și exprime opiniile Institutul Social are și publicația "*Arhiva pentru știința și reforma socială*" /Este o mișcare îmbucurătoare,de rezultatele și reflexiunea ei va atârna felul cum tinerii vor exercita votul universal...Lucrarea [PP N]vrea să ușureze un asemenea demers..

* Notă .În 1849,un tânăr la 21 de ani ,la Paris,când a fost chemat să voteze,a oprit și a studiat evoluția țării sale.Pentruca i s-a părut că nu se putea pronunța ,că **a alege între partide însemna a alege între doctrine**,iar a alege între doctrine era un act cu consecințe grave:**unele voiau să grăbească evoluția popoarelor,altele s-o întârzie**. Calea justă era greu de găsit.Descoperirea ei era ,pentru fiecare popor ,o problemă complexă,a cărei dezlegare **cere studii aprofundate,documentație ,cercetare științifică**.Tânărul a ajuns un istoric și filozof celebru.(?)

PPNegulescu/

/Schimbările posbelice

Introducere (p.7-22)

/După război ,raporturile naturale ,politice,economice,sociale au fost adânc turburate.Omul se simte strivit de **povara schimbărilor** produse de veacul trecut,de **progresul prea rapid** din ultimele decenii (avântul ideilor,a științelor aplicate,a politicii și a afacerilor),de **crizele de tot soiul** (morală,socială,religioasă ,etc),de o instabilitate,de animozități între popoare,de disensiuni profunde...

PPNegulescu / '26

18) Șt.P.Mihăileanu, legislația privind cultura, arta , științele , 1939.

"Legislația ultimilor 10 ani",1940 ["Zece ani de domnie," ,Vol.I]

▣Casele:scriitorilor , compozitorilor, pictorilor, sculptorilor

/O deosebită atenție se dă ,sub regimul noii Constituții ,**contribuțiilor literare,muzicale,artă plastică**,care au contribuit la ridicarea prestigiului Țării .

(**Legea din 27 ian.'39**).

/ **Premii naționale** ale literaturii și artei românești.

/**Casa Scriitorilor**,înființată pe lângă Casa Centrală a Asigurărilor Sociale, (Legea din 6 mai '39, modificată în 24'nov.'39),persoană juridică de drept public,peentru pensii,invaliditate,etc..

/ **Casa Compozitorilor ,a Pictorilor,Sculptorilor**.

19.) PNAgrar-Goga :Programul partidului , 1932.

C.Gr.C,Zotta,N.Tulceanu, "Partidele politice din România.Istoricul și programele lor.",1934 , p.44-49 .

▣Programul Cultural

Preocupările superioare de **cultură națională** să se concretizeze într-o **înfrățire a școlii ,bisericii și artei populare**,pentru realizarea unei **formule de civilizație proprii**.

20.)PND, Iorga :programul cultural , 1904 .....

(C.Gr.C,Zotta,N.Tulceanu,"Partidele politice din România.Istoricul și programele lor.",1934, p.50-53 .)

▣Mișcarea semănătoristă

Își are origina în **mișcarea culturală** începută prin rev."**Semănătorul**"în anul **1904**, manifestată mai **energic în 1906**, cu lupta pentru **afirmarea limbii românești** în instituturile de cultură și artă națională,cu care ocazie **intelectualitatea românească** s-a alăturat acestei acțiuni,și celei pentru **ameliorarea stării țaranului român**, în urma **mișcărilor din 1907**.

-**"Neamul Românesc"**

Prima manifestațiune a acestei **lupte politice** a fost apariția ziarului "**Neamului**

Românesc ",sub formă de revistă politică, din 1906.

-Presa – a patra putere în stat

"Presa ,a patra putere în Stat,se va bucura de **respectul integral al libertății de manifestare** ,așa cum o garantează Constituția ,și contopirea tuturor Societăților de presă,într-o **Federație a presei din România**,care să constituie un **organism profesional** puternic și plin de prestigiu."

21.) PNL-IGDuca - Programul de guvernare ,1 oct.'33

C.Gr.C,Zotta,N.Tulceanu,"Partidele politice din România.Istoricul și programele lor.",1934 (p.54-62) (Cf."Viitorul",3 oct.'33) Aprobata de C.C.PNL la 1 oct.1933)

▣Promovarea dezvoltării culturale

13)Promovarea dezvoltării culturale sub toate formele:

Se va realiza integral **obligativitatea inv.primar**;

Lichidarea analfabetismului ;**dezvoltarea** inv.agric.și profesional;

Scăderea șomajului intelectual;burse pentru elementele capabile ;

Un vast **program de culturalizare**;

Dezvoltarea activit- artistice ,literare,științifice.

22.) L.Kalustian, "Conspirații sub cer deschis",[1936-'38]

Ed.Eminescu,1976.Prefața V.Râpeanu
Kalustian / [12 oct.'36,"Zorile", p.199-200]

▣ Cezar Petrescu :secretar general la Arte (1938)

"Douăzeci de ani să mînuiești un **condei de mare talent** și să nu poți totuși avea decît pâinea de a doua zi.**Cezar Petrescu** n-are palate.

Nici limuzine.Nici moșie.Nici terenuri petrolifere.Nici bani în străinătate sau în țară.

Cezar Petrescu n-are nimic,**decît cărțile pe care le-a scris**.[...] Acum,tîrziu,după două decenii,**truda lui Cezar Petrescu a fost răsplătită.**

Numirea lui ca **secretar general la Arte** [...] nu poate fi faptă mai fără reticență **lăudată și aclamată**.Arțiștii pot veni în casa lor ,unde îi așteaptă unul de-al lor.**Cel mai autentic** dintre ei.**Cel mai nimerit și cel mai zelos de prestigiul Artei.**

Și **laudă se cuvine** să aducem aici dlui **Victor Iamnadi**,care **a știut să aleagă.**

Care **a voit să aleagă** și a ales pe cel mai indicat,pe cel mai complect scriitor al epocii noastre,pe omul care pune mai presus de orice,omul.

Cezar Petrescu la Arte înseamnă **violarea unei tradiții neghioabe -stabilită de politicaștri - și inaugurarea unei ere** ,care pentru prima dată, **servește exclusiv Arta**.Semnul ei pur și absolut."

Kalustian/ '38

23) Nichifor Crainic, "**Zile albe,zile negre**",Memorii (I) ,

Ed."Gîndirea",Bucur.,1991(ed.Nedic Lemnaru)

Crainic /

▣1926.La Ministerul Cultelor ; la Fac.teologie Chișinău .

(p. 192-199) La venirea lui Averescu la guvern,deși el atăcase guvernul (**Cuvântul** , anticarlist),**Crainic** este atras de Goldiș la **Ministerul Cultelor** (secretar general).

Ministrul la Cultură națională era **fiozoful I.Petrovici**.

/El a inițiat (la insistența basarabenilor)legea înființării **Facultății de teologie** la Chișinău și l-a determinat pe Crainic **să accepte catedra de "Literatură religioasă modernă"** (de fapt Crainic voise să se numească de "**Mistică**" -ortodoxă) .

/1926."Gîndirea "

Chestiunea a coincis cu preluarea "**Gîndirii**" , ceeace a îngreunat situația lui,dar a făcut-

o din rațiuni naționale. A avut ,apoi ,o serie de incidente ,pînă a deveni titularul catedrei,deoarece era socotit "carlist". (**vezi fișier Carol II**)

...**Cezar Petrescu**,proaspăt căsătorit,plecase într-o călătorie de nuntă la Paris.

"Gîndirea",**părăsită**,cu încurcături financiare,**nu mai apărea**.După vreo jumătate de an,colaboratorii principali au venit la el insistînd să scoată o revistă nouă.

Scriindu-i lui Cezar,acesta a insistat să nu se renunțe la titlu,transmițîndu-i **dreptul de proprietate ,responsabilitatea materială și morală a revistei**.

O scîrțîitoare de condei poloneză a scris apoi ("*Nouvelles littéraires* ") că el a uzurpat drepturile lui Cezar Petrescu (197-98)

Crainic/ [1926/ 1927]

/1926/ 1927."Cuvîntul","Logos"

Cît a fost secretar la Ministerul Culte-artă,cei dela"**Cuvîntul**" i-au cerut înlocuitor la **rubrica "Duminecă"** ,pentru **chestiuni religioase** (idee pe care el o inițiasse încă de pe cînd scria la "**Neamul Românesc**")Nu se prea găseau condeie deprinse cu acest gen de ziaristică.

*Nae Ionescu-căile neortodoxe de parvenire

...Trecînd pe la Capșa,l-a zărit pe **Nae Ionescu** , și-a adus aminte că el publicase cîteva note în "**Ideea europeană**" în apărarea ortodoxiei ,și ,întors la redacție,**l-a propus pe el pentru rubrică**.A întîmpinat greutăți ,deoarece **colegii nu-l voiau**.

Nae Ionescu a acceptat imediat,**s-a declarat "carlist"**.**Ca ziarist ortodox**,a sîrșit prin a cîștiga **încrederea redacției** ,mai ales a lui Titus Enacovici.

/Tot atunci,împreună ,au pus bazele revistei internaționale "**Logos**" (sub direcția lui Nae,cu fonduri dela minister.)

...Nae a devenit în scurt timp **omul de încredere a lui Titus Enacovici** ,în locul lui **Pamfil Șeicaru** (axul gazetei pînă atunci) ,care ,în final,**a fost eliminat** din redacție.

Odată cu Pamfil,a **plecat și Cezar Petrescu** (legat pasiv de Șeicaru).

...**Cînd Crainic a plecat dela Minister,nici vorbă să mai fie primit la "Cuvîntul"** de către Nae.În ceeace privește "carlismul",s-a ținut de cuvînt :**a devenit furios de combativ,apoi a tăcut brusc** (**vezi fișier Carol II**)

/ După moartea lui Enacovici,**Nae Ionescu devine proprietarul "Cuvîntului"**,prin "**abilități nedemne de cuviința condeielui**" .

* Notă

/ Se zvonise că **Nae Ionescu**,ca dir.general al Centralei Cărții (creată de Banca Blank) ,și-ar fi însușit o sumă importantă de bani cu care și-a cumpărat vila din parcul Bonaparte.Atunci era un zvon.Peste un an,Teodorescu -Branîște i-a arătat facsimilul declarației lui Nae,în care recunoștea însușirea sumei de 1 milion,și obligația de a o returna.L a"Cuvîntul" ,Nae va face totul ca să îndepărteze pe Șeicaru, apoi pe Crainic. Devenit **proprietar la "Cuvîntul"**,după cîteva numere **virulent carliste** ,și după confiscarea unor numere, a tăcut !(fiindu-i cumpărată tăcerea !)

/1927."Crai Nou"

...Dezgustat de arivismul lui Nae Ionescu,după o vizită la Paris făcută Prințului,**Crainic a înființat** [toamna 1927]**un nou ziar "Crai nou"** (naționalist și carlist) ,cu concursul greu acordat al lui **Manoilescu**.Cu o săptămîină înaintea apariției,Manoilescu a plecat la Paris. După două luni, fondurile se terminaseră.

La întoarcere,Manoilescu a fost arestat din tren.

/1928 "Curentul "

/**Pamfil Șeicaru**, a scos ziarul "**Curentul**" (ca o replcă dată lui Nae și Enacovici) și ,deși **Crainic nu voia**, la insistențele prietenilor (Cezar Petrescu,Oscar Han) **a lucrat aproape un an și jumătate la ziar,"împotriva sentimentul intim"**,iar **prietenia lui cu Șeicaru s-a racit** din ce în ce mai tare. (p .192- 207)

Nich.Crainic / '26-'27

24.)A.P.Samson, "**Memoriile unui gazetar**",1927-1937,

Cartea Românească,1979

▫ "Sărindar " Rador "Calea Victoriei" "Dimineața" și "Adevărul" "Universul " Șeicaru : "Cuvântul" "Curentul" Mircea Eliade -Cuvântul Sebastian-Cuvântul ▫ Perpessicius-Cuvântul ▫ "Ultima oră" ▫ "Neamul românesc" ▫ "Argus"▫ Profesorii ▫ "Universul " "Timpul" ▫ Goga : suprimarea de ziare

**Sărindar "

Str.Constantin Mille.Pe locul foaiierului Teatrului Mic,era o **cafenea**...ziua ea era mai mult goală...**noaptea ,pînă în zori**,era adevărata viață a cafenelei.

După închiderea edițiilor de dimineață,linotipiști,paginatori,corectori ,secretari de redacții rămîneau aici la cafea și bere,pînă ieșea tramvaiul..Acești oameni știau cu cîteva ore înaintea întregii țări,toate noutățile.,le comentau și plecau la culcare .(p.7-8)

Samson / :

** Rador

[1927-'28 ș.a.] [vezi și Gr.Gafencu]

Agenția avea vreo 2-3 curieri care porneau cu bicicleta și lăsau la redacții ,ziua și noaptea,file cu **telegrame primite din întreaga lume**.multe din ele ,erau **inutilizabile**.
Țineau afișul :zborul de 34 de ore,fără somn,al lui Lindberg ; primele comunicații prin radio stabilite de Edison.

...**Liga Națiunilor** ,cu savanții ei,**Einstein,Curie,Bergson,Lorentz** care construiau solidaritatea intelectuală și dezbaterile politice,cu vestiții oratori,

Briand,Titulescu ...România în lume: Ciprian cu "*Omul și mîrtoaga*" la Berlin, **Blaga** cu "*Meșterul Manole*" la Berna; **Tagore la București** (în drum spre Nobelul din Stocholm);**Keyserling** ,filozof la modă în interbelic,pretins descendent a lui Gingis Han,recomanda bucureștenilor un budism cu trăsături europene ;**André Maurois**,conferențiind la Ateneu cu aprecieri elogioase la adresa literaturii române (Eminescu , Panait Istrate și Martha Bibescu) ;

Paul Gusti (Teatra național) transmitea Legației dela Londra că,deoarece **Shakespeare** se joacă la București de sute de ori,se va face o stagiune specială la care sumele obținute vor fi trimise în Anglia ,pentru ridicarea statuii dela Stratford pe Avon .

▫Bucureștiul .

/**Bucureștiul** avea pe atunci **700.000 de bucureșteni** ,cca 7.500 automobile,cca 2.000 trăsuri.În țară,"bucureșteanul" era privit admirativ (singurii care nu împărtășeau această supremație,erau ieșenii) .

-Calea Victoriei

Încărcată de tentații și nostalgii:**Palatul poștelor,CEC-ul**,biserica **Stavreopoles**,librăria **Socec**,magazinele **Lafayette**,Casa anticariatelor,**Cărăbușul** lui Tănase,(la care a venit și Josefine Baker),**grădinile "Colos"**,editura **Alcaly**,piața și terasa **Casei Armatei**(sub terasă ,restaurant ,cu program de noapte),**Clubul liberal**,vis-avis de **Picadilly**; "**Fain**" - furnizor al casei regale,suprema eleganță masculină;**Teatrul național**,înconjurat de terase: **Oteteleșanu** (pe care s-a construit palatul lefoanelor),**Elysee, Gambrinus, Modern,Continental** (pe Sărindar,cu **cea mai mare discotecă** din țară a chelnerului Apostol,deseori frecventat de melomani , miniștri,parlamentari,gazetari); **băcănیا Dragomir Niculescu**,cu cele mai scumpe prețuri din țară (Romarta de mai târziu);magazine cu **porțelanuri Rozenhal**,cu mobila de lux-**Lengyel** ; **restaurantul Enescu**"(casăboierească,unde cînta Grigoraș Dinicu,afît de admirat de Enescu!),**Capșa** (la început cafenea politică,apoi mai mult literară ,unde puteau fi întîlniți:Ion Barbu,Tudor Vianu,Cezar Petrescu, Paciurea,Puiu Iancovescu) ; **Piața Palatului,Palatul** (la care ,la poartă,în crizele politice,așteptau gazetarii,urmărind pe cei chemați,căuțînd să ghicească cineera vesel,cine trist,de unde porneau zvonurile);băcănیا **Ciobanu** și cofetăria **Zamfirescu** (unde erau instalate telefoane,de unde ziaristii transmiteau spre redacții veștile) ;**Biblioteca centrală universitară** (în care personalități culturale țineau conferințe) ;cafeneaua **Corso -Royal** (de tip vienez, elegantă,frecventată de oameni de artă); **Ateneul** (cele mai mari expoziții de artă,cele mai interesante conferințe-Georges Duhamel ,și MUZICA ,la care se putea asista gratuit ,la repetiții :Enescu;Emil Sauer -elev al lui Liszt;Dinu Lipatti,la 14 ani);
Academia (casă boierească căreia i s-a adăugat ,prin '37,clădirea bibliotecii,cu cei mai

venerabili -Iacob Negruzzi,"venerabil Nestor ",pînă în 1931;lorga,Sadoveanu,Goga,Emil Racoviță,Sextil Pușcaru,etc..) ;

Casa cu lei (construită de **G.Gr.Cantacuzino**,"Nababul",fruntaș conservator,cel mai bogat om al țării ;prin '27-'32 era **Minister al propagandei** ,apoi a devenit sediul **Președinției Consiliului** de miniștri;**în spatele clădirii,casa lui Enescu** ,cu a sa soție Cantacuzino(sub comuniști, Uniunea Compozitorilor) ;

palatul Sturdza (,în piața Victoriei,ca o "bijuterie",unde s-a țesut politica externă a României ; pe locul ei s-a construit actualul sediu al guvernului).

/ **Bulevardul Brătianu** (devenit Magheru,sub comuniști),la extreme avînd **Universitatea** și **Academia comercială**(în care era și **Institutul social,condus de Gusti**) .

A rămas neschimbat pînă prin '31 -'32.

/ **Bulevardul Elisabeta** (devenit Gh.Dej),bulevardul cinematografeilor::

Capitol,Festival,Eforie (meritul lui Suchianu de a fi introdus filmul în lumea artelor,scriind primele cronici cinematografice);**Universitatea, Ministerul lucrărilor publice** (actuala Primărie a capitalei), **Ministerul justiției,Liceul Lazăr...**

/ **Lipscanii** (exigențele eleganței feminine),**Gabrovenii** (cu en-grossuri textile),**Colțea** (marile blănării),**Calea moșilor** (en-grossuri de pielărie).

/"**City-ul "românesc** ,cu **BNR**,și multe bănci în jur:**Banca Românească,Banca Marmorosch & Blanc,Banca de Credit român,Banca Bercowitz,Banca Crissoveloni** (pe Lipscani,-cea mai elegantă,care a dat faliment și a fost luată de BNR ,) **Bursa de valori (întreținerea str.Doamnei și Smîrdan)**,și multe bănci cu capital străin :**Bank of România,Banca Comercială italo-română**(statuia Mihai Viteazul,)**Banca elvețiano-română** (pe Smîrdan),**Dresdner Bank** (colț Lipscani),

#/ **"Șosea"** (între Piața Victoriei și Vila Minovici loc de plimbare cu trăsura;în interbelic ea nu mai era ca o rivieră romantică,nu se mai făceau chefurile de odinioară..**Arcul de triumf;herestrăul ,hipodromul...**

-Bucureștenii

/ **Bărbații** nu ieșeau în oraș fără **pălărie ,haină și cravată**,chiar pe căldurile celemai mari.Magazinele de pălării,înfloritoare :**borsalina** italiană,**habig-ul** vienez,**mossanul** francez , inacesibila **panama timișoara-românească**,vara de **pai Maurice Chevaliere** ;

/**Femeile**,odata cu apariția coaforilor,poarta mai puțin pălării.

/**Olteanul** lăsa la ușă zarzavaturi și fructe ;**lăptarul**,sticla cu lapte ;(frigidere nu existau !)

(p.27-60)

#"Dimineața" și "Adevărul"

Pimul palat-redacție pe Sărindar(conduse de **C.Mille-socru** **lui N.D.Cocea**,-care moare în 1927.Foști socialiști,cunoscuți și sub numele de "sotiriști",după numele clubului "Sotir" dela ziarul " Lumea Nouă",de pe vremea cînd ziarul era condus de **Beldiman**) În 1920 ,**el vinde ziarele lui Aristide Blank**.Acestea au continuat să fie,și în a treia perioadă, "marile" ziare ale Bucureștiului.

-**Dir.-Constantin Graur** (frate cu doctorul**Grigore** ,filologul**Alexandru** și juristul **Mișu Graur**,fiecare avînd contribuții la ziar).

Redactori și colaboratori ,la 1927:**I.Teodorescu,B.Brănișteanu,Iosif Nădejde**(primul socialist din Tr.Severin,a apărut congresul PCR din 1921) ;

-**dr.Gr.Graur**(timp de 20 de ani,doctor la Karlsbad în anotimp cald și director politic la "Dimineața",în anotimp rece) ;

-**Emil Socor**(înrudit cu Graur,av.de Iași,proces cu A.C.Cuza pe care l-a acuzat de plagiat) consilier juridic la "Adevărul" din '22,**director executiv** al celor 2 ziare. ;**deputat "independent",ales pe listele PNT**,în 'dec.'28,fără activitate deosebită,**devenit apoi antimanager înfocat**;părăsește cele 2 ziare în 1934 și scoate "**ABC**") ;

-**dr.Blumenfeld,"Scrutator"**(medicină și drept, n-a scris niciodată vreo rețetă,n-a apărut niciodată într-un proces!;la ziar,din 1923;geniul reportajului politic;"as" al culiselor)

Scrutator,la Adevărul sau la Cameră,președinte la **cercul "Libertatea"**

din 1931,a organizat un **ciclu de conferințe** cu cei mai însemnați oameni politici:

IGDuca,Virgil Madgearu,M.Manoilescu,dr.N.Lupu,C.Stere,M.Ralea,ș.a.

Scrutator și-a pus capăt vieții în timpul dictaturii antonesciene,la un sanatoriu din Calea Călărași,dar **nu de frica legionarilor,ci de teamă că-i vor fi cunoscute caitele de însemnări** și că oamenii politici "cultivați" de el,vor afla părerea lui despre ei și-l vor întoarce spatele."**A murit deci,de rușinea ce-l aștepta**" (p.87)

Au mai colaborat:M.Sevastos,Brunea Fox,Demost.Botez,P.Pandrea,Gala

Galaction, Șerban Cioculescu, Petre Haneș, Paul Zarifopol ș.a.
dar figura centrală era **Tudor Teodorescu - Brăniște**. (Mai ales la "Adevărul literar")
Adevărul, **Dimineața** au găsit o puternică întreprindere poligrafică, în pas cu tehnica modernă. Care permitea o producție abundentă, de la ziar, la carte, la rev, ilustrată.
(p.64; 79-80)

...[1937] "**Adevărul** " , după o serie de dificultăți financiare, trece în posesia lui
B.Brănișteanu și Scrutator , cumpărători interpuși ai unui **grup financiar de nuanță liberală**. Director : **M.Sadoveanu** ; directori : **Brănișteanu și Teodorescu-Brăniște**;
Consil.de administr.: Sadoveanu, Eug.Lovinescu, Cezar Petrescu ;
Sadoveanu "tăcea " în ședințe, iar în art.de fond vorbea de vânătoare și pescuit.
(p.277-278)

Samson /

"Lupta"

(Fost organ al PSD, cumpărat de Mille)

dir. Emil D.Fagure, vechi colaborator la "Adevărul" , prieten cu Mille, apropiat a lui Take Ionescu , Titulescu și alți conserv.-democr.

După dispariția lui Mille, a devenit **ziarul lui G.G.Mironescu**, al aripii reprezentate prin el în **PNȚ, filofranceze**.

La "Lupta" s-au dus marile campanii contra lui Stere, Lunian, Goga. Redactori și colaboratori (majoritatea veniți de la Adevărul și Dimineața) : **G.Milian Maximin, Ion Pas, Alex.Kirițescu** (Cadet Roussel), **I Peltz**.

A fost **suprimată în 1937 de guvernul Goga -Cuza**. (p.65-67)

"Facla "

I.Vinea, singurul scriitor și poet , **director de ziar politic** (din 1930). În jurul lui se grupează "condeie" literare: Tudor Arghezi, Demost. Botez, G.M.Zamfirescu, Sergiu

Dan, N.Carandino, **H.Șt.Streitman** * N.D.Cocea, Clarnet.

* Notă

H.Șt.Streitman (socialist în tinerețe, a sfârșit la extrema dreapta!)

Ca om de cultură, avea mandat de la **Duca, Angelescu, Argetoianu**, să rezerve pentru ei noutățile sosite la librăria de artă "Hasefer". Adesea , era folosit de oamenii politici ca "**consilier cultural**". La un moment dat, fostul socialist, a devenit un "**evreu de dreapta**". Când a părăsit P.P., **Goga** l-a luat la **PNA**, fiind membru în comitetul executiv! (p.96-97)

Samson /:

"Universul "

Dir.Stelian Popescu. Faza de "dreapta" a ziarului.

Politicește, Stel.Popescu a fost un apropiat **prieten al lui Take Ionescu**

(în vremea guvernării sale, a fost **ministru la Justiție**). După moartea acestuia, **el va "naviga" în apele PNL**. Ani de zile a fost considerat "**tribuna oficioasă**" a **Brătienilor**, a "bătrânilor liberali"

În **gouv.Vintilă Brătianu** [1927-'28], a fost **ministru la Justiție**.

/ "Universul" avea cea mai bogată mare și mică publicitate, **poziție solidă în biserică și armată**. În 1931, s-a pus temeliea unui **palat al "Universului"**, unde trona **Stelian Popescu** , cu ginerii săi , **Popescu-Necșești și Brăiloiu**.

/ Din 1932, desprins oarecum de PNL, **S.P."aruncă o piatră în grădina lui**

Carol" , începînd să **critice regimul parlamentar** și , voalat , să **sprijine dictatura și parlam.corporativ**.

Dar , mai ales, **duce campanii contra "stîngii" și a presei de stînga**. (p.99-100)

...[1937] Tînărul PNȚ-ist **Ion Lugoșianu**, colaborator apropiat al lui Maniu (în a cărui casă stătea Maniu cînd venea la București), a devenit **ginerele lui Stelian Popescu**.

La o masă intimă, **Stelian Popescu** a făgăduit lui **Maniu** sprijinul "**Universului**" contra lui **Carol**. Nu partidului, ci lui **Maniu** personal (ramura țărănistă era urâtă de "Universul"). Altfel, Universul a evoluat spre dreapta.

"Universul literar și artistic"

Condus o vreme de **Camil Petrescu și Perpessiciu**.]

Samson/:

*Charles Maurras

L.D. **Atenție! Coroborează cu informația lui Nichifor Crainic!**

Climatul politic interbelic a generat cele două ziare ,care **au reflectat** puternica influență a **maurrasismului în România**.

Scriitorul și doctrinarul francez **Charles Maurras** a exercitat ,prin talentul lui literar,prin originala evocare a anticei și păginei Atena,prin rolul grandios atribuit Romei,prin clasicismul său,o mare putere de seducție.

Tudor Vianu a tradus ,primul, "**Viitorul inteligenței**" (1925) .**Murras nega "progresul"** și socotea inutilă orice luptă a omenirii pentru progres.

Era **adversarul revoluțiilor și reformelor**.Se declara **împotriva democrației și parlamentarismului**, fiind pentru "integrarea individului într-o societate bazată pe **orgoliul rasei,pe regalitate ,pe ordine și ierarhie.**"

#"Cuvântul"

-Dir.Titus Enacovici

(inginer,f.bogat,atelier de reparare cfr),cu sediul deasupra restaurantului "Modern"(ulterior"Berlin").Codirector,**C.Gongopol**)

La început cu aderență la PNȚ.

...În 1926,lansează pentru prima oară la noi,**ideia "guvernului de tehnicieni"**,**în afara partidelor politice**.Cel mai "zgomotos" ziarist ,era **Pamfil Șeicaru**,pamfletar teribil,dezlanțuit cotidian împotriva bancherilor Elie și Adolf Berkowitz,**cu atacuri violente contra parlamentarismului**.Mai era și **Nae Ionescu**,tânăr logician, care însă era la începuturi...

-Dir.Nae Ionescu

/După moartea lui Enacovici" **Cuvântul**" trece sub direcția lui **Nae Ionescu** (mutat pe Calea Victoriei,în pasajul "Imobiliara").

"Lui **Nae Ionescu** îi plăcea să se joace cu ideile și **stările extatice**.

Spiritul său era veșnic pornit spre aventură.Nae Ionescu simțea nevoia să contrazică,să surprindă,să uimească;cînd n-avea partener în acest joc,se juca el însuși contrazicîndu-se și uimindu-se pe sine;**în fond,a fost un mistic**;împărtășea ideile unui filozof german pe atunci la modă,**Arthur Liebert**,care susținea că fără misticism nu se putea trăi.[...]

...E vorba așadar de **negarea progresului** ,iar pe plan politic de același **maurrasism de esență antidemocratică**.

Numele lui **Nae Ionescu** a fost asociat cu acela al lui **Nichifor Crainic** drept **părinte al ortodoxismului reprezentat de "Gîndirea"** ,dar **deosebiri de temperament și de concepții despărțeau uneori profund pe ortodocși**.

În ce-l privește pe **Nae Ionescu** [...] el a fost un **mistic monden**,mai aproape de salon decît de chilie."

/"**Cartea cea mare** pe care **Nae Ionescu** a jucat-o în viață s-a numit

Carol al II-lea.A fost unul dintre **primii** și cei mai **pasionați carliști**.

(p.107-109) (Vezi **fișier Carol II**)

"**Directorul Cuvîntului** se va ridica deci cu **o fervoare tot mistică în brațele adversarilor lui Carol,adică al Gărzii de Fier**, devenind teoreticianul ei.

(**vezi fișier G de F**)

El va păstra în redacție pe cei **șase evrei**,fiindcă **lui Nae Ionescu îi plăceau** ,în felul lui, **evreii,și avea nevoie de ei** ca de o prezență de natură **să-l contrarieze și să-i ridice febra spirituală...**" (p.107-108)

Samson /:

-Mircea Eliade

Una din cele mai distinse figuri ale "Cuvîntului" a fost **Mircea Eliade** ,care ,numai la 22 de ani,se arăta grăbit în ascensiunea lui spre celebritate.

Debutul său de răsnet l-a constituit "**Itinerarul spiritual**" ,o anchetă printre <prieteni și dușmani> ,care a încercat să surprindă <**nelineștile,axele și orientarea generației tinere**>,concluzionînd că **întreg tineretul înclină spre ortodoxie <sens sublim al omului și al vieții, la care se ajunge fie în contact cu Dumnezeu (mistic),fie prin contact cu umanitatea.**>

/ Concluzia anchetei a fost contestată (ex.Șerban Cioculescu,care a susținut că

spiritualitatea nu poate fi confiscată de religie), iar **M.E** a recunoscut cu eleganță că există și tineri neinteresați în valori religioase.

...El a trăit apoi o "deviație pur literară" ("Maitrey"ș-a-),cu voluptăți amoroase ,**care a trezit furia lui Iorga** ,care **l-a stigmatizat ca imoral**,obținând de la docilul C.Angelescu **scoaterea lui dela Facultate** (asistent) (p.108-109)

-M.Sebastian

(p.110-111) Prin 1927,subsolul "**Cuvîntului**"aducea o semnătură nouă,a unui tînăr de 20 de ani:**Mihail Sebastian**(descoperit de Nae Ionescu la Brăila,la bacalaureat).

El a obținut ,datorită lui Nae,**o bursă de 2 ani la Paris**,pentru doctorat în drept (pe care nu l-a dat),dar **a părăsit critica literară pentru ...roman**(puternică influență a lui Proust).Reîntors în țară,și-a reluat locul la "Cuvîntul",și,sprrijinit de Camil Petrescu,la rev."Fundațiilor regale."

"Sub acoperișul lui Nae Ionescu,Mihail Sebastian a crezut,un moment,că-i șade bine să desconsidere lupta grea pe care o dădeau ziarele democratice - între care **Adevărul și Dimineața** - în acele vremuri."

...El (Samson) l-a întîlnit la Sinaia ,s-au plimbat și discutat de cîteva ori,și M.S.i-a mărturisit că scrie o carte politică "**De două mii de ani**" care va da satisfacție.

"Dar **cartea a fost o lamentație naivă** în jurul "**discriminării rasiale**",care în acel moment începea să-l supere și pe el. "Peste ani,prin '43,**Sebastian** își cîștiga existența **ca avocat,era optimist**,care în curînd îl va duce pe **drumuri noi [L.D.???)** (p.110-111)

-Perpessicius

Cel mai de preț ornament al "Cuvîntului" a fost **Persspecius**,despre care s-a vorbit totdeauna cu respect.Nimeni nu a îndrăznit vreodată să-l însereze în vreo țesătură de necuviințe sau intrigi.Prin efortul lui,**Cuvîntul** a fost singurul ziar ,**alături de Adevărul**,care a urmărit sistematic **activitatea literară a vremii** . (p.111)

#"Curentul"

/După moartea lui Enacovici,**Șeicaru** se desparte de "Cuvîntul" (1928), și **întemeiază "Curentul"** (care va și reveni în sediul Cuvîntului).**Șeicaru**:plete lungi și crețe,;încrucșat,vorbea tare, inflexiuni oratorice;decorat cu "ordinul Mihai Viteazul și "Crucea de război" franceză;cultivat și cititor (ajutat de soție);stil oratoric;exces de citate; /Sciau la "Curentul" :

din grupul dela "Gîndirea" :**Cezar Petrescu,Nichifor Crainic**(se vor despărți curînd), **Gib.Mihăescu**(va muri tînăr) ,**Dianu...**
Samson /

#"Ultima oră"

Singurul ziar condus de o femeie -prințesa **Mihaela Ghica** ,devenită **Catargi**. La ziar,cîțiva tineri,conduși de **Petre Comarnescu**,practicau ,la propriu și la figurat,un **scandal literar de mare savoare**,atîcînd valori consacrate,lansînd valori necunoscute. Cel mai tare **s-a supărat George Călinescu** ,cînd tinerii l-au declarat pe **Mateiu Caragiale** (banchet ,după apariția "Crailor de curte veche"),înainte de a fi "consacrat" de critică.Din păcate,ziarul n-a rezistat mai mult de2ani. (p.111-112)
Samson /:

#"Neamul românesc"

Era ziarul "**unui singur articol**" :al lui **Nicolae Iorga**. Avea 4 pagini,rubrici variate,dar cititorul nu-l cumpăra decît pentru Iorga ! "**Cartea poștală**"(ca mărime) a lui Iorga ,era citită și în redacții,și reproducă ,deseori,în ziare de mare tiraj.

Savantul se dezlanțuia împotriva eternilor lui adversari politici și culturali:

C.Stere,Tudor Arghezi,Mihai Dragomirescu,Eugen Lovinescu, Alex.Rosetti, G.Ibrăileanu, Tzigara Samurcaș,și alții.

/Ziarul își făcuse un monopol din **campania împotriva pornografiei**.

Dar ,uneori,exagerările zeloșilor profesori,deveneau supărătoare .Răspunzător era **Georgescu Cocos**,director cu interese și patimi administrative.

/ **Sub impulsul lui Iorga**,ministrul instrucțiunii **C.Angelescu** (care nu ieșea din cuvîntul profesorului!)a dat o **circulară** prin care în bibliotecile școlărești **nu puteau intra anumite cărți** de :Gib Mihăescu,N.D.Cocea,G.M.Zamfirescu,Camil Petrescu,Mircea Eliade,

G.Călinescu,Cezar Petrescu,Tudor Arghezi,Ionel Teodoreanu.
Opera lui Minulescu era interzisă în întregime! (p.113)
Samson /:

#"Argus"

Cu sediul în Sărindar.Ziar de informație economică.Apăre în 1913 ,din inițiativa unor mari agenții de publicitate.În 1923,bancherul **Crissoveloni** a cumpărat ziarul și **I-a făcut cadou lui Gr.Gafencu**, (erou de război,ordinul "Mihai Viteazul")Gafencu,bărbat puternic,frumos,cu o cicatrice pe frunte(luase apărarea bancherului Aristide Blank,atăcat de un grup de studenți,cînd ținea o conferință economică).

Majoritatea articolelor,erau de natură economică **dar.....**un tronson se ocupa de **puritatea limbii române (Timoleon Pisani,campion al "purismului" lingvistic, "cerberul "limbii române",ținta ironiilor scriitorilor - Perpessicius,Camil Petrescu -în materie de neologisme)și cronică dramatică (Camil Petrescu)**

/ **Andrei Corteanu**(de viță boierească veche,studii de filozofie și economice) semna art.de fond.(era prieten cu Garoflid ,fusesse raportor la Buget în guv.Averescu) (p.118-119)

"Timpul "

/1937 (?)**Gr.Gafencu**, a scos "**Timpul** ", cu un credit dela Banca de Credit Român,încredințînd conducerea lui **Mircea Grigorescu** (pîna atunci redactor la "Adevărul",fiind marea slăbiciune a lui C.Graur)

Samson / :

⌘Goga : suprimarea de ziare

[1937 / '38]La 3 zile dela formarea **guv.Goga**,prin **Jurnalul Consil de Miniștri** , ziarele **Adevărul,Dimineața și Lupta au fost suprimate.**

la 30 dec.'37,la "**Adevărul** "era un calm nefiresc.

Nimeni nu credea că ziarele acestea vor dispărea... (p.289)

Samson / 1930-1939

25.) **N.Carandino,"De la o zi la alta",Memorii,**

Cartea Românească,1979.

[**"Ziare ,ziariști și momente de presă."** ⌘ "**România** " ⌘ **Cuvîntul Curentul Calendarul ⌘ Dimineața Adevărul Universul ⌘ Cuvîntul liber,Azi,Lumea Românească,Revista română⌘ "Cafeneaua Grand ⌘ Hariclea Darclée]**

⌘ "**Ziare ,ziariști și momente de presă."**

(p.203-224)

"**Facla**"

Pentru el ,a fost "amanta de inimă".A fost **suprimată de regimul carlist [Goga?'38?]** ,ca **ziar de stînga**.S-a "refugiat" la Capșa,Grand.Corso,...ca să fie ușor de găsit.

#"**România** "(1938)

Din "ziarist politic" ,a devenit "cronicar dramatic"(alături de I.M.Sadoveanu, Vict.Eftimiu,Al.Kirițescu,Camil Petrescu),cu sprijinul lui Emil Serghie și Leon Kalustian la oficiosul carlist "**România**". "Scrupulele mele au cedat și [...] nu regret alegerea."

Făcea și machetarea și prezentarea estetică.Apărea pe hîrtie finlandeză,de import,în condiții tipografice excepționale,cu mare risipă de clișee.

"Se publicau articole de laudă sau de doctrină stereotipă,[...]**clișeele** erau numeroase [...]mai-marii zilei îmbrăcați în uniforme,cu șapcă și diagonală.[...]la Ministerul de Interne trona **Armand Călinescu** .El asigura existența gazetei [:::]

...**Cezar Petrescu** era prea ziarist [...]ne-a cumpărat aparate de fotografiat "**Leyka**" [...]"

/Printre redactori :Ion Sava,poetul Virgil Gheorghiu(cronica muzicală) Septimiu Bucur (ardelean,art de **doctrină a FRN**), Emil Serghie ...

...**Ziariștii de "stînga** " au primit preaviz **înaintea căderii dictaturii carliste**

(p.209-210)
Carandino /

Cuvântul ,Curentul ,Calendarul

Ziaristica mișcărilor de **extremă dreapta**, a prezentat **caracteristici proprii.Crainic,Șeicaru, Nae Ionescu, Dem. Teodorescu** ,erau stele de primă mărime."Maurrasieni " sau "tomiști",naționaliști din tranșeele războiului "**au fost respectabili cît au format o echipă**".

"**Despărțirile și polemicile fratricide** care au urmat ,n-au avut însă darul să le înalțe reputația.**Dușmării,învidii,uri mocnite** au ieșit la iveală.

Paginile [...]erau pline de **invecitive și de amenințări**.[...]

Polemicele **Nae** contra **Pamfil,Nichifor** contra **Pamfil, Dem.contra Nichifor** [...]

persistente și de trist răsunet [...]" (p.212-213)

Carandino /:

Dimineața ,Adevărul ,Universul

Spre amurgul regimului parlamentar,în cadrul luptei între monarhie și partidele politice, **marile organe de presă au devenit obiect de complot.**

Liberalii voiau să pună mîna pe **Dimineața și Adevărul** (cu orientare naț.țărăn.)

alternînd severități de cenzură cu oferte de cumpărare.

Camarila regală,încearca să dărîme atotputernicia **Universului**.

Metoda diversiunii,utilizată ca în politică.(p.215)

Carandino / :

▣ Cuvîntul liber,Azi,Lumea Românească,Revista română.

Tinerii conduși de **onestitatea lui Teodorescu -Branîște** și generația noastră:

Zaharia Stancu,Leon Kalustian,Geo Bogza,C.Clonaru ș.a.

-Leon Kalustian.

Armean,frumos,de o eleganță "a la italienne",tăcut ,discret,plin de farmec,celebru pentru succesele feminine,cu viață mondenă (pocher, curse,ceaiuri la cucoane).

În bune relații cu Vaida ,cu Argetoianu,cu Armand Călinescu,cu Virgil Madgearu,Grigore Iunian și cu ...col.Petrescu .Descins dela Focșani,cu rol important în presa politică.

În timpul dictaturilor,a preferat să-și joace rolul în culise.

Om f.cultivat, bibliofil,bibliograf,colecționar de artă,iubitor de muzică.

-Zaharia Stancu .

(l-a cunoscut la întoarcerea dela Paris, și au rămas prieteni,deși se deosebeau mult)"Poetul avea ,în tinerețe,înfățișare de **lup gata să sfișie**,pe oricine i-ar fi luat din față mielul.**Lirismul** îl rezerva poemelor.**Proza** [...] nu manifesta **nici duioșie,nici**

îngăduințe.Era în felul lui de a fi ,**ceva primitiv și dur**,dar în priviri îi lucea ,neașteptat omenie și bunăvoință.[...]Ceea ce îl caracteriza era **violența,lipsa de**

măsură,instabilitatea.Era într-o veșnică stare de mefiență față de noi toți,orașenii, o **mefiență de esență rustică**.[...]îi spuneam "**țăranul**" .În grupul nostru ,era singurul care **venea de acolo**,singurul care nu umblase prin străinătăți și care învățase pe

apucate "cei șapte ani de-acasă ".Dar omul avea calități [...] **se născuse "șef"**

[...]muncitor și serios în munca sa ,nu se lăsa prins de pasiuni,[...]

nici un compromis de viață nu l-a despărțit de aceia de lîngă care plecase ;**a rămas**,cu toate riscurile aferente, **lîngă umili și ofenșați.**" (p.217)

Carandino / :

/"Cafeneaua Grand "

(ulterior Victoria)

Se întîlneau zilnic la prînz : Victor Eftimiu cu Agepsina Macri, Ion Vinea cu Henriette

Yvonne Sthal,Aurel Buteanu,Zaharia Stancu,Radu Boureanu,Ștefănescu Goangă,

Carandino cu Lilli...Din cînd în cînd,Emil Cioran,pe atunci aprig germanofil...

...De la acea masă a privit strada în **zilele răsturnării lui Carol II** ,de la acea masă a

văzut **defilarea "cămășilor verzi"** ,identificînd printre "**rinoceri**" **prieteni și cunoscuți**

(p.219)

Carandino /:

/Hariclea Darclée

[1938] Ziarul "**România**". Cezar Petrescu le ceruse ceva "senzațional". La cafeneaua "Corso", **Oscar Han** vocifera împotriva politicienilor care lasă artiștii să moară de foame ! I-a servit ca ex., **cântăreața Darclée** care **își ducea zilele la hotelul "Bratu" de pe Calea Griviței**. (tatăl lui Carandino o ascultase la "Scala " din Milano!) (părinții cântăreței erau din Teleorman dar mama o născuse la Brăila, la un târg de cereale). A luat un taxi și a mers la "Bratu"...

/L-a primit după 5 minute de așteptare. "Arăta ca o **bătrână** de altădată și de totdeauna. Purta dantele, coliere, catifele și alte asemenea podoabe. Avea la **75 de ani** dulceață și grație." A complimentat-o, a lăudat-o ...

"Deșteaptă și cultivată", Darclée a întins pe masă amintiri de tot felul (Don Carlos de Braganza, regele Portugaliei; Gounod, Saint-Sains, Puccini, Mascagni) ; s-a plîns că alți ziariști i-au luat fotografii și nu le-au mai adus ; el a rugat-o să-l primească pe **Cezar Petrescu** pentru a perfectă înțelegerea de a-i scri biografia. Așa a redescoperit-o românilor scriind în foileton "**Viața de glorie și de pasiune a mării cântăreței Darclée**". A apucat să scoată apoi și volumul. **Cântăreața a murit în 1939**. La înmormîtare au vorbit Petre Comarnescu, Crainic, ... oficialitățile au lipsit. (p.227-28)
N.Carandino / '28-'39

26) Tudor Teodorescu-Braniște "**Scara vieții**", Ed. Eminescu, 1976

Studiu și îngrijire, C. Darie

[LD: Ziare și ziariști "de stînga" Nu suflă o vorbă despre PCR ! La care se adaugă aceste Memorii "ajustate" Of și Offfff]

▀ Suprimări de ziare : Cuvîntul liber, Adevărul, Dimineața, Jurnalul

...În 1935, guvernul liberal (ministrul Inculeț) îi **interzisese "Cuvîntul liber"**-cea mai răspîndită publicație săptămînală , pe atunci...

....În 1937, guv. Goga a ordonat **suprimarea ziarelor "Adevărul" și "Dimineața"** (din al căror comitet de direcție făcea și el parte).

...La 5 iul.'40 ,a primit ordin că "**Jurnalul**" **era suprimat**. Nu a fost impresionat prea mult.

#1939. "Jurnalul "

...În nov.'39 ,**scosese "Jurnalul "**, cu o mîină de prieteni care **se opuneau penetrației hitleriste în România**. La 5 iul.'40 ,a primit ordin că "**Jurnalul**" **era suprimat**
"Jurnalul " va reapare după '44.

#1933-1936. "Cuvîntul liber" (a III-a serie)

Prima serie fusese întemeiată în 1919 de C Graur ; între 1924-'26 a apărut a II-a serie
A III-a a apărut în **1933**, colaborînd : **Gala Galaction, N.D. Cocea, Petre Constantinescu-Iași, Geo Bogza, Al. Sahia, Barbu Lăzăreanu, Demostene Botez, Al. Philippide, Perpesicius, Eug. Jebeleanu, M.R. Paraschivescu, Gh. Dinu, Vict. Eftimiu, F. Brunea -Fox, Scarlat Callimachi, I Peltz..**

"Bineînțeles ,lupta revistei s-a dus **împotriva partidelor politice burghezo -moșierești**. Aici au apărut pamflete împotriva unora din **conducătorii partidelor așa-zis "istorice"**. (p.133-134)

Campania antihitleristă și antilegionară s-a bucurat de un larg răsunset...

"-Rezultatul acestei atitudini a fost că ,în 1936, gazeta a fost suprimată.[...]

Orientarea din ce în ce mai accentuată spre extrema dreapta a guvernelor de după 1936, a dus la interzicerea presei democratice" (p.134)

Teodorescu-Braniște /:

*1935. Barbusse

[LD: nimic despre campaniile lui antiromânești ; nimic despre cominternistul Barbusse .
Nimic despre art. lui cu Tatar-Bunar .Mostră de "solidaritate" mascată reiterată în memorii
Ce curățenie trebuie făcută în această presă "semilegală" cu care atât s-a lăudat PCR]
[1935, "Adevărul"]În 1918, a apărut romanul "**Le feu**", atunci s-a aflat prima oară de el. Ieșise din tranșee. Cel dintîi roman antirăzboinic, mai puternic decît al lui Remarque.
A întemeiat "**Clarté**". A făcut sute de conferințe. A scris mii de articole.

A venit atunci și la București. Primise **delegații de muncitori.** Ascultase plângeri. Văzuse cîțiva **oameni politici de "stînga"**
 Era f.bine informat .Cu cîtă căldură a vorbit despre **țăranul și muncitorul român!**
 ...A doua zi, **presa naționalistă l-a denunțat** oprobiului public ca "**inspectorul umanității**". A doua zi, pe Calea Victoriei, venind de la nu știu care **sindicat sau club muncitoresc**, o droaie de tineri urla sălbatec : **<Jos Barbuse! >**
 A mers mai departe pe stradă...După amiază, spunea unor gazetari amici :
<Sunt deprins cu manifestațiile ostile. Ele nu mă pot impresiona.[...]
Aveți oameni inteligenți .Aveți un popor minunat .Ce importanță au cei douăzeci-treizeci de tineri, care urlau astăzi împotriva mea [...]?>
 ...A fost "scriitorul-luptător" ,a fost "acțiune", risipire de suflet și energie în "tranșeele păcii și dreptății" ,peste "urletele fasciștilor de pretutindeni"...
 (p.174-176)
 Teodorescu-Braniște /:

* C .Graur.

[*"Jurnalul de dimineață"*, 1945 Retro]
 /După război, ca să urmeze Dreptul, a căutat slujbă. L-a angajat Graur la "Izbînda".
De la el a învățat gazetăria. Era un om de mare bunătate și sete de dreptate, un democrat convins. **Ultima mare campanie democratică** a dus-o **în 1936, împotriva guvernului care protegia "coloana a V –a nemțească", bandele legionare.**
"Cînd cu înalte complicități, [...] partizanii hitlerismului au biruit în chipul cel mai infam, **C.Graur, copleșit de insulte și calomnii, a părăsit țara ca un exilat." [L.D ???]**
 La Paris, aduna material pentru o istorie a lui Tudor Vladimirescu...
A murit în 1940. (p.191-193)
 Teodorescu-Braniște /:

* Romain Rolland

[*"Jurnalul de dimineață"*, 1945 .Retro]
 [LD : Ehehei! După 1945 a prins glas ! Dar tot nu recunoaște activitatea lor de "coloană a V-a a Moscovei ! A se vedea cu cine s-a "însoțit", pe cine a preamărit .
Oare se va apuca cineva , vreodată, să mai facă lumină în această stufosenie de falsuri suprapuse ? Chiar nu se poate alege nimic adevărat de la aceste "condeie de stînga"]
 Vrea să vorbească despre "**scriitorul-cetățean**". În 1914, RR a început **lupta sa pacifistă.** A susținut **orice acțiune** menită să ducă la amînarea unui nou război.
Cînd Barbuse a întemeiat **Grupul "Clarté"**, RR i s-a alăturat.
 /" Din prima clipă, **presa de dreapta** a revărsat asupra grupului toate **insultele** și a făcut tot ce i-a stat în putere **ca să zădărnicească această inițiativă.**[...]
 Pentru noi, românii, **R.R** .mai are încă un merit : **el a sprijinit începuturile literare ale lui Panait Istrate** ,el a ajutat pe fotograful ambulant [...].să ajungă scriitorul cunoscut în cîteva zeci de țări ale globului." (p.198-199)
 T.Teodorescu-Braniște / '24- '39

27. Panait Istrati, "Amintiri.Evocări.Confesiuni", Ed.Minerva, 1985.

Ediție, prefață, traduceri, note, Alex. Talex
 [LD: recunosc faptul că nu m-a preocupat Panait Istrati nici ca autor , nici ca tribulații politice. Cazul pare a fi interesant, dar peste atâtea minciuni și falsuri comise de le în interbelic, s-au suprapus minciunile și falsurile din vremea regimului comunist , încât ... trebuie multă muncă pentru a-l " descoperi" pe adevăratul PI.]

 Panait Istrati/:

▣ Nichifor Crainic

[4 sept.'25, București]
 "În imosul dtale articol din "**Cuvîntul**" [4 sept.'25] de ieri spuneți:
<Scriitorii români au față de Panait Istrati o datorie: aceea de a-l primi frățeste și sărbătorește.> (vezi **fișier Comunism**)
 Panait Istrati /:

▣ "Cruciada românismului" -Stelescu

[1935?] "**Scrisoare deschisă ...către dreapta**" (p.192-200)

"Așa mi-a fost mie dat să mă întorc cu fața către toate punctele cardinale.

Dar nu din interes.Ci numai pentru ca **conștiința mea** să nu-mi spună vreodată că am refuzat ,de-a lungul vieții mele ,**să-mi plec urechea spre orice glas de deznădejde** ar fi venit,și din orice direcție l-ar fi adus vântul.

[...]Un asemenea gest îl mai fac acum - cu multă liniște sufletească -

și din cauză că **mă știu om care am păcătuit față de semenii mei .**

I-am nedreptățit.Da,cîndva ,sfătuit de dogme ,am voit să le tai capul,fără să-i ascult.

De-atunci,**dogmele au murit.Eu am continuat să trăesc.**

Și mi-am dat seama că **sunt un om cu păcat.**De asta spun că nu mi-i rușine să mă întorc cu fața și să stau de vorbă chiar cu dușmanii mei."[...]

"Și pe drumul meu cel nou a apărut ,săptămînile acestea , "**Cruciada românismului**",iar în această cruciadă o rubrică cu niște "**Sfaturi pentru tinerii care fac politică .**"

(**vezi fișier Naționalism**)

Panaite Istrate /

/Străinătatea a aflat despre România de la el...

Din parte-mi ,iată : 1[...] 2 [...] 3.[...]

/ În sfîrșit,a scris **18 volume în l.franceză**,citite în **27 de limbi**,cunoscute de cei care se întîlnesc cu Titulescu ..."**Și toți acești străini știu de la mine ,nu de la voi,ce suflet are un român,și cum stă întins sub soare acest pămînt românesc.**

Și să dea Dumnezeu acestei țări oameni care s-o cinstească peste hotare mai mult decît am cinstit-o eu,dar mi se pare că o să treacă vreme multă pînă să se mai repete cazul meu.Pentru care nu am nici un merit.Nu eu,ci destinul meu a fost marele meșter. "

(p.197)

P.Istrate / '25; '35

28.) Mihail Sebastian, "Jurnal",1935-1944, Ed.Humanitas,1996.

Ediție îngrijităde Gabriela Omăt.Prefața de Leon Volovici

[**L.D** : personajul este f.f.interesant.Și cărțile lui. Dacă pentru evrei, reprezintă un "caz etalon" privind destinul evreilor din România, pentru mine este același lucru , dar pe reversul medaliei: **cât de " român" s-a simțit el.** Care a fost rostul (destinul) lui în lumea intelighenției în care s-a învîrtit ?

Vezi pe larg relațiile lui cu Nae Ionescu,cu Mircea Eliade,cu Camil Petrescu,ș.a ș.a. la diverse fișiere: **G de F ,Minorități Evrei. Antisemitism .**

Sebastian /:

/ 1935: < Sebastian?Aha !Jidanul ăla care s-a botezat! >

[n. 18 oct.' 1910 ?]

[12 febr.'35]Se discută mult despre "**De două mii de ani**" și "**Cum am devenit huligan**" , "după ureche",fără să fi fost citite .La Tîrgoviște un prof. ar fi spus :< **Sebastian?Aha !**

Jidanul ăla care s-a botezat! >"Aseară trebuia să vorbească Nae la Fundație,despre "**Solidaritatea națională** " Conferința i-a fost interzisă de guvern.

/ 1940:De la căderea Parisului, a refuzat să mai scrie

[**L.D dar culmea !** Ultima însemnare,**17 iunie'40!** Și la Sebastian lipsește pierderea **Basarabiei,Bucovinei,Ardealului** șa șa cu tot ce a urmat

Reia scrisul în Jurnal, la 1 ian.1941]

[mai-17 iun.'40] Războiul din Vest.Căderea Franței,Belgiei, etc etc...

Căderea Parisului ...Capitularea ...Pe turnul Eiffel,zvastica...

[1 ian.'41] De la căderea Parisului (17 iunie'40) ,a renunțat să mai scrie,deoarece îi era silă și avea un sentiment de inutilitate..."Totuși **am regretat** de atîtea ori că **n-am avut destulă vitejie** ca să continui **jurnalul meu în ultima jumătate de an.**

Trebuia **să privesc cu ochii deschiși** tot ce s-a întîmplat atunci.[...] Îmi spun că eram atunci aproape de moarte ,îmi aduc aminte că **de cîteva ori era să mă sinucid.**[...]

Noaptea mobilizării ,plecarea din cazarmă, drumul spre Oltenița "(p.285)

Sebastian /

*1941.Emil Cioran

[2 ian.'41] se întâlnește cu **Emil Cioran**.**E radios.A fost numit atașat cultural la Paris** :<**Înțelegi** -zice- **dacă nu mă numeau ,dacă rămîneam pe loc, trebuia să mă duc la concentrare.Primisem ordinul chiar azi.Dar nu m-aș fi prezentat cu nici un preț. Dar așa totul s-a rezolvat.Înțelegi? >**

"Sigur că înțeleg,dragă Cioran.Nu vreau să fiu rău cu el[...] e un **om interesant, remarcabil de inteligent,fără prejudecăți** și cu **o dublă doză de cinism și lașitate ,amuzant reunite**.[...]" (p.287)

Sebastian /:

*1941.Eug.Ionescu

[8ian.'41] Eugen Ionescu vine pe la el."**se zbate să plece cît mai repede din țară ,să fugă.Aceeași panică ,aceeași alarmă ,aceeași grabă de a fugi cît mai repede din țară,ca să fie la adăpost,ca și la Cioran**

E ciudat că n-am avut niciodată gânduri de fugă (de la căderea Parisului)-decît așa ,ca simple visuri nostalgice[...]" (p.287)

[10 febr.'41] **Eug.Ionescu** ,îmbătat,se pornește deodată să-i spună că **mama lui era evreică** (Craiova).Bărbatul ei a părăsit-o,cu 2 copii,în Franța.

El,Eugen, a botezat-o cu mîna lui la moarte.(p. 301-302)

Sebastian /

23 aug.'44 : Pătrășcanu

"Noaptea de miercuri spre joi-petrecută **cu Pătrășcanu,Belu[Zilber] și atîția alții** ,imediat după lovitura de stat,în **casa din strada Armenească** ("casa istorică") - a fost noaptea de delir.[...]Toată noaptea **am scris pentru "România liberă "** care trebuia să apară în zori.**Eram fericit că întîmplarea mă făcea gazetar ,în chiar noaptea victoriei."** (p.556)

M.Sebastian / '35-'44

29.) Liviu Rebreanu, "Jurnal", 1927-1940, Ed Minerva, 1984.

Ed. Îngrijită de Puia Florica Rebreanu, Nic.Gheran.

[LD:Rebreanu îmi întărește (confirmă) conduita intelectualității în lumea românească. Dacă pe plan politic formula consacrată era cea a "**rotativei guvernamentale**", ea avea ca fenomen lateral "**rotativa sinecurelor**" cultural-artistice.

Fenomenul era firesc sau nu ? În alte țări democratice nu era la fel ?Ele trebuie taxate de "oportunism" sau ""cîrdășie" , sau au dat posibilitatea aplicării politicilor culturale ale Guvernelor de partid ? **Ex. Liviu Rebreanu** .Era ardelean ;era greco-catolic Era simpatizant al PNȚ și se bucura de încrederea lui Maniu și Vaida.A avut oarece trecere și la rege .Dar acolo unde este numit, face treabă.]

'27-'29.Literatură și politică

[24 iunie 1927] începutul jurnalului.Termină "**Ciulandra**" și va începe "**Răscoala**".

Este **președintele Societ.Scriit..Rom.**

[11 nov.'28] "Tot politică.Tot nimic.Tot zvonuri **Crainic** îl sfătuește să meargă la **Maniu**. Refuză.În legătură cu numirile la departamente (Teatru,Arte etc.) află (de la Ilie Lazăr) că **a căzut la "Arte"** din cauza **împotrivirii Patriarhului ortodox** Miron Cristea ,pentru că **este greco-catolic**, iar la "**Teatru**" ,pentru că **Mihai Popovici îl sprijină pe Eftimiu**

[27 nov.'28] Împlinește 43 de ani.După tot soiul de culise,zvonuri,sforării, este numit **dir.Teatrului Național**.

/DEP

[24 ian.'30] Pe 22 ian.a fost instalat la **Directia Educației Poporului**.

Maniu i-a făcut mari elogii .Dar,în acelaș timp,pornesc marile calomnii și mîncătorimea dintre scriitori ....**Vezi fișier Etică**

Rebreanu / :

'30 –'31-Restaurația.Guv.PNȚ

/Audiență la Regele Carol

[2 iul.'30] **Cesianu** (jurist,diplomat, carlist) îi promite că-i **va mijloci o întrevvedere cu regele**,pentru a discuta **chestia culturală**."Mi-a recomandat să vorbesc direct, fără floricele,fără fraze,să-i spun fără înconjur tot ce doresc.Ca puncte de reper mi-a indicat că **regele se interesează** mult de **răspîndirea culturii** în popor,prin **iblioteci,radio,cinema ,conferințe** etc.Că are gîndul să facă chiar un **minister al culturii** .Că vrea să adune toate **fundațiile regale** sub o singură conducere și că s-au pus **două nume** înainte :

Nae Ionescu și cu mine.

I-am spus că negreșit lui **Nae** trebuie să-i dea înțîietate,**o merită ,pentru sacrificiile ce le-a făcut.** [...] Mi-a mai spus că regele nu-l înghite pe Eftimiu,din pricina unor incorectitudini ,și deci să fiu prudent.[...] Cesianu spune să lucrez prudent,așa încît **să-l am pe rege ca un sprijin inebranabil,orice ministru mi-ar veni "** (p.131)

[5 iul.'30] **Audiența la Carol.** (împreună cu Periețeanu)

-Regele : *<E legea asta a teatrelor despre care mi s-a vorbit atîta rău,și de artiști,și de tot felul de oameni de cultură,încît am ajuns să cred că ,de-aș sancționa-o ,s-ar face o revoluție și ar fi o catastrofă națională.De aceea am vrut s-o cunosc mai bine înainte de a o iscăli[...]s-o cercetăm împreună și să vedem ce să facem cu ea. >*

-Carol-un cunoscător avizat al lumii teatrale

...**Rebreanu** (chestiunile artistice) și **Periețeanu** (chestiunile juridice) ,emoționați, prezintă punct cu punct motivația la lege,instituțiile artistice.

Sub formă de dialog reconstituit,**Rebreanu** reproduce toată discuția încît se poate ști : că **regele cunoaște chestiunile** și vrea să se ocupe stăruitor de ele ; că **Opera** este "o rușine" ;că există **3 teatre cu vechime** de 50 de ani București ,Iași, Craiova);că la **teatrele "Naționale"** nu trebuie să meargă pe principii"comerciale",ca cele **particulare**; că de ce **Consiliul de administrație trebuie să aibă de la Academie** un istoric, s-au gîndit la lorga!? ;că **cine va numi directorul ?**

(L.R.spune că el,și s-a gîndit la Periețeanu) ;

..că toate plîngerile s-au referit la Eftimiu (L.R.:dacă nu era Eftimiu ,legea ar fi fost aprobată în 24 de ore!);că la teatre trebuie **mai mulți bărbați** ,dar toate intervențiile se fac pentru femei,și de aceea sunt prea multe;că de ce se prevede **să se joace doar în I.română**,e o greșală,dacă vine o trupă mare străină unde să joace!?;că de ce este prevăzut ca actorii naționalului să nu poată juca la teatre particulare ?;că de ce pensionare obligatorie la 57 ani ?,ce se face cu Nottara și Gusty?,bieții bătrîni ,care au fost fala teatrului nostru.ș.a.ș.a.

Regele promite că va sancționa legea,să i se aducă decretul inclusiv pentru numirea dir.la național.(p.134-137)

-Culise și concurență la Teatrul Național

[6-7 iul.'30] **Indignare generală** pentru numirea lui Periețeanu !

Corneliu Moldovanu este sprijinit de Mavrodi,Plopeanu,Șeicaru și alți "matadori",dar **așteaptă învoirea lui Vint.Brătianu și chemarea regală**;

Victor Eftimiu este susținut de țărăniști,și au pus pe Puiu Dumitrescu și prințul Neculaie să-l convingă pe rege să-l mențină ;

Rebreanu merge la Vaida,care îl trimite la Maniu;**Maniu** nu are nimic contra lui Periețeanu dar ce se va face cu Eftimiu ?despre **rege** spune :**<să-l ajutați,și să-l serviți, că e tînăr și e bine să meargă pe căile acestea.>** (p.138-139)

Rebreanu /:

▣ Maniu și dirijorii Operei

[6oct.'30] Regele a primit **demisia lui Maniu**.Rebreanu este primit de Maniu:

-Maniu : *<Acum înțelegi pentru ce **n-am vut să rezolv chestia Operei și am amînat-o atîta**.Nu puteam să las eventual pe **Perlea** singur, fără sprijin,în bătaia vîntului.*

Eu știam că am să plec[...] regele vrea pe Georgescu,Mihai Popovici pe Georgescu,Madgearu să nu audă de Perlea.Dacă stăteam eu,din respect pentru mine ,ar fi tăcut toți și poate că ar fi mers lucrurile. >

-Rebreanu : "Și totuși,dle primminstru,[...]n-ar fi bine să dăm din mîna o instituție așa de importantă "

-Maniu:<Evident,dar acum nu se mai poate .Eu nu-mi părăsesc prietenii și nu-i las în gura lupului[...] >

[oct.'30] Zvonuri,sforării,bărfe, cu desființarea DEP,cu SSR,cu teatrele,cu Opera...

Fiind vorba de el, au apărut tot felul de **"jurnale revolver"** (p.156-165)
Rebreanu /:

■1930. Departamentul Educației Poporului (DEP)

[6 nov.'30, Sinaia] **Audiență la rege**. Vrea să afle tot ce s-a făcut la DEP.

Subvențiile. Aprecieri.

"Boabe de grâu" (Bucuța), **"Vatra"** (proiectată pentru muncitori, cu caracter enciclopedic, de popularizare), **"Cartea misionarului"** (Voiculescu și Mugur), **teatrele. opera, sport-turism** (ar vrea o revistă), **radio, film**, bugetul și personalul (24 bugetari)

DEP și ...eventuala lui transformare în Ministerul Culturii.

Rebreanu reconfortat, optimist..(p.166-167)

-Demisia lui Rebreanu de la DEP

[19 nov.'30] **Rebreanu demisionează dela DEP !**

[9ian'31] perseverează, dezgustat ,cu demisia...deoarece ministrul **Hațieganu** l-a numit pe **Moldoveanu la Național , i-a acceptat demisia;**

Rebreanu /:

■ 1931. Atmosfera culturală provincială

[14 mart.-16 apr.'31] Lung **turneu de conferințe prin țară** . (p. 180-193)

[LD: cred în impresiile și simțămintele lui Rebreanu . Turneul său prin 11 orașe ale Olteniei și Banatului mi-au sugerat un tablou veridic al gradului de stagnare la care ajunsese România după un deceniu de la întregire. Poate subiective , poate "ardelenești" , poate "acrite" impresiile lui . Dar ...]

-Pitești

Orașul. Trivale, 19.000 locuitori. La Sorbu. [va localiza acțiunea romanului **"Amîndoi"**]

-Craiova.

Nimeni. **Impresie rea, rece**. Urîtă, fără nici un stil. **Orgoliul craiovean:**

numai ei sunt olteni! Înjurături în presă (Arghezi, Șeicaru .) .

-Tg. Jiu

Simpatic, deși e lapoviță și frig. **Birarii**, toți cu umbrele; **Hotelul**, 10 camere înghețate ; **proprietarii : doi români** , negustori de ferărie : băiatul **ovrei**, sevitoarea **țigancă**, fata în casă **unguroaică**, **intendenta săsoaică**.

Orașul-cîteva străzi, cîteva clădiri, monumentul Tudor Vladimir. Ecaterina Teodoroiu (fiecare gorjan are altă variantă pentru "Caterina" lor !)

lubitori de spectacole; cinematograf sonor; ziarul **"Gorjanul"**; teatrul comunal primitiv ; **public inteligent, cultivat**. Merge și la Tismana...

-Turnu Severin .

Palatul cultural (opera și averea lui T. Costescu), **cinema, teatru, bibliotecă și muzeul** (donația Bibicescu, după 25 de ani cît a fost dir. BNR) **Liceul**. Urmele **podului Traian**.

Prin străduința lui Costescu (care ar merita o statuie !) ;

300 biblioteci culturale în comunele județului dar **și în Banatul sîrbesc și Valea Timocului** ; cîteva cămine culturale.

Oraș drăguț, curat, harnic public inteligent, deosebit .

-Lugoj .

Adevărata capitală a Banatului. Românesc din toate vremurile. "Sufletul Bredicenilor" plutește... "Nu-i român ca bănățeanu, Bănățean ca lugojanu Lugojan ca Brediceanu " **Azi orașul este amărât** , diminuat, slăbit (de la despărțirea județului Caraș-Severin, din ambiții electorale !). **Are 2 episcopii** (plătește preoții din 7 județe!), **2 catedrale, palat administrativ cu cinema și teatru comunal**; 7 regimamente (apasă tot pe județ).

Au sperat ca PNTJ să repare nedreptatea , fiecare lugojan , este membru într-un cor sau fanfară ; revista literară **"Semenicul"** Nu se uită **vremea tristă a ocupației sîrbești, intenția lor de a anexa Lugojul**, cum i-au împiedicat pe români să meargă la Alba Iulia Sunt urîți ca dracu! Rebreanu nu a avut succes la conferință ... dar

-Timișoara

.Are alura unui oraș european; cartiere de fabrici, industrie mare, construită în stil mare, **din păcate străină !** ; piața monumentală, în care Lupoica este stingheră ; **toate palatele sunt străine**, nici 10 nu sunt românești !
Primăria înstrăinată ; drepturile minorităților, transformate în libertinaj ! ;
vrăjmășia partidelor, fără margini ! ; guvernarea PNȚ atăcată !

*Sever Bocu

Sever-Bocu , "vice-regele" Banatului (figura ,greșelile ,dușmanii lui).
Rebreanu primit cu ostilitate (efectul propagandei "Curentului" **la conferință vin ungerii și evreii.**

-Arad .

Aici a fost "Românul" și "Tribuna".
Azi, nu mai e nimic,decît 31 de publicații ungeresti.

-Oradea

Oraș ungaro-evreiesc. Luptele românești pentru cucerirea orașului.**Ziarele,revistele românești,efemere,**pentru că se bizuie pe stat;la fel cu **cele 2 teatre;**
românii divizați în partide,minoritarii uniți.

-Cluj - Tg.Mureș -Deva

Pe același ton sumbru...

-Alba Iulia .

Cetatea Unirii...Cetatea Sfântă...

" [...] nevoia noastră de a concretiza asupra unui loc anume **ideea cea mare a unirii celei mari** pe care a realizat-o o clipă **Mihai Viteazul** ,poate fără să-și dea seama întocmai de actul săvârșit,(altfel ar fi luat la cunoștință mai temeinic de existența românilor în Ardeal și nu s-ar fi străduit atât să dobîndească favoarea națiunilor nobile).
și apoi **Adunarea națională** care a proclamat **România unită** [...]"

...În realitate,fără atributele oferite ei de inimile noastre.

A.I este un **orașel mediocru**,din toate p.d.v.,mai ales românesc...

Populația românească timidă ; funcționărima și armata doar.

Catedrala unirii și încoronării,impresie mediocră,ca improvizatie și stil ,cu senzația că este pustie,părăsită;

un teatru local botezat "Caragiale",veșnic gol;

orașul e mort din p.d.v. cultural-artistic

"Încolo nimic,nimic...te întrebi ce fac oamenii aceștia în afară de mîncare și somn și slujbă?...O librărie se zbate în necercetare.Nu cumpără cărți nimeni.Nu se citește nimic.Nici măcar radio...Nimic! [...]somnolență îngrozitoare !** "**

...Ungurii se consideră mai băștinași,întemeindu-se pe instituttele lor culturale,

Biblioteca lor este o comoară,mai puțin muzeul;**Catedrala** catolică domină triumfătoare.

Altfel,și **intelectualii unguri**,la cafenea,joacă ...cărți! Cum să ții aici conferințe ?!

..."Și cînd te gîndești că aici a murit pe roată Horia...Aici a fost adunarea cea mare a Unirii !...Aici a fost încoronarea !...Aici a fost marea întrunire a opoziției național-țărăniște care aștepta să vie salvatorul ,prințul Carol ...! " (p.190-191)

-Sibiu.

Cu toată înfățișarea lui germană,**orașul este românesc.**

Pulsul vieții românești se simte....(p. 192)

Rebreanu /mai 1931

*1931.Crainic și Șeicaru : polemică otrăvită

[apr.mai '31] **Crainic** l-a atăcat în "Gîndirea" ;**Șeicaru** la "Curentul",și atunci și el a dat replici "îngrozitoare","plesnituri strașnice"...intrînd în scenă ca polemist ... scriind și "spovedania" lui pentru **procesul și condamnarea lui de acum 20 de ani !**
Crainic l-a dat în judecată...

1931.Guvernarea Iorga

/Năzdrăvăniile lui Iorga

17 mai.(Valea Mare) Circulă nenumărate amănunte despre **diferite năzdrăvănii îndeosebi ale lui Iorga**. Se face mult haz de **fripturismul alcătuirii listelor "Uniunii naționale"** . Se spune că apare un ziar cu același nume , pe care nu-l știe nimeni [...] ...Bine că am scăpat de cancanurile astea , să-mi pot vedea de scris.
Azi la amiază am isprăvit **Metropole**.[...] Firește, n-am să contez pe mare presă Majoritatea ei mi-e ostilă de moarte .**Rezultatul colorației politice** .[Acum poate să vie **Răscoala** , să mă ușureze și de asta , că tare de mult mă frământă."(p. 196)

-Iorga –comic aristofanesc

23 iunie (București) "[...] nu știu de ce , am impresia că trăim într-o **epocă de nebunie generală** , iar noi, România, sîntem **în plină operetă**.Iorga în fruntea guvernului e un **fenomen aristofanesc**.Dacă toate nebuniile lui n-ar avea răsfrângere asupra soartei țării, s-ar putea consemna ,spre a servi mai târziu de comedie.Din nenorocire, se pare că toate vor avea repercusiuni grave .**Kirițescu** îmi spunea deunăzi amărît :<**Auzisem că e țicnit , dar acuma, după ce am avut prilejul să lucrez cu el, îți spun : e nebun, e direct nebun.**>[...] Se zice că acasă chiar, când **fiul său i-a zis tată**, l-a dojenit :<**Ce tată ? Nu uita că ai în față pe primul ministru al țării**> (p. 198)

-Regele Carol-atmosferă oribilă

"Firește, toate **țicnelile lui Iorga se sparg în capul regelui**, care începe să aibă o atmosferă oribilă.Nu se întâlnesc doi oameni fără să vorbească de el de rău .Exagerările cu uniforme armatei și poliției i-au făcut **o faimă deplorabilă**. Apoi **amestecul direct în guvernare nu-i face decât dușmani** .
I se impută că **el, care a dezertat** în timp de război , **care s-a împușcat** în picior ca să nu meargă pe front ,**care a avut scandalul cu Zizi Lambrino** [**căsătoria din 1917 de la Osessa**] , care **a fugit în străinătate cu Lupeasca** , etc etc, **n-are nici o autoritate morală să dea directive de guvernare** [...] i se reproșează chiar de dușmanii național-țărăniștilor , că **e ingrăt cu cei care l-au adus în țară și l-au făcut rege.**" (p.199)

-Retragerea lui Maniu din șefia PNȚ

23 iun.'31."De altfel senzația de azi e retragerea lui Maniu din șefia partidului și din viața politică activă.Se zice că ar fi o demonstrație împotriva regelui .Se vorbesc multe : că întreg partidul îl va urma , transformându-se în partid republican , , și câte altele.[...] Probabil că gestul lui Maniu va fi un îndemn și pentru ceilalți să se îmbătoșeze față de rege" (p. 199)

/ 1932.Sinecure

[12 iun.'32] **cade gov.Iorga.PNȚ revine la guvern,Vaida ...**(p.240)

La cultură, Gusti .la Comunicații,Periețeanu ;DR.Ioanițescu ,la Muncă.

Ce vrea Rebreanu ?:Comisia de cenzură a filmelor(de la Gusti);comisariatul la radio (dela Periețeanu);comisariatul loteriei de stat (dela DRI) .

"**Atâta vreau**.Voi reuși ? Ce Dumnezeu,atâta **nu mi se poate refuza** dacă voi cere.[...]

nu mai vreau nimica [...] **Să nu-mi ia nici timp și să-mi producă un venit lunar** care să nu fie plătit de stat.[...] " (p.241)

[LD: **trebuie să fișez celelalte volume ...**]

Liviu Rebreanu / '27-'32

30)Nae Ionescu, "Între ziaristică și filosofie", 1926-1938

Texte publicate în "Cuvîntul",(15 aug.1926- 26martie 1938) Editura Timpul,lași,1996

Vezi contribuția și atitudinile lui,pe etape : pro-PNȚ,pro-Carol ,pro-Iorga, naționalism,anticarlism, pro-legionari

la fișierele problematice : Carol II, PNȚ, PND ,PNL ,Naționalism,Constituție, Biserică, Minorități-evrei ,Intelectuali, G de F .Aici dau doar două exemple

▣ 1930.Nația care s-a regăsit ."

("Cuvîntul" , 2 ian.'31, retro ' 30)

Nu se poate spune că am avea, istoricește, perspectiva necesară pentru a putea prinde în toată însemnătatea și întoată amploarea ei, **marea bătălie politică** pe care o încadrează anul încheiat. Elemente active și conștiente însă ale **acestei bătălii** pe care, **ca auxiliari credincioși, am pregătit-o** ,deși - cum era și natural **cel care a purtat-o și a câștigat-o e altul** noi ne-am dat seama de la început și de cadrul istoric și de elementele componente ale acestei mari bătălii.[...]

-Maniu confiscă "Cuvântul"

Anul 1930 s-a deschis printr-un **act de violență** care nu făgăduia nimic bun pentru autorii lui : trecînd peste toate prerogativele programatice și morale, călcînd în picioare îndatoriri precise cunoscute,**d.Maniu confiscă** a doua zi de Anul Nou ,numărul din **ziarul " Cuvîntul "** care **comemora** după cuviință **actul de la 4 ianuarie 1926.**

-Maniu –continuator testamentar al lui CICBrătianu

Prin gestul acesta , surprinzător pentru toată lumea - cu toate justificările întortochiate care i se furnizau - **dl. Maniu se așeza** în fața opiniei publice **în adevărata lui realitate** : aceea de **executor testamentar al lui I.C.Brătianu** .

În lipsa celui dispărut , **șeful PNT** (șeful, nu partidul !) **ia asupra** -și **sarcina** de a duce la bun sfîrșit **lupta împotriva dinastiei** , luptă în care Ion Brătianu izbutise la un moment dat **să se substituie autorității regale.**

" **Patru ani** încheiați **ziarul nostru nu a încetat să afirme și să demonstreze** că o asemenea încercare era aberativă, și că , mai curînd sau mai tîrziu, reacțiunea firească a forțelor istoriei și ale națiunii , va trebui **să resatbilească echilibrul normal , restaurînd Coroana** în drepturile ei imprestrictibile , a căror știrbire nu poate fi decît o calamitate.

" **Lucrurile acestea îl înțelegea toată lumea ; afară de d.Maniu** care a crezut că, după moartea lui Ion I.C.Brătianu ,**poate confisca pentru el situația de dictator de fapt**, pe care , împrejurări cu totul excepționale o asiguraseră - și încă numai provizoriu -aceluia.

"Numai cine a fost, ca și **noi, în contact de fiece moment , cu viața politică oarecum... subterană** începînd din preajma morții regentului Buzdugan, și sfîrșind cu luna aprilie 1930 , cînd **dl Maniu era virtual înfrînt ,legat burduf în propriul lui partid** - își poate da seama de **tenacitatea șerpuită** cu care fostul președinte de Consiliu **a încercat să-și însușească** , pentru beneficiul său politic - **testamentul lui CICBrătianu.**

Efortul aberativ al acestor doi oameni a fost însă prea mare , pentru ca el să rămînă fără urmări .Și urmările se simt în partidele lor.[...] **oamenii aceștia și-au închipuit că partidele** nu sunt **decît organizații de luptă** , lipsite de existență și de voină proprie, - **la dispoziția lor.** [.....]

-6 iun.'30 Restaurația

" **Partidele politice** au crezut că reprezintă nația , și s-au încumetat , încontinuu, aproape de trei sferturi de veac,**să construiască statul român** pe formula populară :**Regele și Nația.**A trebuit **actul violent de la 4 ianuarie** și încordarea , instinctivă , de sigur, a întregii noastre rase , pentru ca să înțelegem că [...]

Regele este Națiunea."Acest adevăr a venit la 6 iunie

Cu înțelegerea acestui **adevăr fundamental , nația noastră s-a regăsit însfîrșit pe ea însăși.**[...] **Anul 1930, pune , în sfîrșit, bazele adevăratului stat românesc "**

1 Ian.'31."Chemăriștii"

[Cuvîntul" ,4 ian.'31]

Tilea,Crișan,Hațiegan,Voicu Nițescu,sunt oameni în plină maturitate, grupare politică distinctă,cu program și posibilitate de guvernare.

(Conducerea oficială ,**Maniu -Vaida,sunt "generația istorică "** "Realmente ei nu mai reprezintă nimic în Ardealul de azi.)

/Lor le corespund ,în Vechiul Regat,generația lui **Petre Andrei, Ghelmegeanu,Ralea, Paleologu,Armand Călinescu,** elemente de excepțională maturitate ,care nu fac parte ,însă,din "**tineretul țărănist**",ci sunt eșaloanele de luptă ale aceluiaș crez politic, **generația miniștrilor,subsecretarilor de stat,prefecților și deputaților**

-Maniu și Vaida "guvernarea dezastruoasă"

"De unde urmează să se despartă,pentrucă despărțite le sunt de fapt,drumurile.[...]

refuzul dlor Maniu și Vaida de a se retrage din viața publică [...]echivalează cu presiunea la care țărănismul din vechiul regat a fost supus din partea Brătienilor." (p.87-89)

[16 iul.'31] Vaida și Maniu nu sunt numai "personaje istorice",ci și actual "politice". Nae a crezut și crede în ardeleni,dar **trecerea la guvern a generației "istorice", a fost dezastruosă.** (p.110-112)

▣ ian'31.Tineretul în politică

[3 ian.'31] "[...] **tinerimea noastră nici nu-și dă seama de rosturile ei excepționale,** și nici **nu are puterea** ca ,acolo unde totuși o face,să-și tragă **linii precise de acțiune,** care într-adevăr să ducă la **rezultate pozitive.**

Să începem cu **tinerimea "violentă".**[...] **E atentatul de la "Adevărul".**

Eu pe copiii aceștia nu-i condamn. Cum? N-am fost și eu de 15 ani ?

N-am strigat și eu "jos jidanii"?N-am spart geamuri ?[...]N-am tipărit manifeste ?

N-am fost purtat pe la poliție? Ba da! Am fost.Et ...in Arcadia ego!

Și nici măcar nu-mi pare rău. Mi se pare însă straniu că această **mentalitate de 15 ani** să fie pronată în **"sistem politic".** [...] **Ce se petrece însă astăzi** -și nu se petrecea

înainte ! - cu această tinerime **este inferior și trist. Noi știam** ,sau numai ne dădeam seama instinctiv,că **scoala antisemitismului sau a socialismului e bună ,cu o condiție...să ieși din ea.Să o accepți ,să o cauți chiar,ca o baie de entuziasm,de generozitate ,ca un antidot al egoismului personal.Dar numai atât!**

Tinerimea "violentă " de azi,mai puțin critică decît noi,își ia ,vai !"doctrina " în **serios! Și la 25 sau 30 de ani[...] ei rămîn în judecata vârstei de liceu.**

De aici scandal și anarhie,acte de violență dementă,[...]zădarnică,și o îngrozitoare risipă de energii;[...] **Ei,nu! Nu asta așteptăm noi de la tinerime.[...]**

Iar dacă vreți **o formulă: nu Cuza ,ci Iorga "** (p.85-87)

Nae / nov.'33

▣ 1933.Guv.Duca / legionarii / evreii

[17 nov.'33] **Noul guvern** și-a făcut intrarea în viață cu o **declarație** de care, de sigur,actul lui de naștere nu e străin și prin care **făgăduiește țării reprimarea mișcărilor extremiste.**El a și trecut la acțiune ,suspendînd alaltăeri un ziar și confiscînd ieri ,altul[...] Nu ne vom opri nici asupra intenției guvernului de a "reprima" mișcările extremiste - ca unii din oamenii ce **ne dăm seama că o asemenea operație este imposibilă.**Noi vedem în **constituirea guv.Duca [...]**gestul unui **destin tragic."**

/ După cum se desfășoară evenimentele,ceeace **presa democrată** a cerut noului guvern -și a obținut - "nu este reprimarea mișcărilor extremiste[ex,mișcarea comunistă] ci **reprimarea unor anumite mișcări extremiste.[...]** în speță,nu poate fi decît **cel de nuanță antisemită"** Asta e grav.

/ **Dacă contra mișcării antisemite** s-ar fi ridicat "**Curierul Israelit**",nu ar fi fost nimic de obiectat : **evreii fiind în dreptul lor să se apere.**(p.159-162)

(**Vezi fișier Minorități,evreii**)

-Asasinarea lui Duca .

[25 nov.'33] Studentul **Virgil Teodorescu ,legionar al Gărzii de fier,**a fost **împușcat** ,în spate,de poliția din Constanța.Se verifică,astfel,că **Duca este incapabil de a săpîni situația.**"Lăsîndu-l deci **soartei lui** -care este **pe deplin pecetluită** să ne întoarcem la aspectul general al chestiunii :unii spun că a fost ucis pentru că era legionar!

/ "**Impresia mea este că [...]****viața noastră publică** a ajuns la un grad de **disoluție revoluționară** așa de înaintat ,încît **a intrat în era asasinatelor ;adică a luptelor cu mîna armată,**în care viața indivizilor nu maiccontează."

Împotriva constatării lui ,știe ,vor fi 2 obiecții:

1.că **asasinatul politic** nu stă în firea românului;

2.că **asasinatele politice românești,**nu s-au încadrat în "sistem".

Aceste obiecții nu mai stau în picioare ! : **afacerea cu "firea românului"este o afirmație gratuită.**"[...] **toată istoria noastră e plină de asasinate politice.**

Comise,într-adevăr ,de boieri.Dar asasinate.; și politice."

/ "Mai întîi ,avem în fața noastră **oameni** ,și anume **români,**pentru care **viața nu mai are niciun preț ;** care au dovedit că **nu se tem de moarte.[...]**Tinărul care **consimte** astăzi să moară,decîi,nu o face dintr-o coborîre a puterii lui de viață ,**nu abdică de la existență**

pur și simplu, - ci **abdică de la existența individuală** ,cu scopul precis de **a potența pe cea a colectivității.**"

/ " În al doilea rând[...] avem în fața noastră nu numai **oameni care consimt să moară**, ci **și să omoare.Și nu criminali de rînd**,suflete dezechilibrate ,existențe deficiente care alunecă pe linia nestăpînirii de sine și a împlinirii unor instințe bestiale; ci **tineri care văd în acest act de supremă violență ,prin care se înfrînge cea dintîi lege a lui Dumnezeu,un act impus de onoarea lui** ca membru al colectivității din care face parte,al **frăției lui de luptă.**"

/Această **schimbare de perspectivă** deci,această **destrămare a individului în colectivitate** [...]ea este **pămîntul din care se ridică noua atitudine a unei părți din tineret în fața morții,propriei sau a celorlalți** [...]

Aici nu e decît un leac: inițierea seriei de acte prin care așezarea omenească va trece de la tipul individual la cel colectiv." (p.165-167)

Nae Ionescu / 1926-1938

31.) Mircea Eliade, "Memorii" 1907-1960, Editura Humanitas,1991,1997

[**L.D.:chestiunile politice,la fișierele problematice: Garda de Fier**]

[toamna '27/ '28]

'27-'28 :la "Cuvântul"

Pamfil Șeicaru părăsește "**Cuvântul**" (fondează "Curentul")

Nae Ionescu,răspundere mai mare;**Mircea Eliade** (sfîrșit studenție,)colabora de 2 ani la Cuvântul,scriind 2 foiletoane săptămînale;

/Studii și burse în străinătate

/ Burse la Roma ,apoi India;

/Cursuri de Logică și Metafizică (cu Nae Ionescu;)

/ Teza de licență (cu PPNegulescu și Mircea Florian)

/Prietenii

/prietenie cu **Vulcănescu,Sterian,Sandu Tudor;Polihroniade**

[nov.'28-dec'31] Eliade,la 20-22 ani , **în India;**

[**1933**] la întoarcere,armata

Prietenia cu M.Vulcănescu (1934,dir.Vănilor !)

M.Eliade / '27-39)

---

32. Eugen Lovinescu , **LD:introdu fișier**

---

33. George Calinescu , **LD :introdu fișier**

34.Todor Avram : "**Transilvanismul**" mss, 17.665, 1924-1930

"Reviste bilingve, trilingve " 1924-1930 (BCS, Mss.17.665 - Avram P.Todor)

Vezi la **Etică, mentalități**

▣ Reviste transilvănene

-Revista "**Cultura**" Cluj, 1924

Înființată de Sextil Pușcariu.Română-maghiară- germană. Redactori: Lucian Blaga

("Luca"), Kristof Gyoorgy,Oskzar Netoliczka;Secretar : prof.Valer Bologa

Colaboratori: Goga, Sadoveanu, Iorga,Cezar Petrescu, Bitay Arpad, Kos Karoly, Janos

Karacsonyi, Yves Augier

După cîteva numere, a dispărut din motive de fonduri

-Revista "**Aurora**" , Oradea, 1922,

Română -maghiară.Director- G.Bacaloglu.Redactori: George A.Petre (militează pentru cunoașterea reciprocă a celor două literaturi) ,Keresztury Sandor, Salomon Laszlo. Au apărut 14 numere.

-Revista "Culisele" , Cluj, 1923

Română-maghiară .Teatru.Leonard Paukerov (română)Imre Kadar (maghiară)

-Revista "Banatul" , Timișoara ,1926-1930

Română-maghiară-germană Dir.C.Lahovary **Redactori:**Wilhelm Thiery, Grigorie Ion, Aron Cotruș.**Comit.de red.** :Valer Braniște, Tiberiu Brădișteanu, Sabin Drăgoi...etc.

Colaboratori: Argezi, Filaret Barbu, Lucian Blaga, Fr.Blaskowits, Aron Cotruș, Em.Bucuța, Zoltan Franyo, M.Gaşpar, Onisifor Ghbu, Jakabffy Elemer, Eug.Lovinescu , Camil Petrescu, I.Pillat etc.

...Este un caz de excepție, ca o revistă de provincie să strângă atîția colaboratori valoroși. Realitatea de la care au plecat :mozaicul de popoare din Banat și punțile de colaborare dintre ele.

...Ancso Elemer : <căci aici [Banat] nu numai că locuiesc români, sârbi, germani, maghiari, bulgari, slovaci, și alte neamuri, dar drumurile acestor neamuri ,ajungînd aici din cele mai variate ținuturi și în timpuri și împrejurări diferite [...] au adus cu ele concepții culturale specifice. > ("Banatul", anI. Nr. 1, 1 ian.1926,p. 33)

/ Cu toate străduințele revistei, colaborarea maghiară a rămas anemică.

/ Problemele muzicale, larg tratate.Erau la Timișoara : Sabin Drăgoi (făcuse

Conservatorul la Viena , elogiât pentru colecția lui de "Doine") ,

Filaret Barbu, Jarossy Dezyo (organist maghiar , dedică studii lui Liszt dar și lui Sabin Drăgoi) ;cronici elogioase la opera "Năpasta"

/ În 1930, revista dispare din motive economice.

-Revista "Boabe de grâu" (1928-1930 ?)

5 ani de apariție.

redactor -**Emanoil Bucuța**; sprijinit de **LiviuRebreanu** ;

/ Ion Chinezu : aspecte ale literaturii maghiare (1919-1929)

/ Jancso Elemer : Problema satului unguresc în Ardeal (tradusă de I.Chinezu)

/ Prezintă dările de seamă despre gruparea "Helikon" (castelul baronului Komeny)

/ Colaborarea cu Pen-clubului românesc (Bitay Arpad)

/ Recenzează vol I din "Bibliografia româno-maghiară" a lui Andrei Veress

/ Despre "Universitatea" de la Vălenii de Munte

Ferenc Bathory: <Nu voi uita nici o dată zilele plăcute și instructive pe care le-am petrecut la Universitatea Populă. Noi ungurii , care am luat parte la conferințe vom păstra totdeauna în conștiința noastră nu numai cunoștințele cu folos ce le-am cîștigat ci și sincera ospitalitate ce am aflat din partea conducătorilor Universității de la Vălenii de Munte.> Acești ascultători maghiari au reprezentat în anii 1921-1929, peste 500 persoane

, variind între 13-14 % din totalul ascultătorilor.

("Boabe de grâu" , nr.5 / I, 1930, p 275- 278)

▣ Planul de muncă al PNR , oct 1919.

din Ardeal,Banat ,Crișana și Maramurăș,

(Tipografia "Libertatea", Orăștie)

-Cultura națională.

/Repararea marilor nedreptăți pe care ni le-au făcut **guvernele ungurești și anume:**

prin **naționalizarea [maghiarizarea] tuturor școlilor de stat** ,de la grădinele de copii, pînă la universitate.

-Noua școală românească

Fortificată și lărgită pînă la pretențiile cele mai **moderne ,să purifice cu un zel**

neadormit urmele unei culturi străine de firea noastră și să

întremeze sufletul românesc,cu o **cultură românească și latină.**

Școli de utilitate practică, populară(agricole, comerciale, industriale, miniere etc.

-Teatru și Operă română.

Organizarea **teatrului și operei române**; înființarea unei **Academii de muzică și artă, de balet**, orchestră simfonică;
/Muzeu, galerii, expoziții;
Învățămînt gratuit și liber pentru toți cetățenii.

-Dezvoltarea culturală a popoarelor conlocuitoare

Toate, fără a împiedica dezvoltarea culturală a popoarelor conlocuitoare.

35.) I.Istrate, "O nouă credință: conservarea națională", Cluj, 1923

(p.44-45)

▫Publicații periodice

-Pe țară și provincii

În 1922, în România existau **657** publicații periodice.

Din ele, **471** (71%) erau în l.română, **186** (29%) alte limbi.

-**Repartiția lor pe provincii** : 383 -Vechiul Regat ; 237 în Ardeal-Banat ,
35 în Basarabia ;23 în Bucovina.

-Provinciile unite,pe naționalitate

- În provinciile alipite : **57 românești** (36%) și 101(64 %) limbi minoritare .

Dintre acestea :**54 maghiare** (34,1%),**35 germane** (22,1%) ,**10 rusești** (6,3%),

2 evreești (1,5%)

I.Istrate / 1922.

36.)Evenimente științifice ,culturale,literare,artistice,anii 1927-28

(LD: extrase din dicționare și enciclopedii)

-Știință

1927.

-Emil Racoviță, Speologia, o știință nouă a străvechilor taine subpământesti ;

-Const.Rădulescu - Motru, Personalismul energetic ;

-Mihai Ralea , Introducere în Sociologie ;

-Ștefan Zeletin, Neoliberalismul ;

-George Antonescu ,Știința Pedagogiei . Doctrinile fundamentale ale pedagogiei moderne

1928

-Const.Nenițescu ,Chimia organică (2 vol.)

-Mina Minovici, Tratat complet de medicină legală (2 vol. ; 1928, 1930)

-M.Manoilescu, Theorie du protectionisme et de l'echange international, Paris ;

-Literatură

1927

-Alexandru Macedonski , Poema rondelurilor (postum)

-Tudor Arghezi, Cuvinte potrivite ;

-Liviu Rebreanu , Ciuleandra ;

-Cezar Petrescu , Întunecare ;

-Hortensia Papadat -Bengescu ,Concert de muzică de Bach ;

-Vasile Voiculescu , Poeme cu îngeri ;

-Pompiliu Constantinescu , Mișcarea literară;

1928

-M.Sadoveanu , Hanul Ancuței ; Zodia Cancerului ;

-Gib Mihăescu , La Grandiflora

-George Topârceanu , Migdale amare;

-Mateiu Caragiale, Craii de Curtea Veche ;

-N.Iorga , Istoria literaturii românești, Introducere sintetică ;

- Perpessicius , Mentiuni critice (5 serii)

-Reviste

- Rev. ***Bilete de papagal*** , sub direcția lui **Tudor Arghezi** (mai multe seri, 1928 - 1948)
- Rev. ***Unu***, sub conducerea lui Sașa Pană (cu întreruepri , până în 1932)
- Rev. ***Kalende*** (Tudor Șoimaru, Vladimir Străinu, Șerban Cioculescu, Pompiliu Constantinescu)

-Teatru-Operă**1927****-George Mihail -Zamfirescu , *Domnișoara Nastasia***

(premiera la Compania Lucia Sturdza -Bulandra)

-Expoziția retrospectivă a artei plastice românești, în ultimii 50 de ani .**1928****-Sabin Drăgoi, *Năpasta*** , premieră Opera Română ;**-Radio , Cinema****1927****-Se înființează *Societatea română de radiodifuziune*****-Horia Igiroșeanu, filmul *Iadeș*,**

Știință, literatură, artă / 1927-1928

37.)Octavian Goga ,Naționalism dezrobitor.Permanența ideii naționale,

Editura Albatros,București,1998.

Studiu introductiv ,îngrijire ,note ,Constantin Schifirneț

■Informații bibliografice

[LD:martie 2006.Ascultând limba banală și trivială folosită acum la radio, t.v și presă, ,furată cel mai adesea de mesajul politic al generației interbelice,trec cu vederea frumusețea de limbă folosită de politicienii români.În acest caz de Goga.Parcurgându-i articolele, discursurile,am constatat ,printre altele, **bogăția limbajului politic** de epocă. Aș putea chiar să fac un "dicționar",nu de arhaisme sau regionalisme pitorești,ci de **cuvinte-idei dispărute** ,spre nenorocul și sărăcirea limbii române.Poate , cândva ...] Selecții din volumele:***O seamă de cuvinte*** (1908) ;***Însemnările unui trecător*** (1911) ; ***Strigăte în pustiu***.Cuvinte din Ardeal într-o țară neutrală(1915);***Mustul care fierbe*** (1927) ;***Aceeași luptă*** (1930) ,***Discursuri*** (1942)

■C.Schifirneț:Studiu introductiv.

[LD.mart.2006.lau doar câteva opinii.Nu doresc interpretările altora.Și așa, Schifirneț face o selecție din volumele lui Goga,care ,la rândul-i ,a publicat în volume selecțiunea lui subiectivă. Eu îl am pe Goga în multele lui ipostaze , în confruntări și polemici,și surprins în mărturiile altora.Antologia lui Schifirneț este valoroasă pentru că repune în circuit opere state la index peste jumătate de secol.]

-A traversat **treptele ascensiunii sociale și politice până la cea mai înaltă funcție în stat****-Tribun și luptător** pentru cauza națională**-Nu este autor doctrinar**, autor de teorii sociologice și politice ; gândirea sa nu a lucrat cu concepte ,ci cu imagini și cuvinte 8 scrise și cuvinte)**-Satul** este pentru el realitatea etnică primordială , el afirmă credința sa în "determinismul geografic"**-Amplă activitate publicistică** , pe parcursul a 40 de ani, în reviste din întreg arealul românesc:***Tribuna***, ***Luceafărul***, ***Epoca***, ***Viața Românească***, ***Țara Noastră***.**-Implicat** în momentele esențiale ale procesului de înfăptuire a unității naționale :**voluntar** (soldat)în armată pe frontul din Dobrogea ;**readctor** la ziarul" România"almarelui Cartier General (Iași) ;**membru în Consiliul Dirigent** (1919) ;**membru în****guvern**(Averescu);**șef de partide** , **prim ministru** .**-Profil biografic.:1.Scriitorul, factor al dezvoltării naționale 2.Matricea țărănească****3.Elitele.4.Intransigență morală și criticism .5.Ideea națională****A.)1923.Goga.Discurs de recepție în Academia Română:Coșbuc**

-Generație privilegiată

"**Sunt generații privilegiate** în viața tuturor popoarelor ,cărora le este dar să primească roadele unor îndelungi acumulări de energii, și în a căror fericire fulgerătoare **se răsplătesc veacuri întregi de amărăciune** .**Noi suntem o asemea generație** , pe care **destinul acestui neam a dăruit-o cu mâinile amândouă**, făcând-o **să vadă împlinirea gândului urzit în suferințe de o mie de ani** ".(p. 202)

-Românismul patriarhal ardelenesc

" **Vrăjmășia stăpânilor străine** ,care-și pusese **ca țintă desființarea noastră**, ne-a supus unei **despueri metodice** vremuri îndelungate .**Clasa conducătoare** ne-au absorbit-o elementele dominante .**Biserica** a tânjit în umbră sub persecuții rușinoase , **școala** nu ne-a împărtășit cu binefacerile ei.Nu ne-a rămas decât **țaranul** ,rob al gliei secătuit de regimul <*Aprobatelor și Compilatelor*>sub principii Transilvaniei, această <*misera plebs contribuens*>,răslețită prin satele de munte și câmpie și devenită mai târziu **un rezervoriu de forțe risipite** când de dragul politicii din Burgul de la Viena ,când de năzuințele recente ale imperialismului unguresc Într-o vreme când **cele două principate dunărene** ,cu tot cortegiul de mizerii ale vasalității turcești,**aveau totuși o pătură conducătoare în stat și un impuls de civilizație proprie**,**în Ardeal,românismul** nu trăia decât în cadrul unei **vieți patriarhale**. [...] Din căsuțele lor , în a doua jumătate a secolului al 19-lea, după înlăturarea întocmirilor feudale ,**au început să se pornească** ,pe ici pe colo ,**copii** cu ochii limpezi tiviiți în lacrimi **duși să învețe carte** în orașele vecine.Cele **câteva licee românești** din Ardeal au devenit **focarele umile ale unui început de cultură** " (p. 204)

-Cărturarul ardelean

"**Cărturarul ardelean** cu frământările lui de aproape un veac,truda de a-și **menține moștenirea de acasă** ,paralel cu **preceptele civilizației** primite prin prismă străină , **lupta surdă** cu întreg aparatul puterii de stat ,**protestările neconținute** ale instinctelor seculare în plină revoltă, toate acestea constituie **un capitol din cele mai triste** din viața noastră.**Câți n-au rătăcit** pe acest calvar al luminii greșind drum, apariții inutile în economia unui neam și **câți nu-și plimbă astăzi** , sub ochii noștri,**plăgile sufletești ale trecutului bolnav...**"(p. 205-206)

-Gheorghe Coșbuc

"Din această țărâtime ardeleană a răsărit și cântecul ei .L-a împletit mai departe **Gheorghe Coșbuc** Amintrea lui aș vrea s-o evoc în cuvinte pioase sub cupola Academiei Române , unde mi-ați făcut onoarea de a răsplăti străduințele mele ,**chemându-mă la scaunul lui văduvit** ."[**urmează omagiu vibrant dedicat lui Coșbuc și operei sale**]

B.)1923.Goga.Conferință la Universitatea din Cluj

-Alma Mater de la Budapesta

...Peste 20 de ani de când fusese și el student la Budapesta ,unde s-a cheltuit inerețea înfrigurată a **generației sale de universitari ardeleni** .
Un tablou întunecat și mișcător :**"tăcerea noastră dinaintea furtunii"**
"În această perioadă, o concepție de stat nenorocită, purtând în ea germenul morții, a făcut să ne zbatem sub zvârcolirile ei cele din urmă, cele mai îndărătnice și mai violente .
[...] **E un aspect posomorât de ansamblu ,capitol de strangulare a unui popor**.
Pagina cea mai tristă însă care ne urmărește și azi ,ca o boalădeadolescență ,e **închisoarea intelectuală în care am trăit noi** , lupta surdă și desnădăjduită ce-am dat **pentru a ne crea un acord între sufletul moștenit și percepțiile civilizației care venea să ne înstrăineze** ...Alma Mater de la Budapesta ...Sub zidurile ei reci și sure ,patru ani de zile s-a plimbat revolta mea .[...]**Trei sute de studenți români smulși din umbra satelor ardelenesti , aruncați pradă molohului** , acolo, în metropola dușmană.
E o poveste umilă, amară,și plină de înțeles .[...] Un angrenaj savant, o vastă șurubărie era angajată la distrugerea noastră.**Pedagogia opresorului avea la bază ideea de a ne face ienicerii culturii maghiare**." (p. 230-231) .

-Ideea națională

"De atunci, **pipăindu-mi conștiința**, m-am întrebat de atâtea ori :**în ce religie ne-am închinat de ne-am putut păstra sufletele intacte**, refractare la otrava dimprejur ? **Cum s-ar putea numi taina noastră**, miracolul acestei izolări ,instinctul sigur care ne-a smuls totdeauna din ghiarele valului ? Este domnilor, **ideea națională**, **crediința fanatică a patrimoniului specific al neamului**.

Din doctrina veacului al 19-lea,introdusă definitiv în toate fibrele continentului,**noi ne-am ales cu această moștenire** ." (p. 233)

"Ideea națională e luntrea cu care plutim noi și din care dorim să înregistrăm curente mari de simțire universală" (p. 250)

-București:lozinca unirii

"Când acum 20 de ani [1903 ?],am trecut pentru întâia oară la București, simțind în toată ființa mea dezlănțuindu-se fiorii granițelor privind împrejur am priceput că , în proporții mărite , **și acolo se cântă același cântec larg**,de ale căror cadențe eram robiți noi în subsolul de la Budapesta .[...] **Societatea întreagă** din România Veche , lăsând la o parte raționamentele politicii curente și calculele diplomaților ,**apucase pe acest făgaș** de unde nu mai era întoarcere .În toate domeniile vieții publice , **în școală,în armată, în saloane ca și în cătune** în mii de glasuri și în diverse forme **vorbea sângele românesc** , rostindu-și sentința lui inapelabilă , prinsă atât de sugestiv de graiul înflorit al lui Delavrancea :<**Suntem una, un singur trup revărsat de amândouă părțile munților, Carpații ne sunt șira spinării** .>

-Războiul Întregirii

"Războiul s-a desprins ca un **fruct copt din această ideologie a vremii**.[...]

Războiul întregirii neamului l-a decretat **conștiința tuturor** nu ca o socoteală de câștig,ci ca o pornire frumoasă fără frâu ,un uragan moral exprimat nimerit în fraza lapidară a răposatului Filipescu :<**Sire,ori te încoronezi la Alba Iulia ,ori mori pe câmpia Turzii ,altcum praf s-alege și de țară și de dinastia ta** .>

-Dezagregare,oboseală,sleire,ezitare,retorică stearpă.

[LD: **gata cu întregirea,cu unirea, cu înfrățirea , cu solidaritatea** .Începe marea confruntare între români și români : **ardeleni-regățeni; ardeleni-ardeleni ;basarabeni- regățeni ; basarabeni-basarabeni ș.aș.a** Totul se transformă în **criza României mari și unite** Vreau să înțeleg deplin ,cât mai profund,de ce românii n-au reușit să-și fructifice victoria .Atunci și mai târziu.Explicația lui Goga -lungă precum unele fraze ale lui Iorga – ar trebui analizată (precum într-un exercițiu de gramatică logică)]

"Poate nu greșesc când afirm că, după jertfa cea mare ,**resursele de energie creatoare scăzând,mersul ascendent al acestui crez s-a oprit și o linie de oboseală** a intervenit în rândurile noastre .

S-ar părea că, după tensiunea tranșeelor,**nervii discordați cer odihnă** și că, pe urma vărsării de sânge, noi **ce-am câștigat în suprafață, am pierdut în adâncime**.

În orice caz, privind în jurul nostru și spunând adevărul întreg ,trebuie să recunoaștem că **viața publică** în opera ei constructivă **nu are nici țaria nici inițiativa** pe care le cere noua alcătuire de stat ,că **fenomene de dezagregare se ivesc** în aparatul nostru de putere și că , mai ales **resorturile morale ale societății au pierdut din vigoarea lor**.[...]

Poporul român ,ieșit de sub patru organizații de stat deosebite,purtând influențele a **patru organizații de stat dispartate și a patru culturi fără puncte de înrudire** ,sângerând pe atâtea fronturi, în prima lui perioadă de unire ,**se înfățișează sleit** și fără un relief deosebit în rezistența lui.Spiritul curent arată **semne de slăbiciune vădită**, este o **răsturnare a valorilor** care ne-a dat **criza principiului de autoritate** , este o **ezitare și balansare permanentă** în conștiințe din care a rezultat o **criză a partidelor politice** și, ca o consecință,a acestor neajunsuri, **o reală criză a parlamentarismului** nămolit în inacțiune și retorică stearpă " (p. 237)

-Invazia străinilor[evreilor]

[LD: **aluziv și parabolic, sunt vizați în mod deosebit evreii Și asta în 1923,înainte ca Hitler să –și înceapă cariera sa antisemită]**

"Dăm impresia că **suntem un trup deșirat și bolnav**, și pe trupurile bolnave [...]

se ivesc de obicei paraziții. Uitațivă împrejur , din toate părțile globului ,**călători după noroc ca într-o nouă California** ,descind pe acest pământ binecuvântat cu care nu au

nimic comun decât exploatarea lui. Din toate părțile **granițele ne sunt invadate de musafiri** cu privirea scrutătoare, **semănători de corupție și de blesteme**, făcând să crească spuma incertă a orașelor și trezind o dâră de penibilă descurajare în sufletul neprihănit al țăranilor noștri. **Acest val de străinism crește neconținut ca o coloană de cuceritori** ivindu-se pretutindeni și lăsând în urmă o filozofie amară, convingerea lor cea mai fermă, că nouă de aceea **ne-a fost dat să ieșim din robia egipteană ca să între ei în Canaan**. (p. 238)

-Presă îmbolnăvită de miasme parazitare

[LD: iată un episod incipient al **lungului război de presă** din România. Va trebui să nu-l ocolesc, pentru că a fost real, și nu se poate să se dea câștig de cauză exclusiv presei "**de stânga**" (indiferent de calificativele cu care a fost gratulată aproape un secol)

Fără patimă, fără prejudecăți, trebuie cunoscute **ambele fețe ale monedei**.]

"De o sută de ani **respirăm prin presă**, gazetele sunt plămânii neamului.

[Cita pe CARosetti, Eminescu, Barițiu –cu zierele lor]

Perioada de după război cu lăncezeala ei ne-a împins într-o teribilă **maladie**, ni s-au **îmbolnăvit plămânii**, **atâcați în mod intempestiv de miasme parazitare** [...]

Nimic nu poate învedera mai evident **criza sufletească** în care ne găsim, ca faptul că **secretul tiparului l-am pierdut din mână**, a ieșit din familie, și-a intrat în posesiunea **altora**. După pleiada marilor gazetari cari prezentau o garanție intelectuală și morală pe seama publicului, **negustori analfabeți au acaparat zierele și-au preschimbat apostolia în tarabă**. [...] Scrisul lor lasă impresia că suntem o societate pripită, fără rădăcini, oameni ai clipei, fără morminte, un fel de târg slobod în care toate sunt de vânzare." (p. 239-240)

...Iacob Rosenthal / Adevărul / Dimineața /

[LD: iată un episod incipient al **lungului război de presă** pe parcursul interbelicului.

Va trebui să nu-l ocolesc, pentru că a fost real și nu se poate să se dea câștig de cauză **exclusiv presei "de stânga"** (indiferent de calificativele cu care a fost taxată aproape un secol: "democrate", "antifasciste" ș.a)

Fără patimă, fără prejudecăți, trebuie cunoscute **ambele "tabere"**, trebuie salvate

filoanele pozitive ale presei "de dreapta" (indiferent de calificativele cu care a fost taxată: reacționare, naționaliste, fasciste. Extrag nu întâmplător exemplul dat de Goga.

Ex.: Iacob Rosenthal - dir. la "**Dimineața și "Adevărul"** – însoțește pe IG Duca (ministrul de Externe) la **Conferința interaliată de la Lausanne** (1923) la care s-au rezolvat o serie de probleme postbelice.

"Vă puteți imagina **biata Românie**, aluatul nostru plămădit din lacrimi și sânge, ce **strașnic și priceput susținător** a avut în persoana **abilului director** de la "**Dimineața**" și "**Adevărul**"

...Vă amintiți, întrepidul luptător, întorcându-se în țară, a publicat în gazetele sale **un lung interviu cu doctorul Racowsky**, **delegatul Sovietelor**, cu care, spunea dânsul, **a avut lungi întrevederi**. Stăruieți, vă rog, cu o analiză de două momente asupra acestor convorbiri pe malul lacului de la Geneva: **Racowsky**, **revoluționarul**, invectivându-ne țara **și domnul Rosenthal**, democratul, **apărând din răspuțeri teza românească**. Se găsește cineva să doarmă liniștit, în credința că **am avut un avocat bun?**" (p. 241)

-Generația '22: ideea națională în marș

"D-voastră, **studenții**, prin instinctul suveran al tinereții, prin impulsul de idealism al vârstei și prin acel spor de simțire care e apanajul firesc al generațiilor viitoare, **ați sesizat o primejdie și v-ați pus de-a curmezișul ei**.

Nu vă văd ca niște suflete înguste refractare la ideile de progres, ci ca pe o

expresiune nefățărită a unui neam întreg.

Zece mii de băieți, smulși din mijlocul poporului, reprezentând **toate clasele sociale**, zbuciumându-se de **același crez în munca lor intelectuală**, **nu pot însemna un caz de demență colectivă**. Că aveți și lozinci greșite, se poate; dar inspirația d-voastră e din ogașa normală a trecutului nostru, **sunteți ideea națională în marș**. [...]

În acest chip mi-a apărut **mișcarea d-voastră**, **desfăcută de orice exagerări** trecătoare și mai ales **liberă de orice acuzații meschine** ce vi s-au adus din partea elementelor subversive care au avut toată înțelegerea pentru o întreagă galerie de criminali și o jignitoare rigiditate pentru dvs." (p. 249-250)

C.)1927.Goga .Pânze de păianjeni

Din volumul "*Mustul care fierbe*" .(p. 253-265)

/Eminescu:doctrina naționalismului organic.

"Din scrisul lui Eminescu s-a încheșat mai întâi doctrina naționalismului organic , care a îdrumat întreagă ideologia vremii ,și al cărui rezultat e România de azi. După divagațiile școlii latiniste ,după retorica ușoară cu care ne obișnuiseră imitatorii romanticilor francezi,acest chinuit se coboară cel dintâi în tainele existenței noastre ,și smulge de acolo din adâncime ,dogmele imutabile pentru religia unui popor luptător. [...] Călător în toate regiunile locuite de români,el creează pe seama unei entități etnice formula unirii politice <de la Nistru pân'la Tisa >[...] Articolele sale din "Timpul" sunt împletituri de fulgere ,care țâșnesc di sufletul unui mare reformator.El vine cu ideea purității de rasă ,în care gășște singura salvare pentru un neam fărâmițat sub atâtea domnii ostile ,copleșit de <*neagra străinătate* > . Devine predicatorul încercuirii unui patrimoniu strămoșesc și se închide în <*scripturile bătrâne* >ca într-un turn de apărare , de unde lovește fără milă orice infiltrație bastardă." (p. 254)

-Idolul a două generații

[LD 25 martie 2006.**Este inadmisibil să-l eliminăm** (sau să-l micșorăm,sau să-l ostracizăm) pe Eminescu ,**numai pentru că el a fost asimilat** de curentul naționalist interbelic.**Cine-l contestă** ,înseamnă că neagă justetea luptei naționale românești pentru independență și unitate .**Nu trebuie să ne lăsăm copleșiți** (sau complexați) de cei care ,pentru a-și justifica propriul naționalism ,**îl demonezează și-l fac pe Eminescu "fascist"** înainte de apariția fascismului ;"**rasist**" ,înainte de rasismul hitlerist ;"**antisemit exclusivist**" , înainte de declanșarea holocaustului.Goga are dreptate **Dar ...]**

"Cele două generații venite în urmă l-au decretat idolul lor .[...] conștiința publică s-a dirigit la noi de adevărurile lui .De patruzeci de ani încoace ,toată lupta noastră de dezrobire , toate zvârcolirile minții pentru a ne prinde într-un mănunchi,sunt radiațiuni din credințele poetului.

Sub acest raport, el e întâiul mare profet al intelectualității românești.

Cine a trăit aici o viață intelectuală pe vremea regimului unguresc, își dă, poate ,mai bine seama ,de imensa forță morală cu care ne înarma scrisul lui Eminescu.

Procesul de fermentare a fost la fel în toate părțile.

Spiritul curent al Vechiului Regat s-a hrănit din această evanghelie , care **s-a învățat în școli, a răsunat la tribună, a determinat mentalitatea oamenilor politici , a străjuit** ca o flacăra nevăzută după rețelele de sârmă de **la Mărășești** , și a strigat pe pusele Ungariei în drum spre Budapesta .

Astăzi ideea noastră de stat se clădește pe acest rezon unic de orientare ."

(p. 253-254)

-Detractorii lui Eminescu

" Firește ,**concepția lui Eminescu** ,familiară nouă,n-a putut ademeni nici odată **elementele de import care s-au aciuit aici**.[...] În definitiv,**lucrul e perfect explicabil** [...] Nou venit , adăpostit la noi,cade în afară de acest cerc de simțire .[...]

De aceea , nu e nici o mirare că **toți oaspeții literari cu care ne-a hărăzit Dumnezeu nu s-au încălzit de Eminescu**.

După triumful categoric al maestrului în cerebralitatea țării,ei au tăcut ,**îmbufnați la început** ,ca mai târziu **să ridice cuvântul cu oarecare timiditate** ,și să devie în sfârșit **detractori de-a binelea**" (p. 255)

...Dobrogeanu Gherea

Acest "*simpatic nomad*" al criticii românești , a fost primul care a lansat rezerve asupra cugetării politico-socială a poetului de la Junimea ; rețerta folosită de el a fost cea a "*umanitarismului internațional* ". Atitudinea lui era simplă și rezonabilă.pentru "*Ahasverul*" azvârlit de peste Nistru în furnicarul nostru .Operația era prea dificilă pentru "*bietul Solomon Solomonovici*", fugarul stepelor rusești .

"Cazul criticului de la Ploești , care era de altfel o inteligență suerioară și un temperament de elită " , s-a repetat și cu alți "*dezrădăcinați*" (p. 256)

...Panait Istrati

"Între trivializarea cultului strămoșesc și sugestiunile Moscovei, pe mii de game, o vastă claviatură joacă aici o stranie rapsodie, din care orice silabă e îndreptată împotriva noastră. În sfârșit, acum, după atâtea mișcări de învăluire, **se dă și atacul frontal**.

După doctrină, i-a venit și rândul maestrului."

..."**Adevărul Literar**" a început "**dinamitatea**" lui Eminescu.

Domnul Panait Istrate a primit această însărcinare, pe care patronii lui o stânjenesc cu o muzică de panoramă stridentă, urlată frenetic din toate rotativele lor.

Spectacolul e deosebit de interesant [...]

...După o succintă introducere asupra <istoriei de la începuturile lumii și până în zilele noastre>, din care se constată fără nici o îndoială că **nu e în buni termeni buni cu <popii> și cu <Dumnezeu>**, îndrăznețul iconoclast [...] se repede cu **o <lovitură de picior> la pedestalul profetului : <O astfel de credință eronată a fost și idealul de mai bine, a (!) bunului Eminescu>**.[...]

După această altercație trecătoare, d-sa **se ridică brusc ca să-și declare sentința : <Mihail Eminescu s-a condamnat pe sine însuși, și-a mărginit propria sa operă la o meschină notorietate națională, când, ca progres uman, s-a mulțumit să dorească doar binele țării sale.>**

...Privește de sus cu aiere de milă și dispreț : **< Sărmane Mihail Eminescu ! ...cât ți-a fost de greu să pricepi pe uriașii descoperitori și propovăduitori ai ideii de dezrobire internațională din apusul Europei, cu care ai fost doar contemporan ...n-ai știut să te ridici deasupra granițelor, ba chiar ai făurit arme otrăvite >**

...Frontierele și iar frontierele, iată suprema meteahnă a acestui voiajor fără pașaport și fără gramatică, pentru care Eminescu **<și-a băgat piciorul în capcana naționalismului șovinist, neputincios și sfărăitor l-a slugit cu sinceritate în schimbul unei coaje (!) de mămăligă >**

...strigă dânsul într-un elan de sinceritate **<doresc să vie, nu bolșevicii omenoși ai Rusiei, ci hototoții sălbateci și cruzi, care să-i vâre cu bățul în șezut, ceea ce ochii ei orbi nu pot să priceapă.>** Cu alte cuvinte, o operație destul de drastică și umanitaristă...

...Di Istrate, sentențios și categoric ne dă răspunsul : **<Omenirea va fi condusă cu dreptate, în viitor, de oameni inteligenți și generoși, oricare le va fi obârșia, așa cum vedem că se produc lucrurile în Rusia de astăzi >**

...**Am înțeles, bolșevismul, raiul salvator. Cunoaștem teoria**, tocmai deunăzi când ne-o lansa *Adevărul Literar*, mai veniseră de peste Nistru vreo cizzeci de bandiți la Tatar-Bunar să ne-o vâre cu granate în mână [...] Ce să facem cu Istrate ? Să-i ținem un curs de istorie .ca să-l învățăm că sub cnutul rusesc și sub legea contelui Appony .știrbindu-se caracterul unui popor, se comiteau zilnic, la adăpostul legilor, crimele unor tâlhari ai evoluției universale ? Ce să încercăm cu Istrate ? "

...**Cât despre Mihail Eminescu**, detractorii lui să fie liniștiți. **Credința poetului rămâne neștirbită**, păzită bine de miștile limpezi, cum erau odinoară păzite de Moise tablele legii pe muntele Sinai" (p. 262-265)

D)1927.Goga.Mustul care fierbe

Din volumul cu același nume (p. 266-271)

[LD 25 mart. 2006. Pentru acest ciclu a fost persiflat și atăcat Goga din toate direcțiile.

După ...80 de ani, după ce noi trăim tranziția post-decembristă, găsesc acest articol de o acută actualitate Păstrând toate proporțiile conjuncturale, cred că perioada de numai 22 de ani ai României Întregite a fost prea scurtă și că opiniile lui Goga au fost profetice.

Poate fi și o "potriveală" dar formulările lui privind **țara, societatea, clasa conducătoare** sunt reale și de bun simț. Și o sintagmă splendidă pe care mi-o însușesc imediat :

interbelic= punte de trecere între trecut și viitor.

Terminasem de citit Noica -vezi la fișier Etică -, la care, printre altele, găsiseram ideea că în spiritualitatea românească lipsește spiritul critic introspectiv. Că din gândirea populară și filozofia cultă, rezultă că noi nu prea am fost preocupați de Etică, etc etc Citindu-l pe

Goga, (și nu numai), aș putea spune că, dimpotrivă, în interbelic a fost un **exces de criticism politic**, dar sedimentarea lui într-un fel de "**Cod etic**" nu s-a produs.

Schifirneț spune că Goga nu a fost "doctrinar politic."

Eu consider că a fost "**doctrinar etic**" (după cum Iorga a fost "**doctrinar istoricist**") și că naționalismul lui este dominat de această preocupare. El spune că generația lui are singurul merit de a fi construit o "**punte de trecere**" între trecut și viitor.

Ce se va întâmpla când această "punte de trecere" va fi distrusă de valul războiului și de ocupația sovietică ? De unde va trebui înnodat firul ?]

Motto ales de LD : " Odată și odată , **observatorul de mâine [LD :Mă simt direct vizată !]** în opera lui de introspecțiune ,după ce valorile s-au clasat și procreația s-a îndeplinit, își va putea permite luxul să scrie pagini glumețe despre goana contemporană cu care oaspeții grăbiți la **banchetul vieții noi de stat** , se prezintă **să puie stăpânire pe tacâmul lor** .Sunt așa de sigur că **o justiție târzie îi va ajunge cu verdictele ei** ,încât ironia iertătoare o putem anticipa de pe acum." (p. 271)

/Basarabia'retro1918

Goga s-a afla la Chișinău în 1918:"**La Chișinău**, în primele zile de clocot după realipirea Basarabiei .era un haos cu adevărat pitoresc.**Capitala Moldovei** răpite, cu ulițele ei drepte și largi,**forfotea de viață proapătă într.un vârtej zgomotos și isteric.**

Se prăbușise stăpânirea recentă, era măturată și nebunia bolșevică care decapitase vechea ordine de drept,dar la adăpostul trupelor noastre **nu se fixase încă în mod definitiv noul regim.**Era o epocă de intermitență, plină de aventuri , de întrebări și de surprize .Potențații de ieri , căzuți pe brânci, nu mai ieșeau din casele lor , în vreme ce "**Sfatul Țării**" ,cu deputații lui improvizați, în ședințe interminabile,**punea lumea la cale "** ...**Un profesor** de la Iași(care-l însoțea)cu zâmbet de filozof sceptic,a dat formula situației :<**Domnii mei, acum țara s-a făcut , mai trebuie și oameni în ea și atunci lucrurile sunt în perfectă ordine...**>

...**Un doctor francez** (venit în inspecție sanitară la diviziile de peste Prut)le-a spus : <**Pân-atunci e mustul care fierbe Toate revoluțiile .oricât de creatoare ,au o perioadă de elaborare** .Vă spune acest lucru un om ai cărui înaintași au fost de patru ori pe baricade în ultima sută de ani .**E mai lungă sau mai scurtă,după cum societatea a fost mai curând fecundată de ideea biruitoare .E cu alte cuvinte , procesul de procreație care trebuie să-și facă cursul ca în toate domeniile vieții organice** .[...]

Un lucru , însă d-lor , din experiența mea de medic .**Toate chinurile facerii dor și, credeți-mă sunt profund antipatice ...**>

...Împrejurul nostru a început să roiască unda de pe stradă ,**lumea Chișinăului pestriță**, cu amestecul de neamuri și limbi ,de la evreii din Polonia până la bulgarii de la Ismail , toată zgura azvârlită de vitregia vremii pe pământul lui Ștefan cel Mare ."

/Transilvania

"Mustul care fierbe... **De patru ani Ardealul liberat** îl văd sub ochii mei în goana lui înfrigurată de viață nouă.Povestea e la fel și la Tisa și la Nistru .

Și aici **istoria a venit cu avansul ei.**

Întâi s-a făcut țara și acum e pe cale **să se facă societatea care o conduce**

În vinovata opresiune seculară a regimului unguresc, **un popor despoiat zilnic, retranșat după izolarea sărăciei și neștiinței lui, n-a avut nici vremea , nici putința să-și închege o caldă diriguitoare .**

Libertatea cu praznicul ei formidabil ,**ne-a surprins** peste nopate .La masa ei **ne-am așezat în pripă ca toți scăpații din pușcărie ,cu o învechită foame și fără straie de sărbătoare ."**

-Procrearea României

"Doctorul de la Chișinău avea atâta drept să spuie că **chinurile facerii dor și sunt antipatice.**Societatea noastră conducătoare ,în truda ei de închegare ,are ,firește ,destule **momente brutale și respingătoare .Valul e inform și deasupra lui plutesc multe apariții meschine.**E atâta **zgomot** împrejur, e **aventură** uneori, e **lăfăială parvenită** pe alocurea,e **rapacitate** adesea și o largă **eclipsă a bunului simț.**

Ca în casa nouă a unui îmbogățit în pripă care și-a chemat la el rudele ,sub acoperișul confecționat de curând, se întâlnesc **figuri stângace și rudimentare."**

-Pericolele disoluției morale

[LD : ține cont anul și momentul politic.1927 cu avalanșa de crize

-monarhice,partidiste ,parlamentare , guvernamentale – care au premers venirii PNȚ la putere]

"Deocamdată însă suntem organismul în epoca de elaborare care cu tot pulsul lui de

sănătate , sau poate tocmai din acest motiv, trebuie urmărit cu îngrijire ca să nu dea greș. **Această burghezie care se naște astăzi** în labirintul atâtor **tranzacții de conștiință** , **această faună agitată a libertății** care și-a însușit acțiuni la bănci și opinii politice , **trebuie ținută în frâu** , ca să nu apuce pe **panta povârnișului moral** , scoțând la iveală, **o dată cu triumful clipei, și germenul fatal al disoluției** .

Aici e ,poate, **cel mai delicat punct** din întregul proces de transformare febrilă ce se petrece sub privirile noastre .**Criza morală a societății ce se face acum în Ardeal** , explică **atâtea și atâtea balansări** de diferit ordin și **nu sunt excluse zguduiri** apropiate pe urmele ei."

-Punte de trecere între trecut și viitor

"Încolo,trecut o dată momentul critic,**selecțiunea liniștită va începe** și poporul nostru va apuca să primească binefacerile societăților constituite .

Această zi însă e departe încă [Atenție LD !] Noi cei de astăzi , n-o vom ajunge niciodată.**[Atenție LD !]**

Suntem generația sacrificată ,care nu poate avea altă consolare decât ideea că **a făcut din jertfa ei puntea de trecere între trecut și viitor** .

Fericiți cei de mâine .Ei din **mustul ce fierbe astăzi** , vor gusta **vinul pur** ,după ce fermentația a încetat ,unda s-a limpezit și drojdiile ,vai, drojdiile s-au coborât la fund "

E)1927.Goga.Granițele

Din vol."Mustul care fierbe" (p. 272-277)

/Granițele istorice lăuntrice

...**Un bătrân cărturar ardelean** îi vorbea despre granițele care dor și care ,tăiate în exterior ,încă țin sufletul românesc în cleștele "**granițelor interioare**"

Îi spunea:<**Uită-te la noi : în Principatele Dunărene granițele de odinioară însemnau otrava turco-grecescă, în Bucovina zodia nemților, peste Prut zăpăceala moscovită, aici [în Ardeal] miasme ungurești.Bietul trup ciungărit [LD: cuvânt dispărut, păcat!] tot veacul al nouăsprezecelea,a zvâcnit la granițe ca la niște rane copate cari vreau să spargă [...] Stâlpii au căzut și la Predeal și la Orșovași la Ungheni.Au dispărut și straja de ieri și pajurile străine.**

Granițele însă stăruiesc mai departe ,perfide și imperceptibile ,pulverizate în cuvinte, ascunse după **glume ori după gesturi,zgulte [LD: alt cuvânt dispărut !] după teorii politice** , ori scoțând capul **din retorica adunărilor de popor** ,pretutindeni pe teritoriul neamului care s-a unit ,cele **patru granițe istorice** într-o permanentă colaborare morală **se opun consolidării noastre de stat** Un cortegiu nesfârșit de **spectri și umbre** se târăște pe urma lor, fără a face parte din adevărurile organice ale patrimoniului comun, dar **pururea prezent ,ca un blestem de cununie [...] Mă urmăreau la toate plimbările mele prin București Fără să vreau imaginile străine ale stăpânirii de ieri** , ecouri întârziate din Capitala de pe malul Dunării ,**obiceiuri** de ale administrației ungare , **reminscențe** din codul civil austriac, știu eu , o rețea întreagă de fire nevăzute [...] **Dacă aş putea să las un testament** pentru cei veniți în urma noastră ,atunci v-aș zice **să nu vă închipuiți că granițele lăuntrice nu mai sunt** , că **granițele sufletelor s-au sfărâmat și primejdia lor nu mai amenință** .[...]

Dacă vreți să aveți odihnă trainică în casa zidită cu atâtea jertfe atunci cu legi, ciu instituții,cu rugăciuni și cu tămâie ,cu ce veți crede voi ,siliți-vă să alungați cât mai degrabă strigoi trecutului :omorâți granițele...>****

-Clasa diriguitoare :psihologie de mozaic

[LD: de acord cu toate ,afară de acea "**armonie de ansamblu**" a țărănimii ,pe care o găsesc idealizată]

Moșneagul-cărturar ardelean care-i ținea acel limbaj de sinceră autoanaliză, vedea limpede în miezul lucrurilor.**Frământările** care făcea din România Nouă un furnicar de pasiuni ,**se reduceau la constatările lui**.

"**Pe solul național întregit** ,în care **pătura țărănească prezintă singura armonie de ansamblu,clasa diriguitoare ,crescută la adăpostul civilizațiilor străine și-ale unor orânduiri de stat cu totul deosebite**, se înfățișează în cele patru provincii , cu **stigmatul fatal al originii** ,susținând astfel **un particularism sufletesc** , **un penibil ferment de dezagregare** ,moștenirea granițelor de ieri ,care dă **aspectul unei**

psihologii de mozaic îndrumării noastre de stat ."

-Masele:mentalitate simplistă

"**Granițele se perpetuează** cu toată puterea formidabilă a inerției și **diriguesc mentalitatea simplistă a maselor**.[...]

Sociologul de mâine când va cumpăni **acest proces de reintegrare sufletească** , urmărind boala ,o **va explica în toate fenomenele** ei și va stârni, poate , hazul contemporanilor cu multe învolburări tragice de astăzi.

Până atunci însă **granițele își mențin ravagiile lor** , făcându-ne să pățimim de ele mai mult ca de toate capricioasele friguri valutare ."

-**"Patul lui Procust"**-la conducătorii politici

"Nenorocirea însă vrea ca **această îngrădire de orizont** , care este **firească pentru judecata mulțimii**, să fie **hotărâtoare aproape pe toată linia și la cei mai de seamă din conducătorii politici ai țării** .

Consecința e că și **politica e strivită în patul lui Procust al vechilor granițe** .

Omul politic din Cluj se oprește cu soluțiile lui la Predeal, câtă vreme **conducătorii din Vechiul Regat** și-a statornicit raza de gândire între Predeal și București.

Moșneagul meu avea drptate :**să omorâm granițele"**

F)1927.Goga.Povestea lui Ilie Muromets [Basarabia]

Din vol. "*Mustul care fierbe*" (p. 278-284)

[LD: pildele astea ale lui Goga sunt extraordinare .Nu cred că exagerez când spun că abia acum își dezvăluie profunzimea îmi pot imagina că, în vânzoleala scenei politice românești din primul deceniu după întregire ,ele nu puteau fi percepute .

Dar când **judecățile lui apar valabile** ,ba mai accentuat valabile ,după 80 de ani de la unire ,după 45 de ani de regim sovietic ,după 16 ani de la obținerea independenței de stat ...îți vine să te întrebi: pot dipare "granițele lăuntrice" de mentalitate ?]

/1918.Basarabia.Martor al renașterii politice

[LD :Îl tulburau pe Goga amintirile aceluși an ,când "**țara**" se afla la lași,iar el era mobilizat ca readctor la ziarul "*România*"al marelui Cartier General al armatei]

"În zilele dintâi **când bolșevicii au fost alungați peste Nistru** și zbuciumata provincie moldovenească **respira liber după o sută de ani de apăsare rusească,Chișinăul devenise un punct de atracție și interes** pentru toți care urmăreau opera mare de reîntregire națională.În momentele grele de atunci **reînvierea Basarabiei** apărea ca o **recompensă** pe care destinul o acorda după atâtea dezastre și, mi-aduc aminte ,la lași simțeam cu toții **chemarea pământului lui Ștefan cel Mare**

M-am dus și eu la Chișinău ,întovărășit de o seamă de ardeleni, și câteva luni **am fost martorul renașterii politice de peste Prut** ."

-**Dărâmarea stăpânirii rusești**

" Pe ruinele țarismului decapitat se ridica **valul tulbure încă al energiilor populare**, aducând din straturile de jos **impulsurile impetuoase ale instinctului național moldovenesc** .**Poporul Basarabiei**, după apăsarea de un veac a duhului străin, se mișca greu și marea lui sănătate primitivă **se desțepenea** trosnind din toate închieturile ca trupul unui uriaș după o lungă noapte de beție.

...Revenirea la matca românească nu era ușoară,**trebuiau prăvăliți la o parte mai întâi bolovanii muscălești din sufletul moldovenesc** și aceasta cerea **sforțări violente de energie**.**Rusia se prăbușise**,e adevărat ,**țarul se știa că a fost tăiat** cu toți ai lui de bolșevici pe undeva pe la Ecaterinoslav, nu mai era nici o teamă că se întoarce , **pajura Romanovilor era dată jos** de la toate porțile ,**statuia lui Alexandru I** o înfășuraseră în zdrențe pe care se sfârtecau ciorile,**pe străzile Chișinăului se plimba garda națională moldovenească** sub conducerea ofițerilor care manifestau o necontestată predilecție pentru chipiile românești , cu un cuvânt **stăpânirea rusească se dărâmasse ca prin farmec..."**

-**Revenirea greoaie la matca românească**

[LD: îl înțeleg, îl cred.Impresiile sale se suprapun(îmi întăresc) impresiile mele din martie 1991 ,când am mers la Chișinău și am vorbit în Sfatul Țării ,apoi la marea adunare

națională, apoi la Durlăști...]

"Și cu toate acestea ,**invizibilă dar strașnic de apăsătoare , inoportună și pururea prezentă ,domnia moscovită se resimțea pretutindeni** .[...]

Rușii nu plecaseră din suflete încă, unde în mod obraznic s-au așezat înainte cu o sută de ani, și acum **se puneau de-acurmezișul nostru decâte ori noi**, pribegi din altă parte a românismului, **doream să facem apropierea de la frate la frate cu moldovenii**.

...Nu mai vorbesc de **aristocrația Basarabiei** [LD :nomenclatura comunistă din '91] ,**descendenții boierilor** de odinioară erau cu toții închiși în casele lor ,în mare doliu **plângeau prăbușirea imperiului** [LD: prăbușirea URSS , în '91] și vedeau în mâna întinsă de peste Prut **un gest de nesocotință criminală**.[LD:Snegur deplângea existența Golaniei ,la București ,ca un pericol la statalitatea Moldovei,în'91].

...Nu mai vorbesc de **speciala înfățișare a clerului moldovenesc** [LD : la fel după '89 !] prea puțin spiritualist,**copleșit de strălucirea grea a unui ritual oriental și îmbibat de Moscova** în toate fibrele lui.

...Dar **aerul de coabitatie de un veac** cu vecinii de peste Nistru ,**străbătuse** la adăpostul cinovnicilor ruși **până în umbra satelor** [LD : simțit la Durlăști ,în '91] ,unde țaranii întorși de pe "*moldavschi front*"[LD :amintirile din Afganistan,'91] dumicau domol impresiile marilor zguduiri dimprejur"

-Psihologia noii clase politice barsarabene

" În vâlmășagul de orânduire nouă a unei vieți proaspete ,dat fiind marasmul aristocrației , **conducerea politică a revenit cărturailor moldoveni** de la țară.

Câțiva **profesori de liceu sau judecători de pace** , un considerabil număr de **învățători** și **o ceată de studenți** veniți de la **universitățile din Charkov și Kiev** ,au ieșit la suprafață ,**luând în mână frânele în noua așezare de stat** .

...**Fii de țarani** trimiși pe **învățătură rusească** , acești **deputați în Sfatul Țării** de atunci, **trăiți în completă izolare de toate manifestările culturii românești** ,înfățișau totuși **o nețărmită dragoste de neam**.Reintegrarea lor la viața națională se petrecea la fiecare după **o îndelungă și chinuitoare tragedie individuală**.De aceea ,**psihologia lor era agitată** ,plină de întrebări nedezlegate și de surprize.**Ei urau firește pe ruși** ,cu ura neagră a sclavului batjocorit ,le ziceau "porci" și afixau o conștiință de superioritate ,dar în același timp **ii copiau în toate alcătuirile lor** și ,în subconștientul conștiinței lor ,**mențineau o neștirbită admirație** pentru uriașul căzut în noroi .

...**Ei își iubeau neamul** cu dezlănțuirii pătimașe de dragoste proaspătă,[...] dar dincolo de limita acestui instinct , **sufletul lor era nelămurit , haotic** .Crescuți după **teribilul zid de izolare a Prutului**, fărâmițând în amintire fragmente de cântece populare din satul lor , primind la școală toate aspectele de **civilizație umană prin prismă rusească** ,terifiți de umbra lui Petru cel Mare ,pustiți de frigurile lui Dostoievski și viziunile ascetului de la Iasnaia Poliana,**bieții luptători** ai regenerării noastre naționale descindeau pe arenă **cu toate stigmatele fatale ale virusului moscovit** și din bagajul lor de rațiune se ivea neconștient **o căciulă muscălească....**

...Ilie Muromets...

Era o seară pe care o petrecea sorbind interminabilele ceaiuri , la un restaurant din Chișinău ,cu acei "*făuritori curați la inimă* " ,în pragul unirii apropiate [martie'18]discutând despre cauzele prăvălirii rusești , și prietenii lui, moldovenii, "*într-o veche limbă cronicărească* " ,căutau să-i lămurească "*otrava de misticism a mentalității slave*".

Discuția se desfășura greoi, cu dese citări rusești , cu teorii ale criticilor ruși,cu citate din Lenin sau Cehov.În golul de o clipă , vecinul de masă a spus :

-<Nu, **Rusia nu mai învie degrabă**, nici un viteaz ca **Ilie Muromets** n-ar putea s-o mai puie în picioare..>

-<Ce fel de Ilie ?>zic eu.

-<Cum, **nu știi povestea lui Ilie Muromets** , **tovarășul lui Stenka Razin** ? >

Masa întreagă s-a înseninat ,cântecul unirii s-a întrerupt, s-a făcut tăcere,sufletul s-a descrețit și moldoveanul –deputat a povestit legenda lui Ilie.(un fel de "siegfred" popular, un fel de Pinteala al nostru)iar Goga parcă asculta o povestire de Turgheniev, implacabila rețea fermecată din cultura rusească.

-Muromets trăește !

[LD:de data aceasta aluziile lui Goga sunt mai mult decât reflecții . Ele sunt încărcate de povara guvernării,de atacurile opoziției (mai ales ale PNT),de hărțuiala ardelenilor . Am

dat ex. numai pentru a clarifica simbolistica folosită de el.]

..."**Au trecut ani de-atunci**, în noua alcătuire de stat **Basarabia și-a găsit locul** , sunt **zvâcniri încă de străinism**, dar **conștiința stabilității se întărește** [...]

Cu toate acestea ,**Ilie Muromets , din nenorocire, trăește încă dicolo de Prut** [...]

Sub altă formă și cu alt nume ,**el încurcă lumea și aici, în Ardeal**.[...]

Basarabienii l-au moștenit **de la ruși**,nouă ni l-au lăsat **ungurii**.

..."Priviți împrejur ,**stați de vorbă** cu cea mai mare parte din clasa noastră conducătoare , **înregistrați deprinderile** ei fie politice , fie culturale ,**ascultați-i teoriile și glumele** ,**citiți** manifestul "partidului național" ,**puneți în cumpănă** argumentele încoronării ,**sapurați** sintaxa unui discurs parlamentar rostit de unul din adversarii noștri ,**scormoniți** puțin mai adânc **ura împotriva "regătenilor "** ,și **Ilie Muromets apare în toată plenitudinea** lui de spectru răzbnător ,firește în costum schimbat , în ireproșabil dolman de pe pustă :"

G.)1927.Goga.Fierbe în Țară

În vol. "*Mustul care fierbe*" , (p. 310-321)

/Mișcări "fasciste –antisemite !?

" **Fantezia colorată a honigmanilor și rosenthalilor** ,unite cu setea de scandal, cea mai remarcabilă însușire profesională a lor ,**ticluesc zilnic povești** de roman foileton de cea mai ordinară speță.Nu știu la ce se reduce adevărul la Vechiul Regat ,pentru care se vor găsi destui mai bine informați decât subsemnatul să puie lucrurile la punct și să lămurească lumea **cât de departe au ajuns <mișcărilor fascisto-antisemite >**

/Alarma ziarelor "antifasciste"

"**Presa de bulevard** de la București a alarmat publicul cu **pretinsele orori** ale **așazisului fascism din Ardeal** și cu **antisemitismul feroce de aici** .

...Un singur număr din **ziarul "Lupta"** , pornită în lume sub **girul moral al d-lui Fagure** și frații săi de nume, cu slove cât pumnul și cu-o specială arhitectură de subtitluri vorbește de **<fascismul militar din Cluj>**, de **<complotul de la Sighetul Marmației >**,în care se plănuia ca **<să le ia averile și să le împartă celor care intră în rândurile fasciștilor >**, de **<pârjolul care se va dezlănțui contra evreilor >**și o întreagă serie de monstruoase combinații pe cari numai timoarea isterică de "ghetto" le poate pune în circulație.

Toate aceste prăpăstii se dau cu o perfidă aparență de verosimilitate , ca venind de la **<redacția noastră de la Cluj >**[...] La Sighet în Maramureș de pildă totul e cert și precis, catastrofa bate la poartă :**<în tot Ardealul au produs senzație știrile [...] acolo se plănuiește un pogrom pentru ziua de Iom Kipur.>**

Firește, se dă și numele teribilului urzitor , este un domn **Manolache** [...] iar mâna lui dreaptă e **fascistul Ferencz Joska** , **ambasadorului lui Horthy** ...

/Fascism în Ardeal ?

"**E o glumă de rău gust** ,o **invenție** de redacție ,**un spirit deplasat** de creier obosit **fantomă** care se lansează .**Fascism** **întrupat din doctrina domnului Mussolini** , cu ritualul de la Roma și cu cămășile negre de pe Via Appia ? **Fascism, cu binecuvântări ad hoc de la amiralul Horthy** ,cum pretind honigmanii în tulburatele lor înfrigurări de testament vechi ? **Fascism cu o rețea de organizații** gata să dea **<lovitură de stat >**și să dezlănțuie **<pârjolul >? Nu știm, n-am auzit, n-am văzut ."**

/Reacție a ideii naționale, da.

" **Reacțiune puternică și agitată a ideii naționale, da , există**,și apare în proporții tot mai largi în toate colțurile Ardealului .**Această mișcare o recunoaștem și-o propagăm și noi**.[...] Ramurile intelectuale ale societății , **întrețin curentul: studenții, profesorii , advocații , preoțimea, învățătorii și alte tagme**.

Da,trebuie spus adevărul întreg ,**aici la noi fierbe în țară, fierbe conștiința națională redeșteptată** ,dând la o parte rețelele uzate ale politicianismului trivial și pretinzând **întronarea unei morale noi** ,după experiențele triste de-o jumătate de deceniu.

-Puncte de înrudire cu mișcărilor similare , da.

"**Că firberea** poate avea **puncte de înrudire cu recenta evoluție** sufletească a întregului continent și că **o surdă comunicare subterană** aduce de departe **acest fluid e probabil**,fiindcă exemplele din vecini totdeauna și-au găsit răsunetul și aici și mai ales

fiindcă aparatul de înregistrare al mulțimii în timpul din urmă a devenit mult mai simțitor. Se prea poate ca și din **mișcarea particulară a Italiei** de astăzi să se fi degajat o vagă repercușiune de suprafață.

Zbuciumul din Ardeal însă e specific local, sunt ranele noastre care dor, [...]

Dacă judecata pripită a spiritelor ieftine nu e dispusă să vadă în această alvie profundă de revendicări naționale ,deci **o maimuțareală de fascism** [...] sau **dacă** agitata elaborare de energie aneamului nostru de aici poate trece în ochii unora ca **o manevră subversivă a dictatorului de la Budapesta** [...] **lucrul e regretabil** ,**esența lui însă rămâne neschimbată**.

-Antisemitismul studenților din Cluj.

" Să trecem acum la **<mișcarea antisemită >** care întreține în permanență bătaială în călimarele *presei independente* din strada Sîrindar...La dreptul vorbind,**o mișcare antisemită ,propriu-zisă**, nu există în Ardeal decât **a studenților din Cluj** ,cari pe lângă un obiectiv național bine determinat ,**au fixat și o seamă de postulate** vizând **suprasaturația evreească de la universitate** .În afară de această mișcare , nimeni nu știe aici ca societatea românească-și fi înjghebat anumite organizații de apărare sau de agresiune împotriva evreilor.[...]

-Psihologia schimbată a ardelenilor

...**Ce există** însă în societatea românească **față cu evreii din Ardeal?**

Să vorbim răspicat ,fără falsurile și subterfugiile negustorilor de marfă stricată,cu respectul de adevăr care e apanajul oamenilor civilizați.**Poporul nostru** de aici , se știe,**nu e egoist ,nici xenofob**.O probează istoria lui.Din vechime trăește alături de alții care l-au exploatat până la sânge .[...] [în dec.1918] Ardealul **în loc să pedepsească s-** a rugat lui Dumnezeu ,în loc să măture cu viforul lui zgura veacurilor,**a început să joace hora unirii**.[...]

...De atunci ,nici nu s-au împlinit încă cinci ani, și **poporul nostru de-aici se înfățișează cu o psihologie schimbată.Seninătatea lui evanghelică s-a dus,impulsurile de fratenizare cu toată lumea i-au slăbit** și mâna generoasă întinsă străinului a început să i se strângă în pumn.Este incontestabil un aspect nou de stare sufletească.[...]

Ardealul integral resimte astăzi , trebuie s-o recunoaștem,dacă nu o *mișcare* cum se susține,ci **o evidentă dispoziție antisemită**.

De ce ?Care sunt motivele acestei pripite îndrumări în noi tot mai active și tot mai generale? Răspundem "

/Evreimea din Ardeal

"Din primele momente și până să scriem aceste rânduri,**evreimea din Ardeal** , cu toate beneficiile politice și culturale de care a învrednicit-o congresul de pace – această nouă revărsare a Nilului- **nu și-a putut găsi locul în noua ordine de stat** .

-Corp separat în statul român

Fără putință de mlădiere în materie politică ,**plină de exagerări și de nevroză, indiscretă și inadaptabilă**,această populație ,în loc de a-și căuta o formulă de apropiere ,robotă de speculațiuni pur materiale,**și-a menținut rostul de corp separat** în cadrele statului român.

-Maghiarofilă

"Mai mult decât atât.Dintr-o ciudată **înclinare spre paradox**,care a constituit dintotdeauna una din stigmatetele rasei,**evreii moșteniți de noi în Ardeal** ,într-o vreme când corelegionarii lor din capitala Ungariei erau aruncați în Dunăre de către detașamentele lui Horthy,**aici s-au menținut în rolul lor de maghiarofili iremediabili** În toată viața lor publică din Ardeal ei **au afișat un maghiarism particular**,un fel de **protestare** lărmuitoare de fiecare clipă,**o mârâitură** cinică și enervantă,**dovadă școlile** lor și mai ales **dovada aproape toată presa zisă ungurească din Ardeal** ,confecționată după tipicul lor de scribi, tot atât de departe de neamul lui Arpad ca și Ierihonul de Kecikement...**Pe această spărtură s-a furișat zilnic neîncrederea la noi**, au intervenit însă în curând rezoane pozitive mult mai palpabile.

/Ardealul- loc de invazie evreească

[LD: acest gând va deveni obsesie la Goga și-l va determina ,ajuns la guvernare peste 10 ani (nov.'37) să dea o **lege de revizuire a cetățeniei** ,act ce i-a adus precipitata îndepărtare de la guvern.Despre această revizuire am susținut eu referat la Yad Washem, în 1985,stărnind reacții negative.Vezi și la AnceI care face ceva referiri la p.d.v.]

" Din primele zile ale războiului general,**Ardealul a devenit un loc de scurgere** pe seama **evreimii de la nord**.Sub presiunea ofensivelor rusești,**valuri întregi** apăreau acești **oaspeți nepoftiți** cu figura stranie ,cu o căutătură neastâmpărată sub căciula de pisică sălbatecă.**Ei au năpădit sate și orașe până la linia Mureșului** , producând pretutindeni perturbații economice ,lăsând în urmă revoltă și dezgust .
La această zestre fatală, s-a mai adăugat **invazia pe urma persecuțiilor ungurești**, plus **metodica imigrare în căutarea unui Canaan.**"

" **Puneți laolaltă aceste infiltrații** continueie ale unor străini cu care n-aveam absolut nimic de împărțit ,**cântăriți numărul îngrozitor** al acestor intruși pe care nci un tratat internațional nu ne obligă să-i ținem în spinare și **veți vedea că prezența lor schimbă radical raporturile demografice** din acest colț de pământ .**Este o tragedie a cifrelor** implacabilă care **ne pălmuește la tot pasul** și pe care intuiția populară o simte

-Acapararea industriei și comerțului. "

"Aceste **cete de lăcuste** însă nu sunt martori impasibili ai stărilor de-aici , nici măcar consumatori liniștiți ai grâului românesc.**Prezența lor e un flagel economic.**[...]
Indivizii nou-veniți s-au răzlețit cu o grabă febrilă în toate unghiurile,ca o pecingină, **aparatură lor cumplit de afaceri s-a pornit** în mijlocul unui popor patriarhal complet dezarmat.**Rezultatul** după câțiva ani se vede:**acapararea absolută a comerțului și industriei** și deposedarea metodică a stăpânilor de ieri
Orașele din nordul Ardealului , cu populația supraîncărcată de acești călători ,au trecut **în proprietatea lor** .La acestea , putem adăuga și **sinistra farsă** cu mult pomenitele **naționalizări ale întreprinderilor** de-aici ,unde politicianii noștri cu inima în stomac s-au aciuit ca să-și împrumute firma lor unor scopuri de exploatare străină, în schimbul jetoanelor de prezență. Mână-n mână cu această răsturnare a valorilor a mers și merge **corupția cea mai înfricoșată.**"

H)1927.Goga.Supremul sprijin:Armata

Din vol."*Mustul care fierbe*" (p. 322-326)

/Averescu –dictatură militară ?!

Cuvintele rostite de **generalul Averescu la Craiova** ,pentru a sublinia importanța armatei în viața noastră de stat ,**au stârnit o adevărată revoltă** la cunoscutei "**arendași de opinie publică**" din București Ca loviți de o baghetă magică ,**honigmanii și blumbergii s-au zburlit** de-abinelea.S-ar părea că spectrul Curților marțiale a fâlfâit o clipă deasupra conștiințelor vinovate ,preschimbând temerile lor adomite de amnistie, într-o zgomotoasă chelălăială.**Toți s-au pomenit că-i doare la democrație** pe urma acestor declarații și [...] s-au înfiorat ca de obicei ,de grozăviile <**dictaturii militare**>

* Antimilitarismul ,antipacifismul duplicitar

[LD :sunt realități ale perioadei ocupației germane din 1917, urmate de prima guvernare a g-ralului Averescu (ian.mar 1918 ; 1920-1921)]

"**Foarte bine!** Înțelegem perfect tresărirea spontană [...] **La noi în țară** cu deosebire **au fost antimilitariști** din principiu,și **au practicat pacifismul** mulți dintre ei **în tabăra nemțească**.Dacă s-ar deschide catastifele de la Marele Stat Major ,cifrele ar vorbi mult mai răspicat decât timidele noastre constatări.

În frenezia unirii s-au șters aceste amintiri [...]

De atunci însă,de pe vremea tranșeelor ,**crizele lor umanitariste se țin lanț**, și de câte ori vine vorba de armată ,**amnestiații,reintegrării în gazetărie**,tratează cu o legitimă oroare subiectul.[...]

-Anihilarea curentelor subversive bolșevice

[LD :episoadele corespund realității, și , din acest p.d.v.,acum adevărul se poate spune!]

"Fiți pe pace ,**nu invocăm nici pe Mussolini ,nici pe Primo de Rivera** , ca să nu-i apuce frigurile pe **democrații preseii Capitalei** .

Ne gândim numai la perioada de agitație care se pornise aici de pe urma răposatului

guvern Vaida [1919/1920] ,când **generalul Averescu** ,prin popularitatea lui ,dublă de prestigiul său în armată,**a înlăturat steagul roșu de pe Calea Victoriei , a potolit grevele , a stârpit germeii revoluției , și-a pus ordine în țară.** [...]

...Dacă atunci a fost așa ,dacă înainte cu șase ani ,între armată și guvern ,împrejurările cereau o înrudire de suflet cât mai apropiată , oamenii cu judecată se întrebă : **de ce astăzi n-ar fi la fel ?** Nu cumva **curentele subversive au amuțit** în acest răstimp , **frontierele sunt sigure ,expoziturile bolșevice au intrat în pământ și șleahta demagogilor nu mai este ?** [...]

De aceea, **mai domol cu vorbele mari aruncate la gazetă!** "

I.)1922 Goga.Regionalismul ardelean

Din vol."**Aceeași luptă**" ,ed.ziarului "Universul" ,1930 (p.337-343)

Volumul are o suită de articole dedicate PN din Ardeal ,cuprinzând concluziile sale din timpul tratatelor și mai ales după eșuarea fuziunii cu P.P –Averescu (sept.'22) :

Criza Partidului Național din Ardeal ; Scăderea de prestigiu a Ardealului ș.a

Dintre ele , extrag acest prim articol...

[LD :este unul din articolele cele mai lucide ,mai profunde ,mai complexe din cele dedicate temei.**Avantajul lui Goga :cunoașterea dinăuntru** , în direct ,a societății și mentalității maghiare ,a celei transilvănene ,a celei regățene Goga și-a construit personalitatea trăind succesiv în cele trei civilizații (și mentalități) , încât a devenit un "român". În această ipostază (cu această conștiință de sine) judecă el pe alții Nu știu exact când a scris articolul, deși el este datat la sfârșit :**22 X 1922**]

/Partidul Național din Transilvania

"Au trecut doi ani de când o seamă de ardeleni ,rămași în colțul lor de izolare politică sub denumirea de **<partid național din Transilvania>** > își strigă zilnic protestarea împotriva ideii de a se alipi la orice partid din vechiul Regat .

În acești doi ani dâșii, oameni mai mult sau mai puțin intelectuali, s-au trudit foarte mult prin scris și grai **să-și legitimizeze politicește această diferențiere ."**

-Antagonism pățimaș față de vechiul Regat

"Din discursurile și articolele lor nu s-au desprins soluții pentru remedierea multelor noastre nevoi, în schimb însă a ieșit la iveală **un pățimaș antagonism față cu toate manifestările de viață ale României de ieri.** Acest **spirit de îngrădire , tendința de a disprețui orice poartă eticheta Țării Românești** și-a exagera până la frenezie valorile locale,a primit numele de **<regionalism >** , și astăzi **se întâlnește în toate părțile** ,la Cluj ca la București,la Parlament ca și în vagonul de restaurant ...

...Maniu –Vaida , doctrină regionalistă ?

"Regionalismul d-lor Vaida_Maniu și al puținilor lor partizani , **este el o doctrină politică ?** Mi-am pus de atâtea ori această întrebare cu foarte multe scrupule de conștiință și **nu mi-a fost cu puțință să găsesc o dezlegare rațională.**

-Perpetuarea geografiei de ieri ?!

[**LD: Perfect de acord cu teza și argumentele lui Goga .**]

Lăsând la o parte orice considerente de ordin sentimental (legătura sufletească între Ardeal și România ,origina comună ,războiul recent de dezrobire , sacrificiul de sânge , teama de dușmanul comun etc) **care toate ne impun o înfrățire a energiilor,** eu nu sunt în stare să găsesc **nici un argument pozitiv** pentru **perpetuarea geografiei de ieri** în cuprinsul noilor hotare

Că în toate aceste provincii care s-au unit **există un aspect de viață particulară ,** rezultanta unor orânduiri și așezăminte deosebite ,**o știm cu toții ;**

că nivelarea acestor înfățișări diverse este **opera unei evoluții , care cere timp, o înțelegem prea bine;**

că a forța procesul de unificare prin măsuri volnice și pripite este tocmai a întârzia contopirea –**toată lumea e de acord .**

..."Dar de aici și până la **menținerea unui partid politic** care cu organizarea lui **să nu treacă dincolo de Predeal... Nu.**

Judecata politică refuză această izolare Ea s-ar justifica numai în cazul în care ar fi vorba de două neamuri deosebite ,călăuzite de idealuri opuse.

Izolați am putut rămâne pe vremea stăpânirii ungurești, când apăram patrimoniul nostru de rasă."

-Regionalismul=doctrina neamurilor centrifugale

"Unitatea de teritoriu fiind suprema noastră dogmă, **regionalismul ca doctrină politică nuse poate susține decât doar de cei cari se conduc de tendințe centrifugale : ungurii din Ardeal, bulgarii din Cadrilater, rușii din Basarabia.**"

-Neputința de a se atașa României .

"...Atunci ,de ce **această violență extraordinară**,de câte ori vine vorba de sacrificarea vechilor granițe în geografia politicii noastre intene ,**de ce persistența dărză de a se menține un partid cu caracter provincial**, când conștiința publică refuză la tine acasă o separațiune de țara –mumă? **De ce** protestarea politică împotriva Bucureștiului ,**de ce** condamnarea în bloc a tot ce vine de acolo ,**de ce** acest nesăbuit egoism regional? "

-Regionalismul=non possumus

"Fiindcă **regionalismul** nu este o teorie politică , nu e un act de rațiune, ci o **stare sufletească**.Cei care profesează această izolare și trag concluzii politice din ea sunt împinși de-**un non possumus** sufletesc [LD : **neputință ?**] ,ei sunt **în neputință organică de a se atașa României** .Izolarea politică la dâșii este numai o consecință a diferențierii sufletești."

/1918.Simțiri paralele :țărani / burghezia

"La Alba Iulia , când Ardealul românesc și-a rostit unirea , **au fost de față două feluri de români**: unii, **țărani, preoți, învățători trăiți în intimitatea satelor** , alții **reprezentanți ai burgheziei românești** din Ardeal.

Cei dintâi s-au înfățișat la acest praznic în **armura milenară a sufletului românesc** ,care e la fel în Maramureș și la Olt și la Prut ,de aceea gândul lor fără nici o știrbire **a cerut frumos unirea deplină cu frații din Regat** .

Cealaltă tagmă , însă, a fost puțin **mai complicată**,s-a cufundat în "**pertractări**" , pe care nu le-a întrerupt decât chiotul maselor.

De atunci și până astăzi se păstrează acest paralelism de simțire .

Țăranii la toate ocaziile se călăuzesc de instinctele unității , câtă vreme o seamă de "**domni**" privesc spre țară ca spre o mare nenorocire

-Psihologia mixturii intelectuale

" De ce această răceală penibilă ?- vă întrebați. Fiindcă suntem în fața **ravagiilor sufletești** pe care le-a produs în Ardeal **apăsarea ungurească** de atâta vreme.

Este **psihologia acelei mixturi intelectuale** , care s-a născut din **încrucișarea cu cultura maghiară**.Este **trecutul nenorocit** care ne prigonește încă , cu involburări tragice uneori ca în "Strigoii" lui Ibsen.Este – ca să spunem adevărul crud – **este Budapesta ,care se răzbină**, Budapesta cu **Parlamentul și teoriile ei de drept** ,cu **universitatea și teatrele ei, cu literatura și cabaretul** ...

Înfrântă și umilită de oștirile noastre ,putreda cetate s-ar părea că **vrea să ne facă rău prin această penetrație postumă.O simțim încă la tot pasul**, și în Parlamentul din București,scoate capul de după discursuri.[...]

Clienții ei sufletești **sunt dezrădăcinați** pe Calea Victoriei , ei refuză mâncările, glumele de aici, ei se ceartă cu portarii de hotel, și cu partidele politice ,ei spun anecdote ungurești și invocă regulamentul Camerei din Budapesta ,ei sunt enervați, ei protestează, ei votează cu toții și cu nimeni, **ei sunt ...regionaliști.**"

-PN R=Corpus Separatum

" Așa încercuțiți în meteahna lor ,rămân **politicește un fel de Corpus Separatum**.

Dovadă faptul că **nu s-au putut înțelege cu nimeni**,deși au tratat cu toată lumea .

Viața lor s-ar putea zice ,este **o serie necurmată de "pertractări"** .

...Acum doi ani **au vorbit de fuziune** câteva luni cu **Partidul Poporului** , mai târziu au fost în intimitate cu **Partidul Țărănesc** , după aceea s-au întins la vorbă **cu liberalii**.[...]

De la concepția politică a d-lui Vintilă Brătianu și până la steagul roșu al doctorului Lupu, este **o scară întreagă de nuanțe**.Cum de nu s-au putut atașa la nici una ?

...Fiind că , răspundem noi, aici nu e vorba de orientări politice , care și-ar găsi un

echilibrul, ci de o **înfățișare sufletească distinctă**, care **nu se poate armoniza în mod complet cu spiritul românesc**.[...] **Regionalismul pornește dintr-o atmosferă de străinism.**"

/Regionalismul – fenomen universal

"Fenomenul însă, oricât de supărător, nu e nou.El se produce în istorie de câte ori se fac reitegrări naționale. Veacul al XIX-lea a avut să mistuie poate cele mai multe regionalisme.Pretutindeni, unde a fost o mai îndelungată stăpânire străină, prima generație a realipiților a venit cu această zestre fatală , cu virusul străin în suflet." [...]
Regionalismul este intrat în doaga morții de multă vreme.[...] necrologul regionalismului este Tratatul de la St.Germain "

J)1922.Goga.Criza Partidului Național din Ardeal

Din vol."**Aceeași luptă**" ,ed.ziarului "Universul" ,1930.(p.344-350)

În 3 ani, tratative cu 4 partide.

După tratative îndelungate ,relatate de C.Argetoianu în ziarul " *Îndreptarea*" ,CC al PN a dat un *Comunicat* în care afirmă că **rezultatul este "nul"** .
"Într-adevăr ,**de trei ani încoace** , Partidul Național din Ardeal,de când ia parte la viața politică a României întregite,**n-a reușit să-și creeze relațiuni de intimitate cu nici unul din curentele de gândire ale țării**..Balansând în toate părțile, căutând încontinuu o tovărășie pe care n-o găsește, manifestându-și concomitent simpatiile pentru cele mai depărtate doctrine politice ,conduita colegilor mei de odinioară pare nebuloasă și ținta lor cât se poate de tulbure .
..."O reprivire de-o clipă lămurește impresia penibilă : în cei trei ani Partidul Național din Ardeal **a tratat colaborarea la guvern** și-a isprăvit prin **ceartă la cuțite cu Partidul Liberal ;a tratat colaborare și fuziune cu Partidul Poporului** pe care ieri [21 sept.'22 ?] l-a acoperit de injurii ;**a colaborat cu dl Nicolae Iorga** pentru a se despărți în termeni de jignitoare răceală , și **astăzi** [22 sept.'22 ?] și-a fixat un "*preliminar de acord*" cu **Partidul Țărănesc**...[,,,]
..." **domnii Vaida-Maniu și-au târât aderenții** între d-nii I.Brătianu și Mihalache ,**pe la toate porțile** , lăsând pretutindeni câte o ofertă de colaborare . "

/Eclectismul doctrinar al PNR

[LD :27 martie 2006.Sigur că mă bucur când găsesc o confirmare a opiniilor mele despre un partid.Este concluzia la care am ajuns și eu , mai ales privind pretenția PNR , apoi a PNT , (ba și a PNT-ului renăscut după decembrie 1989 !) de a pune **Hotărârea de la Alba Iulia ca unic și exclusiv program, doctrină,legitimitate,model**, carte de vizită Goga o spune cu autoritatea unui participant activ la viața politică a Ardealului.
Cât despre el, despre Goga , atât de bun analist când e vorba de alții,cum de a avut o carieră politică atât de balansată ?!]]

...Sub regimul maghiar, PN era **partidul poporului luptător al românilor** din Transilvania ."Fără a fi un partid propriu-zis, și fără alt program decât ideea rezistenței de rasă,**noi am ocrotit sub acest drapel toate curentele de simțire** care nu erau negațiunea unui ideal național.**Se găseau deci alături** , oameni de toate nuanțele : **conservatori, democrați și chiar socialiști**

...**Sub dubla conducere a d-lui Vaida și I.Maniu** –[...] se încearcă continuarea unui partid politic în Ardeal , având la baza **numai ideea unei singularizări teritoriale**..

Atenție LD !

[...]Orfan de orice doctrină , neinvocând în multele sale memorande **decât punctele de la Alba Iulia**, care voiau să cuprindă **principiile unui popor ,nu programul unui partid**, Comitetul Excutiv de la Cluj este **depozitarul mai multor curente și inspirații politice**. De la **conservatorismul** cel mai îndărătnic, până la **cele mai avansate teorii sociale** , se agită aici **toate părerile** ca într-o discuție de seminar.[...]
Eclectismul acesta însă e fatal ,**curentele se paralizează reciproc**, și rezultatul este **punctul mort :inacțiunea.** "

K)1922.Goga.Scăderea de prestigiu a Ardealului

Din vol."**Aceeași luptă**" ,ed.ziarului "Universul" ,1930 (p.351-358)

/ 1919.Luliu Maniu între legendă și mistificare

[LD:dacă ar fi să facem portretul unui politician român prin ochii (și prin gura , prin cuvântul) unui adversar , nu cred că România ar mai rămâne cu măcar o personalitate de prestigiu ! Ceva foarte grav trebuie să se fi produs între Goga și Maniu de lansează el un asemenea atac împotriva fruntașului ardelean.Concurență ? Gelozie ? Invidie ? Chiar toate astea la un loc n-ar explica o atare demolare]

"Niciodată nu mi-a fost dat în viață să asist la o mai **zguduitoare acțiune a legendei în sufletul aproapelui** , ca acum trei ani , când cu verificarea mandatului d-lui Luliu Maniu , **în cel dintâi parlament al României** întregite .Scena a fost într-adevăr impresionantă. La pronunțarea numelui d-lui Maniu,**Camera întreagă** , ca atinsă de o baghetă magică, a tresărit ,deputații s-au ridicat în picioare din toate părțile ,barierele partidelor s-au frânt și-o **frenetică însuflețire unisonă** s-a revărsat sub vasta cupolă a Ateneului...

...**Era legenda, perfida legendă**,cu tot cortegiul ei de **străluciri mincinoase** Mi-aduc aminte ,**un sentiment de sinceră compătimire** m-a cuprins în mijlocul bucuriei generale .Eram dintre puținii oameni care stăteau pe acele bănci , conștient că **Parlamentul țării mele ,și cu el întreaga opinie publică ,era prada unei urâcioase mistificări**.După o observație mișgăloasă de două decenii,și, mai ales, după confirmările recente de la prezidenția Consiliului Dirigent, conștiința mea îmi spunea limpede că **șeful partidului național nu are nimic din stofa marilor îndrumători politici** , **nicim din rostul deschizător de drumuri** la zile de mari răspântii [.....]

...**Domnul Luliu Maniu n-a îndrăznit să ia răspunderea situației** [...] Cu o candoare de timiditate inocentă ,înlăturând insistențele partizanilor ,**neînțelegând că sunt cărțile Ardealului pe care le joacă cu nehotărârea lui** [...] redevenit numai stângaciul avocat provincial ,ascunzându-și ambiția după o aparență de modestie banală,**s-a declarat incapabil să formeze guvernul** ,și a **împins pe planul întâi** ,cum se știe ,personalitatea imprecisă a d-lui **Alexandru Vaida** .A fost primul moment de destrămare a legendei " ...Guvernarea haotică care a urmat e o pagină cunoscută de toți.[...] guvernul Vaida a risipit în câteva luni de zile tot capitalul politic al Ardealului ."

/1921.Opoziția "înăcrită"

" Aruncându-se în opoziție pe vremea guvernului Averescu ,la ale cărui alcătuirii pozitive n-a luat parte , profesând în Parlament **un criticism zgomotos,copiat după obstrucțiile de la Budapesta** ,[...] matadorii d-lor Vaida-Maniu au **răspândit o impresie stranie cu atitudinea lor** .Din acest timp li se trag și **primele începuturi de veleități separatiste** . Prinși de valul unei **opoziții înăcrite** , nemulțumiți că nu participă la guvernare în care se obișnuiseră să vadă o ploaie de beneficii pe vremea Consiliului Dirigent,**acești patrioți ai Ardealului** de ieri au socotit că ,**la doi ani după unire ,pot acoperi cu insultele lor țara –mamă cu toate așezămintele ei**.

Va rămâne ,în adevăr ,sarcina istoriografului de mâine , să descifreze psihologia tulbure a acestei nematurități politice , dublată de-**o penibilă ingraturdine morală "**

/1921-'23 Pertractări cu partidele

"**Timp de trei ani** n-a fost partid politic cu care gentil, curtenitor, plin de atențiuni,șeful celor "o sută" să nu fi lungit vorba asupra târgului.**Liberalii n-au ajuns la preț,d.lorga și-a manifestat repede oroarea** pentru "debitanții de brânză",**generalul Averescu ,plictisit** ,a pus capăt nesfârșitelor îngâimări ,în vreme ce d. **Mihalache** ,cu o răbdare adevărat țărănească,**e la sfârșitul îndurărilor sale** ."

/Boicotarea încoronării –eclipsă totală a bunului simț politic

"După toate acestea [...] mai trebuia și **un act de violență nesocotită** a conștiinței obștești,**un moment de eclipsă totală a bunului simț politic**.

Ni s-a dat **cu prilejul încoronării prin absența Partidului Național** și ,ce-a fost mai rău, prin **manifestul lansat** cu mare vâlvă."

[LD : mă opresc aici,deși Goga continuă,continuă...]

L)1923 .Goga.Încă o dată Alba Iulia

Din vol."**Aceeași luptă**" ,ed.ziarului "Universul" ,1930, (p. 367-376)

[LD, 27 mart.2006.Goga scria la 4 martie '23.Sunt de-adeptul intrigată de faptul că pe căi total diferite (de timp, de personalitate, de cultură) am ajuns la aceleași concluzii cu Goga privind vestitul pct. III din Hotărârea de la Alba Iulia (privind minoritățile)]

/1918.Rezoluția de la Alba Iulia

[LD: eu am văzut greșala doar în **afirmarea existenței unor "popoare"** , ca și când imperiul multinațional s-ar fi dezintegrat , pentru ca pe cadavrul său să apară **mai multe state mici, tot multinaționale** ; am văzut greșala de a-și lua **angajamente în numele statului român** la care voiau să se alipească ;am văzut greșala în faptul că **acele "popoare" nu-și exprimaseră dorința** de a trăi în acest nou stat .]

<**Fiecare popor se va instrui , administra și judeca în limba sa proprie prin indivizi din sânul său și fiecare popor va primi drept de reprezentare în Corpurile legiuitoare și la guvernarea țării în proporție cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc .**>

..."**Concepția** că alipirea Ardealului la Vechiul Regat s-a făcut **printr-un "pact"** , ca un **contract bilateral cu angajamente reciproce** între două părți, a devenit un **sprijin în favoarea minorităților de aici**. Aceste minorități sunt **bucuroase să uite că mărirea de teritoriu a Regatului român a rezultat de pe urma unui război victorios și s-a pecetluit printr-un tratat internațional**.

..."Orice minte echilibrată își dă seama că aceste **făgăduinți grandilocvente** [...] n-au putut coborâ pe hârtie decât din **cea mai rudimentară idee** a mecanismului unei vieți de stat .Nemaivorbind de faptul că , printr-o asemenea formulă , **caracterul de stat național al României e sacrificat** [...] Cine nu înțelege că suntem în fața unei inocente dărnicii de ocazie , fără justificare și fără urmări ? "

-Pct.III-port-drapel al minorităților !

[LD: dar aceste tratate de pace nu erau încheiate ! Goga scrie astea în 1923!]

"**Logic ar fi fost** din partea lor **să-și caute un izvor de drept** pentru pretențiile lor de drept național **numai în punctele speciale ale tratatului de pace** , **singurele care constituie un angajament** , dar mai ales în bunele raporturi cu neamul alcătuitor de stat , ale cărui sentimente de toleranță sunt îndeajuns cunoscute .

S-au găsit,însă , **reprezentanți ai minorităților** , care **s-au folosit de arma** pe care în mod inconștient îndrumătorii Partidului Național **le-o puneau la dispoziție**.

Presa maghiară , de exemplu, nu-și **hrănește agitația decât din aceste teorii** fără consistență.Cu deosebire acum, **în preajma votării Constituției** , **se resimte efectul punctelor fatale**.Ca printr-o înțelegere programatică , **naționalitățile străine de aici se ridică și cer , în temeiul hotărârilor de la Alba Iulia, speciale drepturi naționale în Constituția țării.** "

...Rudolf Brandsch

"**Președintele "Uniunii germanilor din România mare"** , într-un interviu recent [mart.'23] din "Universul" ,**declară** neted că, în **proiectul de Constituție** de la Cameră , vede o < **trădare** > , fiind că **nu cuprinde hotărârile de la Alba Iulia**.

Întrepidul deputat al Parlamentului român, face cu această ocazie și puțină istorie, arătând termenul la care s-au alipit României [Mediaș, ian.1919] fragmentele germane de pe teritoriul nostru ,**afirmând că acest act de chibzuință nu s-ar fi petrecut , dacă la Alba Iulia nu se afixau promisiunile amintite ."**

M)1923.Goga.Partidele politice din Ardeal

Din vol."**Aceeași luptă**" ,ed.ziarului "Universul" ,1930, (p.385-392)

/Paraziții călimarei .

[LD:28 mart. 2006.Fără să vreau, citind aceste rânduri ,îmi apar pe ecranul minții Ion Iliescu și Petre Roman la prima sărbătoare națională post-decembristă (1 dec.1990) și la cum a fost huiduit Coposu și alți reprezentanți ai partidelor istorice Sloganul "**Ați mințit poporul, cu televizorul**",are strămoși Sau invers.

Extrag acest episod pentru a arăta cât de demult (și cât de urât) își dau în petec politicienii și presa română la aceste prilejuri ,de parcă ar urma să-și încoroneze fruntea cu niscaiva merite ale înaintașilor.Dezgustătoare manieră de confiscare a unor sărbători,de manipulare a maselor , de terfelire a istoriei .

Ce vreau să zic ?Că ..."**năravul din fire n-are lecuire !"**

În mai 1923, fruntașii politici ardeleni participă la **dezvelirea monumentului** ridicat în cinstea lui **Gheorghe Pop de Băsești** (1835-1919) conducătorul delegației memorandiste la cancelaria Vienei,președintele PNR,prezidentul Marii Adunări de la Alba Iulia (1 dec.1918)]

..."Am citit deunăzi dările de seamă asupra serbării de la Băsești publicate în organele Partidului Național din Cluj și în gazetele honigmanilor de la București **[Adevărul, Lupta, Dimineața]** și-am înregistrat **un monument de neonestitate profesională**, cu care de altfel **infuzoriile tiparului** ne-au obișnuit așa de mult în zilele din urmă.

Paraziții călimarei și-au lansat, și cu acest prilej, **volbura de minciuni ordinare**, croite anume **pentru zăpăcirea bietului public**.

...După spusa lor, **o vajnică învălmășeală** s-a dezlănțuit în jurul monumentului lui Badea Gheorghe. **Miile de țărani** -așa scriu veselii reporteri -n-au venit să cinstească numai memoria unui luptător mort, ci mai ales să-și afirme solidaritatea cu eroii răposatului Consiliu Dirigent. **A fost deci vifor și urgie mare. Cetele de săteni îndârjite**, sub conducerea înfricoșatului Neptun al maselor, d. Sever Dan, **au primit cu vivaturi și urale pe d. Iuliu Maniu** [...] În schimb, **miniștrii de la București, au fost în grozavă primejdie**. [...] Din toate părțile **roiau răzvrățiții cu privirile încruntate** să le oprească automobilele și-a fost nevoie de delicata bunăvoință a părintelui Man de la Gherla, **ca revolta să nu se reverse, ca un teribil uragan. Chiar și subsemnatul [Goga] [...]** era **pe-aci, pe-aci să fie sfâșiat ca un odios răufăcător**, dacă **șeful [Maniu] [...]** nu l-ar fi luat sub aripa-i protectoare, **oprind furtuna** cu vocea lui de stentor: **<Stați pe loc armatele mele cotropitoare, așa sunt eu, milostiv cu adversarii mei! >**

..."Cam așa fel se prezintă parastasul, văzut în **oglindea chioară a nenorociților scribi închiriați**. Desigur, deodată cu **născocirea idioată, o formidabilă chelălăială s-a ridicat în coloanele ziarelor interesate**, brodându-se fel de fel de comentarii. cu scopul de a acredita în opinia publică fantazia cu popularitatea nesăbuită a patrioților protejați de "presa independentă" de la București" [...] Cum ziceam, toată **chelălăiala asta de cerneală e o apoteoză a șolțicăriei** care din nenorocire **se furișează tot mai des în așa zisa publicistică românească**."

/Pace și blândețe la Băsești

..."La Băsești, nu numai că **a fost o atmosferă de sărbătoare**, cum se cuvine la praznicul unui om mort, dar **a fost perfectă liniște, ordine și bun simț**.

Nimic din stupidele povești, n-am văzut nimic, n-am auzit nimic.

Nici tâmbălăul cu naționaliștii noștri adversari, nici primejdia miniștrilor, nici burzului împotriva mea. **Cu d. Maniu**, de asemenea, nu mi-a fost dat să am vreun incident, afară de întâmplarea, plăcută nouă amândurora, **de a ne fi strâns mâna ca doi creștini civilizați în fața altarului, la sfârșitul slujbei** [...] **A fost deci pace și blândețe evanghelică pe toată linia** [...] **armonia din sătulețul Sălajului n-a fost câtuși de puțin tulburată.**"

/1923. Mentalități politice ardeleneste

"...masele noastre populare din Ardeal **se țin în rezervă în fața oricărei manifestații de partid politic**. Motivul e simplu: **concepția de partid nu e trecută încă în mentalitatea mulțimei de aici**. Românii din Ardeal în trecutul lor de opresiune **n-au cunoscut diferențierea după grupări politice și nu s-au mișcat decât în cadrul larg al revendicărilor naționale**. De aici și denumirea de **"partid național"** care, însemna **tabăra integrală a tuturor energiilor românești în luptă cu statul ostil**. [...]

..."Adevărul e că noi **n-am pomenit niciodată o organizație** în acest sens, că **nu ne-a înscris nimeni nicăeri, că partizanii n-au fost cunoscuți și n-au luat niciodată vreun angajament**. Pur și simplu pe ideea împotrivirii de neam, un suflu de protestare unanimă ne-a mișcat pe toți românii [...]

..."Având această moștenire în mintea tuturor, **masele noastre n-au făcut**, nici după dezrobire, **politică de partid**. Ascultând păreri, cumpănind programe, primind sfaturi din partea locului sau urmând sugestiunile momentului, **mulțimea de aici a balansat în toate părțile**." (ex :rezultatele în alegerile de sub gov. Brătianu apoi ale gov. Averescu)

/Sistemul de partide în Ardeal

..." **Procesul de diferențiere după partide abia acum începe în Ardeal** " [mai întâi a venit PP, apoi P-Ț, apoi PL care și-au făcut anume puncte fixe, punând bazele unei organizări.] Întrucât privește **mulțimea**, însă, **procesul de închegare se găsește în prima fază. Milioanele de cetățeni** călăuziți încă de o explicabilă inerție, **sunt zestre în așteptare** pe seama acelor care vor să știe mai bine și să le pipăie interesele și care, prin personalități marcante, vor putea răscoli mai adânc în sufletul lor ..

-Partidul Național Vaida-Maniu

[LD : de sigur,multă invidie ,multe frustrări,multe "polițe" în zisele lui Goga.Dar ,dincolo de ele,argumente judicioase,constatări autentice,previziuni de bun simț care-și vor găsi confirmarea , mai devreme sau mai târziu .

..."Sub acest raport al concepției de partid ,**lagărul d-lor Vaida_ManIU** se găsește într-o **declarată inferioritate față de celelate grupări** din Ardeal.[...] Legați mai mult de trecut decât de prezent , fără să se fi împrietenit cu împrejurările schimbate din care n-au izbutit să tragă consecințe programatice ,**dânșii nu reprezintă o unitate de gândire politică. Rămăși în inerție alături ,ei gândesc în zece feluri** și problemele curente îi agită în sens contradictoriu .**Aceasta explică târquiala lor cu toată lumea** ,clasica prăvălie de "pertractări" pe la toate ușile, bălăbăneala unui așazis partid care , în doi ani , a descris imensa curbă între domnii I.Brătianu și Adolf Ștern ,plasând pretutindeni o formă de tovărășie... [...] **Nenumărați oameni cumsecade** pătrunși de convingerea lor, **se degajează pe rând din acest mausoleu istoric**, deasupra căruia Badea Gheorghe ,cu intuiția lui sănătoasă , s-a ridicat în adunarea de la Alba Iulia și a rostit dictonul din Biblie : <**Acum slobozește , Doamne, pe robul tău ...**> [...]

Partidul Național este cântecul de lebedă al acestui trecut .

În mormântul de la Băsești,doarme ultimul reprezentant legitim."

N)1924.Goga.Conștiința de partid în Ardeal

Din vol."**Aceeași luptă**" ,ed.ziarului "Universul" ,1930, (p.397-401)

/Basmul solidarității

"Dintre acuzațiile ce ni se aruncă din partea membrilor vestitului sinedriu de "o sută" , cea mai des repetată este că <**am spart solidaritatea Ardealului.** >și că pe urma noastră ,**distrugându-se o dulce armonie din bătrâni**, lumea de aici a înregistrat **curente de idei contradictorii și s-a împărțit în tabere opuse.**

Ce concepție imorală și antipolitică în acest **basm al...solidarității !**

Bunii mei adversari își închipuie că **Ardealul de după unire** ar fi trebuit ținut încă într-o îndelungată **toropeală politică**, ferit de orice sugestione din vecini și nemișcat ca o apă moartă.După opinia lor ar fi fost de dorit **să rămânem și pe mai departe zguliți [?]**

sub plapuma căldicică a partidului național, sub acoperământul căruia **să se fi aranjat în familie** toate trebușoarele noastre .[...]

Adăugați la aceste principii salvatoare și **ideea ce o aveau matadorii regionalismului** nostru că **Ardealul s-ar fi putut păstra în mod ermetic închis** în fața oricărui îndrumări din provinciile surori și că, **dacă o asemenea anomalie** ar fi fost realizabilă , ea **ar fi contribuit la întărirea unității noastre de stat ."**

O) 1930.Goga.A cui e vina ? (I)

Din vol."**Aceeași luptă**" ,ed.ziarului "Universul" ,1930, (p.402-406)
26 I.1930.

/PNȚ = regimul Maniu

[LD :ura lui Goga atinge simptome obsesive ,dacă face un asemenea inventar .

Dar ,ca și în alte cazuri,printre minciuni,exagerări ,processe de intenții,bălăcăreli,răsar și unele remarci interesante , demne de "insectarul" moral pe care încerc să-l înjghebez.]

"Acum , că **lumea s-a lămurit** , și **regimul d-lui Iuliu Maniu apare** în fața tuturor minților limpezi **ca o pacoste națională**, acum e mai legitimă ca oricând întrebarea : **cine oare i-a împins de la spate pe acești nou-veniți** , ca să-i impună la guvernarea țării , **din ce elemente sufletești s-au înjghebat legenda șefului și curentul care i-a deschis drumul până la fotoliul de prim-ministru ? [.....]**

Ar fi o operă admirabilă de disecție sociologică ,sugestivă și crudă în același timp, **dacă cineva ar scrie o carte** în care să fixeze după categorii **acest zbucium de zece ani ai așteptării**, să răscolească **toate speranțele** câte s-au pus la contribuție și **să facă să defileze** înaintea cetitorului obiectiv **variatele tipuri cari au plimbat mirajul birunței vreme de o decadă ...**

...Cetățeanul mișcat de idealul național

...E cetățeanul ,suflet candid **care s-a înduioșat** înainte de război ascultând cuvântările

lui delavranca sau zuriile de lanțuri ale părintelui Lucaci ,om cumsecade ,sensitiv onest **mișcat de "idealul național"** .El a tresărit sincer la apelul fraților de peste munți și nu s-a îndoit o clipă de onestitatea lor .Acest visător își zicea :<**să vină ardelenii!**> El era sincer convins că durerea purifică și **că Iuliu Maniu vine pe arenă ca sinteza superioară a unor preocupări etice menite să transforme societatea noastră**.De aceea **I-a așteptat și I-a dorit din prima zi** ,I-a iertat pentru cuvântările leșinate și nu i-a cerut talent , a înghițit ceata barbară care-l înconjură , în frunte cu d. Cicio –Pop...

...Ahtiatul de Occident

...E ahtiatul de "**Occident**",care **oftând după Europa** în colțul lui de mahala și-a făcut o **teorie simplistă dictată de un rezon [?!] geografic** și a crezut în ea.Mai sceptic ca cel dintâi ,dar **dornic de înoiri** și susceptibil la **chemările civilizației** , a strigat și el cu convingere :<**să vie ardelenii!**>.Dintr-o vară petrecută la Brașov, din impresiile sumare privind la fereastra vagonului când a trecut spre Paris sau Karlsbad , din ce auzise el despre seriozitatea administrației austriece , **acest sincer iluminat al progresului s-a luat după jacheta d-lui Maniu** ,prins de falsul aparențelor .

Sătul de vechiul "bizantinism" ,a **cerut o lume nouă**. Din primul moment și-a dat seama că nu are de-a face cu niște intelectuali în persoana acestor provinciali, dar **nu se îndoia de calitățile lor de muncă și ordine**

...Epavele vechilor partide

Categoria a treia de aderenți, e mai puțin interesantă dar este **foarte numeroasă și ridicată până la Statul Major al PNT** .Sunt **epavele vechilor partide ,naufrațiați ai vieții**, dintre care mulți **își frânseseră cariera politică și busola morală** pe vremea neutralității.Dorința de a-și **reface virginitatea politică i-au mânat** sub ocrotirea "**apostolului de la Bădăcin**" pe care nu-l prețuesc câtuși de puțin, dar s-au legat de el **ca de un colac de salvare** .

...Tineri ariviști

Destui tineri proaspeți,**ariviști de după război foarte elastici** în interpretarea datoriei ,unii dintre ei **cu pretenții"intelectuale"** dar hotărâți de a se da cu "proștii" (cum zic ei în intimitate) fiindcă **locurile sunt pline** și șansele de căpătuală , problematice .

...Pleava subversivă

Adăugați la toți aceștia **pleva subversivă de multe nuanțe** care a sesizat **caracterul destructiv al regionalismului** propagat de stigmatele vechii stăpâniri ungurești ,și s-au asociat perfid **la o operă de răsturnare** ."Agenții sovietici sau iredentiști , scoțând cațul la Târgul Mureș, la Tighina lui Zipstein sau în Bucovina lui Ktakalia. strânși într-o ațiune paralelă militantă, dezlănțuind nesăbuite agitații "

P) 1930.Goga.A cui e vina?(II)

Din vol."**Aceeași luptă**" ,ed.ziarului "Universul" ,1930, (p.407412)
2.II 1930

[LD :Unele afirmații ale lui Goga ,recunosc,mă șochează și mă depășesc. Înșirate ca pe un inventar de mari greșeli ale liberalilor în Ardeal :**intruși ;postură de negustori, colaboratori dominați de busola stomacului ;cu pronunțat caracter regionalist proconsular ;timorați, fără autoritate , amatori de șurubării** .Toate astea "pregătind" atmosfera care a premers marea adunare de la Alba Iulia și luarea cu asalt a Bucureștiului de către ardeleni (1928)Obișnuite în polemicile de scandal ale vremii ,cred că sunt de cea mai crasă rea-credință.Sau ... poate mă înșel,și atunci voi lăsa chestiunea deschisă ,nu o voi ocoli, dar o voi trata ca pe **una din cele mai deșănțate propagande demagogice** Pentru că, este clar, nu poți să afli adevăruri obiective de la politicienii români în relațiile lor de adversitate]

/Partidul Liberal

"**Autorul de căpetenie** al acestui cutremur molecular în viața noastră de stat este , de sigur,**Partidul Liberal** ,care în atotputernicia lui de ieri , pe lângă reale servicii aduse țării în trecut,canalizează și **răspunderea pentru unele mari neajunsuri** în plină actualitate .. Nu trebuie de uitat că ,atât **resuscitarea spiritului de clasă** din vechiul Regat [**PT**] cât și **lansarea regionalismului ardelean [PNR]** ,amândouă manifestările care au răscolit

instinctele mulțimii ca **să se unească apoi într-o singură tabără [PNT]** au la origina lor **lipsa de orizont din politica Partidului Liberal.**

Cine va scrie odată istoria zbucriunii intern [LD :iar aviz viitorimii !] din prima decadă a României dedupă război, va avea prilejul să constate deodată cu regretabila miopie a vechilor organisme politice la noi, și necontestata linie de oboseală prin care se caracterizează activitatea lor posbelică. "

-PT= emanație a miopiei liberale

"Partidul țărănesc e o emanație directă a protestării împotriva stăpânirii liberale din ultimele decenii.[...] **masele rurale** din România de ieri ,cu tot complexul lor de necesități, **n-au izbutit să atragă** în mod covârșitor **preocupările guvernanților** ,prinși de mirajul atâtor clișee de import ."

-Burghezie inventată ad hoc

"Urmând lozincile marelui I.Brătianu ,epigonii lui le-au strâmtat și n-au mai văzut dincolo de ele.Încălziți de ideea creării unei burghezii cu orice preț, forțând evoluția într-o țară cu relații de viață patriarhală, ei au anngajat întreg aparatul statului la opera de procreație dificilă a unei clase inventate ad hoc, în vreme ce țărănimea , care constituia elementul nostru de baștină, **era lăsată în părăsire**

-Țărănimea – victimă perpetuă

"Țăranul, atât sub regimul conservator-latifundiar cât și sub oblăduirea capitalisto-burgheză a liberalilor, **a fost deopotrivă apăsător** în toate impulsurile lui de a-și ușura greul vieții.**Relațiile de proprietate îl condamnă la servitute** , pe de-o parte ,**înfăptuirile liberale antiagrare îl opresau,** de alta Foamea pământului a strigat zeci de ani , alături cu foamea de dreptate [vorbește de răscoala din 1907 ,de lupta cărturarilor pentru țărani] Partidul conservator a căzut repede,Partidul Liberal rămas singur pe teren, a canalizat toată răspunderea trecutului."

-Blocarea Ligii Poporului pentru evoluție lentă

"Țăranii demobilizați au adus cu ei acasă o conștiință politică ,care s-a pus în mișcare și **a făcut zid** împrejurul **Ligii poporului .Dacă generalul Averescu** ar fi fost lăsat să-și ducă înainte realizările în favoarea păturii rurale,fără să fi fost înlăturat de la guvern cu savante intrigării de culise,**exaltarea satelor pe lozinci demagogice nu s-ar fi produs** , și politica României ar fi păstrat **ritmul unei evoluții lente** fără salturi vertiginoase .

-Paradoxul relației PL-Ardeal.

[LD :Unele afirmații ale lui Goga ,recunosc,mă șochează și mă depășesc. Înșirate ca pe un inventar de mari greșeli ale liberalilor în Ardeal :**intruși ;postură de negustori, colaboratori dominați de busola stomacului ;cu pronunțat caracter regionalist proconsular ;timorați, fără autoritate , amatori de șurubării .**Toate astea "pregătind" atmosfera care a premers marea adunare de la Alba Iulia și luarea cu asalt a Bucureștiului de către ardeleni (1928)Obișnuite în polemicile de scandal ale vremii ,cred că sunt de cea mai crasă rea-credință.Sau ... poate mă înșel,și atunci voi lăsa chestiunea deschisă ,nu o voi ocoli, dar o voi trata ca pe **una din cele mai deșănțate propagande demagogice** Pentru că, este clar, nu poți să afli adevăruri obiective de la politicienii români.]

"Cu regionalismul din Ardeal lucrurile stau cam la fel în ce privește cauza inițială și biruința recentă a acestui microb indezirabil.**Particularismul de peste munți** , care există în suflete ca o zestre tristă a veacurilor de umilință, **a fost pus în valoare și transformat în instrument politic de greșelile Partidului Liberal** .

..." În adevăr ,s-ar putea scrie pagini multe de migăloasă analiză asupra **raporturilor dintre Partidul Liberal și Ardeal,** menite să explice **paradoxul ciudat al unei izolări reciproce** care stăruie încă.**Cum se face** că **organismul politic** care în trecut **a accentuat neconținut ideea națională și a girat cu numele lui dezrobirea de peste munți,**a fost socotit zece ani și este azi **socotit intrus în Ardeal ?**

Situația se poate lămurii numai dacă ne gândim la **greșala inițială ,la primele zile după unire.** Necunoscând psihologia specială a provinciei alipite și neavând o intuiție fericită, **conducerea liberală** de la început **a călcat cu stângul în Ardeal.** [...]

..."**Liberalii** –îmi spunea cândva pe bună dreptate un analist obiectiv și crud –n-au venit

În Ardeal nici ca stăpâni , nici ca frați , și-au ales postura cea mai rea și cea mai apolitică: **de negustori** . [LD ?!] Caracterizarea e lapidară , dar nu departe de realitate , fiindcă prestigiul armelor românești biruitoare ca și elanul îmbrățișărilor frățești , **au fost coplesite** în curând , se știe, **de valul așa-ziselor naționalizări , de operații de bancă și alte afaceri prea puțin altruiste** [?!?]

... "O declarată stângăcie , care intervine totdeauna când sunt prea multe abilități la mijloc , a făcut apoi ca **liberalii să-și asocieze în Ardeal** tocmai **elementele excepționale ca moralitate politică pe vremea unurilor** [?!?] , **rătăcitori odinioară după busola stomacului în tabăra contelui Tisza** . "

... "Adăugați la acestea **nota pronunțat regionalistă a Partidului Liberal** , care pătimea și el de **același defect** ca și comitetul de o sută și care a imprimat **caracterul proconsular al politicii sale în Ardeal** [?] , unde **și-a instalat șefii de organizații aduși din mari depărtări** . "

Toate acestea , **plus ultima guvernare după decedarea lui I.I.C.Brătianu** , timorată și **fără autoritate** , ținând a înlocui gestul franc al omului de credință cu **mici șurubării de învârteală orientală** , toate acestea **au fost teren prielnic pentru demagogii inconștienți și au rodit vestita adunare de la Alba Iulia** , din care prestigiul ultimului guvern liberal a ieșit zdrențuit .

Iată în cadrul unei schițe succinte **răspunderea politică a nebuniei de astăzi** . [1930] Nu se cere o specială erudiție ca să fie completată pas cu pas în toată înlănțuirea ei cronologică . "

R)1931.Goga.Ideea unirii

Cuvântare radio, 24 I 1931. Din vol. " Discursuri " , Cartea Românească, 1942 (p.445-450)
[LD: primul **discurs radiofonic** , pentru că – mărturisește el- s-a ferit până atunci de microfon dintr-o "**nepricepută sfială**" față de descoperirile pe care mintea lui "**nu le-a pătruns de-a binelea**". Și-a birut "**rezerva**" , în clipa în care i s-a cerut să vorbească elevilor de liceu despre ideea unirii Extrag de la el doar viziunea. Și mărturisesc: cu mici excepții , mi-ar place să-**mi însușesc argumentele și spiritul lecției de istorie a lui Goga** .]

/Fazele ideii

"**Ideea unirii , ca lozincă militantă** , a trecut prin **mai multe faze** până s-a desprins ca **un fruct copt și ne-a dat închegarea de azi** .

...barda lui Mihai

"Peste negura vremilor **sclipise în treacăt barda lui Mihai** ; lăsând să se întrevadă ca la lumina unui fulger **drumul destinului** , dar aceasta era **numai licărirea profetică a geniului** , care se plătește scump cu prisos de lacrimi și suferințe , fără a se putea bănui măcar ziua răscumpărării "

...înțelepții neamului

"Trebuie să vină mai întâi **învățătorii neamului , creatorii de doctrină** , care în lumea abstracțiunii **să ridice problema la nivelul unei dogme** , cu gândul de a o înstăpâni în toate mințile "

...istoriografii ardeleni ,școala latinistă

"**Acești pedagogi ai neamului au răsărit din Ardeal** .Unirea bisericească cu Roma - un **proiect al dezmembrării noastre spirituale combinat la Viena** – ni i-a dat ,vrând oarecum soarta **să dejoace planul dușman care urzea pierzarea noastră** . Un Petru Maior , Gheorghe Șincai , Samuil Micu ,cărturari ardeleni de la sfârșitul veacului al optsprezecelea ,atrași de splendorile Romei ,**chinuiți de enigma originii lor , au descoperit marea noastră taină de familie** și întorși acasă , au spus-o tuturor . **Acești istoriografi** , părinții școalei latiniste de mai târziu ,sunt **primii semănători conștiențai ideii noastre de unire** .Firește , paginile lor nu codifică programul luptelor viitoare pentru realizarea unui plan , dar de sub cuviința lor umilă de slujitoria "**prea-înaltului chezero-crăesc scaun**" se ridică **ochii iluminați de amintirile anticului Lațiu** .Nici o putere din lume nu-i mai putea clătina în credința lor ;otrava sfântă le pătrunsese toate fibrele gândirii ,**sămânța era aruncată , rodirea aștepta în umbră** ."

...școala românească

" **Românismul** a intrat în veacul al XIX-lea , deci, **preparat sufletește** pentru luptele pe care avea să le dea și **înarmat cu doctrina corespunzătoare** pentru a înțelege **principiul de naționalitate**, pe care Occidentul îl asvârlise în laboratorul Europei scăldat în râuri de foc și de sânge.Când Gheorghe Lazăr , prin anii douăzeci ai veacului trecut , și-a deschis la București modesta "Școală românească" , s-au găsit boieri care să-l înțeleagă.

...Tudor Vladimirescu

"**Spiritul public** se dezmeticea de sub **apăsările domniei fanariote** ,și **răzvrătirea lui Tudor Vladimirescu** era o dovadă categorică pe seama tuturor , că jos, în culcușul adânc al energiilor populare ,ura împotriva străinului clocotea cu dezlănțuiri pătimașe."

...Parisul , continentul

"**Continentul** ,care fierbea **germenul de revoltă al moștenirii lui Napoleon** și pregătea mulțimile pentru **viitoarele schimbări de hartă**, în sensul unor **delimitări etnice**, continentul ,când a început să-și întindă rețeaua lui fermecată asupra latinilor de la Dunăre ,**a găsit ecou aici** , din ce în ce mai puternic.**Parisul, uriaș stâlp de foc cu o revărsare planetară**,ne-a trimis tot mai des ispitele lui.

Repede , cu acea înfrigurare care stăpânește totdeauna adolescența popoarelor , **un impuls romantic de unire** a răsunat la noi și a vrăjit toate inimile

...ideologii de la '48

[LD: spre deosebire de legionari care considerau '48 ca o deraiere de la linia națională, Goga este un prețuitor al generației pașoptiste]

"S-a înjghebat **generația ideologilor de la patruzecișiopt ,a doua izbucnire colectivă a conștiinței noastre naționale** .De astădată, primind îndrumările de la Apusul civilizată, **dogma a crescut în intensitate și în adâncime** .Literatură, știință, politică, toate manifestările noastre de viață **s-au brodat pe ideea unirii**.

Anul patruzeci și opt ,care a zguduit Europa ,a fost **botezul nostru de foc pentru consfintirea acestui crez** .Kogălniceanu este exponentul politic, iar Alecsandri corifeul literar al epocii.

...internaționalizarea ideii unirii

" O admirabilă **pleiadă de suflete generoase și de talente deosebite se saltă pe arenă**. **Contactul cu străinătatea e luat și problema unirii celor două Principate se așează în perspectiva unui cadru internațional**

...unioniștii

Revoluționari și emigranți, visători la început, constructori mai târziu,**se agită în toate părțile , fiecare cu rostul lui de suflet și de nervi**.**Goleștii, Brătienii, Kretzulescu, Costache Negri, Ioan Ghica , și atâți alții**.**În atelierul lor s-a făurit s-a făurit unirea principalțelor .**

/1859.Alexandru Cuza

"Alegerea luiCuza la 1859 ca Domn, nu e decât **pecetluirea ideii naționale în apogeul ei**.Această generație grăbită în foamea de adaptare la Apus,**a creat România modernă**.

...Dinastia străină

" Dinastia străină a **fost amuțirea uricării egoism local, în fața patriei noi**. **Războiul de independență și proclamarea Regatului** nu sunt decât **încoronarea unui întreg ciclu** de înfăptuiri realizate de acești ideologi de la patruzecișiopt , care vor rămâne în istoria noastră cu aureola de **părinți ai patriei** ."

/ Domnia lui Carol I

"**Al treilea popas al evoluției românești** s-a făcut sub domnia Regelui Carol I .

Viața laborioasă a înțeleptului monarh a schimbat aspectul României .[...]

În aproape **40 de ani de pace ,țara consolidată și-a lărgit temeierile culturii și orizonturile de gândire**.În această vreme **dogma a progresat ,unitatea sufletească a românilor de pretutindeni s-a statornicit** în cugete și a devenit **formula curentă a**

stiinței românești."

...Eminescu

[LD: dincolo de toate , impresionanta modestie (sau e altceva ?) care-l determină pe Goga să se abțină de la nominalizări și merite personificate .**Eminescu este declarat suveranul spiritual al ideii naționale.**]

"Nu este acum momentul când s-ar putea rosti nume proprii [?!?], pentru a detalia acest zbuțiu îndelung. Nici constelația literară , nici vaștra eflorescență politică nu pot fi invocate aici. [?!?] **O singură personalitate stăpânește** de sus ,de la înălțimi siderale neatinsă încă de noi, **cerebralitatea neamului : e Eminescu , poetul și cugetătorul.** Creațiunea lui artistică e cea mai înaltă culme , **cugetarea lui politică rostește sentințele definitive.** Din ziua în care suflarea lui de foc a azvârlit în clocotul conștiinței pbștești deviza : <**De la Nistru pân'la Tisa**>, din ziua aceea , **ideea unirii se încleștase în sufletul și carnea noastră. Izbândirea sa era numai o chestiune de oportunitate "**

...Soarele de la București răsare

"Privirile tuturor românilor erau îndreptate spre acest Regat , de unde porneau neconținut radiațiunile credinței. <**Soarele nostru la București răsare**> spunea cineva din Ardeal și avea dreptate . **Regatul de ieri e punctul arhimedic al românismului de astăzi.**

/Domnia lui Ferdinand I

"Ce-a urmat mai târziu , de la începutul de epocă până la frământarea de azi , se știe. **Sub sceptrul Regelui Ferdinand , ideea trup s-a făcut** , și sângele sutelor de mii de ostași a întărit cu pecetea veșniciei îmbrățișarea noastră"

S) Mai 1927. Goga. Sărbătoare pe Câmpia Libertății, Blaj

3-5 mai 1927. (p. 462-466)

[LD: rețin câteva idei pentru frumusețea limbii , pentru metaforele folosite de poet , și nu pentru prestația ministrului de Interne !]

▣ Blaj-loc de pelerinaj

Câmpia care a auzit "cea dintâi spovedanie a Ardealului "

"Ziua de 13/15 mai 1848, e **stâlpul de foc ce s-a aprins după veacuri de întuneric** , e **prima zi a libertății noastre politice "**

Vizionarii de la 1848 "**au codificat** din instinctul maselor **un crez, un program politic "** .

/Pleiada pașoptistă

Statul Major, înconjurat de clerici : **Șaguna** (îndrăznețul ierarh diplomat), **Cipariu** (ascetul scripturilor bătrâne), **Avram Iancu** (dârz și întunecat ca un început de furtună), **papa Balint** (viteazul), **Axente Sever** (voinic ca o prăvălie de munte)

" Într-un colț ardeau înfrigurați de epopee ochii lui **Bălcescu** "

"În această **atmosferă de mare praznic** necunoscut încă, s-a ridicat pe piatră un om firav cu chip de apostol. Era **Simion Bărnuțiu** , cărturarul tribun ."

/Învățămintă și consecințe

-Ziua de 3/ 15 mai însă e cea dintâi pagină în **cartea facerii** . Aici a fost **prologul** în marea dramă , care peste șaptezeci de ani s-a închis în râuri de sânge pe câmpiile Moldovei.

- "Astăzi , visul lor s-a împlinit , idealul care animă **teoriile constituționale ale lui Bărnuțiu** , **viziunile fugare** din nebunia Iancului, **apoteoza latinătății** din care se împletea **filologia lui Cipariu** , toate s-au încadrat în realitate .

- "**Ardealul**, închegat azi pe veci în patrimoniul unirii, trebuie crescut încă în percepțele **dragostei de neam** care a zbuțuit adunarea de la 1848 ,"

- "Înviați cuvântul lui **Bărnuțiu** , ca să aveți un **catehism al ideii naționale integrale** . Reaprindeți candela de veghe din **biblioteca lui Timotei Cipariu** , ca să înțelegeți avântul nobil al unei **cerebralități creatoare**. Însușiți-vă din **îndrăzneala lui Iancu** îndemnul viguros al energiei active ."

-**Câmpia Libertății** ne va chema întotdeauna

Dec.1933.Goga.Deschiderea Institutului de istoria literurii

Mărturisiri cu ocazia deschiderii *Institutului de Istoria literaturii române moderne și folklor* la Universitatea București., dec.1933.(p. 413-444) Are 50 de ani și câteva luni.

«Confesiune de "atelier"»

"Voi vorbi deci cu toată spontaneitatea și sinceritatea , destăinuindu-mă și arătând **care au fost curentele de gândire și de simțire care m-au călăuzit în viață.Voi încerca să ridic perdeaua de peste un colț de laborator literar și să-l dezvălui în fața Dumnevoastră**"
Este vorba de un fel de metodică explorare intelectuală din partea Dvs., care , făcută din anumite norme științifice ,se crede datoare ca ,**luminând în sufletul unui scriitor** , să-l urmărească în **toate ascunzișurile lui**, să-l pună în lumină în fața acelorora dintre contemporani și urmași care vor voi să-l vadă Voi face deci în spiritul acesta **un succint curs de anatomie sufletească."**

-Credința în determinismul geografic

Rășinari, poalele munților Cindrel (Carpați), la 12 km de Sibiu.Satu era "*fundus regius*", adică sat "**slobod crăesc**".Comunitatea reprezenta **o puritate de rasă absolută: 6000 locuitori , toți români**.Jandarmii ungurii erau singurii străini ,dar și ei adesea se românizau prin căsătorie.

"**Cred într-un determinism geografic** ,care îndrumază toată mentalitatea noastră și, firește **întreaga structură sufletească și intelectuală**.

Dacă m-aș fi născut la periferia etnică a neamului ,acolo unde apăsarea unei culturi străine s-ar fi resimțit în mediul în care mă mișcam, desigur că acest stigmat m-ar persecuta în cursul vremii, necontenit .**M-am născut însă la graniță.Am știut** deci, din primul moment al vieții mele ,**că există granițe; am știut** ce înseamnă existența graniței : **un piron înfipt în carnea unui popor** "

-Familie de intelectuali cu tradiție

Ceea ce se cheamă **intelectualitatea ardelenescă** de atunci.**Tatăl era preot** în sat .**Bisrica** avusese "danie" de la Matei Basarab.Cultura se făcea la adăpostul Bisericii (pentru că alte profesii erau destinate străinilor și ungarilor)

Bunicii (de la ambii părinți),**preoți**.(Eminescu a stat în 1868 2 zile la Rășinari la bunicul lui ,care , apoi ,l-a trecut granița prin Vama Cucului)

A avut mai mult o educație germană, decât franceză.

-Satul= rezervor de energie națională

"Eu am trăit până la 9 ani la sat ;am trăit însă **nefiind țăran** ,ci ca un **înregistrator conștient al satului** .

"Am privit satul și l-am **despicat programatic** , dându-mi seama că **el e cel mai mare rezervor de energie națională ;am crezut** de la început , prin transmisiunea strămoșilor și părinților mei, **în ideea de rasă;am crezut** deci, în sat , fiindcă satul era **sinteza care reprezenta înaintea mea marele tot :neamul "**

..."Dacă s-ar gândi cineva să-și ea asupra lui sarcina să caute **la sat toate figurile pe care le-au eternizat marile literaturi** , le-ar găsi desigur, într-o formă rudimentară , dar le-ar găsi acolo .Există la țară și **Hamlet și Tartuffe** ; există **Avarul** din Moliere ; există **Othello**;toate **figurile complicate** și toate **marile pasiuni clocotesc jos în adâncime**."
[...] Am avut contact cu **toate frământările anonime** , cu toate bucuriile , începând de la botez și până la coborârea în pământ .

-Suflet de protestatar ,de revoltat

..."M-am născut într-o vreme când **principiul național domina toate fluctuațiunile sufletului românesc**.

..."M-am născut deci într-o vreme când **protestele de rasă erau pe buzele tuturor** și când acest sentiment era atât de puternic , încât umbra pe toate celelate . Era **atmosfera celei mai sălbatece persecuții a românilor**;era o opresiune ramificându-se până în cele mai mici îndeletniciri de la țară.Desigur că ea trezea protestarea și **eu m-am născut în această protestare ,m-am născut cu pumnii strânși,sufletul meu s-a organizat din primul moment pentru protestare,pentru revoltă , cel mai puternic sentiment care m-a călăuzit în viață** și din care **a derivat și formula mea literară**.

-Atmosferă și influențe literare .

A început să publice de la 14 ani :*Revista ilustrată* (Gherla),*Tribuna literară*(anexa "Tribunei" lui Slavici, de la Sibiu);*Familia* (Oradea Mare ;Iosif Vulcan membru al Academiei Române, deschisese granițele literare cu Vechiul regat)

Elev la liceul unguresc din Sibiu, a trebuit să învețe această limbă

"Atmosfera literară din Ardeal, acum vreo 30 de ani ,era o atmosferă foarte primitivă.

Literatura venea din Vechiul regat .Dintre autorii ardeleni, era singur **Coșbuc** care , cu un talent strălucit ,era pentru mine un subiect de curiozitate literară ;[...] însă **configurația lui idilică n-a avut accente de înrudire cu sufletul meu** .[...]

Adevărata influență, covârșitoarea influență ,o exercita Eminescu [...]

A citit **traduceri excelente** în germană și maghiară (Shakespeare ș.a)

Din literatura maghiară l-a influențat **sufletul curat al lui Petofi** (cel mai important poet romantic de la '48 ; când a fost închis la Seghedin , a tradus din el)

Din literatura germană , de la Goethe , Schiller, până la poezii antebelici .

/Criza de conștiință :schimbarea concepției de viață.

"O singură carte e care m-a sguduit :**Raskolnikoff** .Atmosfera de mesianism,scormonirea durerilor,tendința aceea de mister care planează peste capul chinuitului scriitor rus, în Raskolnikoff,**și-au înfipt ghiarele în sufletul meu** din primul moment ,și mi-a dat o adevărată zguduire de nervi, care m-a ținut aproape un an de zile

M-am pomenit, m-a dus într-o **adevărată criză de conștiință** și care m-a făcut să trec printr-o **revizuire a problemelor morale și să-mi schimb cu totul concepția de viață.**"

-"Retărănirea "

..."Eu am văzut în țaran **un om chinuit al pământului** ; n-am putut să-l văd în acea atmosferă în care l-a văzut Alecsandri în pastelele sale și nici n-am putut să-l văd încadrat în acea lumină de veselie a lui Coșbuc " [...]

...**Așa de mult m-a influențat Dostoievski** ,încât ,și sub influența lui JJRousseau , am început să-mi elaborez **la vârsta de 20 de ani ,o întregă teorie de ordin moral**. Mi-am zis :**civilizația e putredă ,e bolnavă**.[...] această civilizație ,cu care luam contact ,**era agresivă la adresa mea,era vinovată** , fiindcă tindea să mă desființeze.

Îmi ziceam: **să mă întorc la sat și să refac în mine procesul prin care au trecut strămoșii mei** ,de care mă desfăcusem.Îmi aduc aminte că, sub impresia acestor frământări, îmi combinasem **planul să mă întorc la țară** , să mă desfac de toate atributele văzute și nevăzute ale civilizației , **să mă duc acolo în mijlocul țăranilor** , **să-mi iau o față de la horă** , să mă însor cu ea și să-mi zic :**eu sunt Ion Botezătorul Din această cununie** ,care s-ar face între un intelectual scârbit de aceste aspecte ale civilizației vinovate și între o față , care reprezintă principiul sănătății , îmi ziceam , **va trebui să iasă Mesia "**

[LD: da frumos vis ! **Și iată ce a făcut : s-a dus la Universitate la Budapesta ;s-a însurat cu Veturia Goga, a devenit castelan de Ciucea,a ajuns șef de partid și primministru. Am mare îndoiele privind sinceritatea lui Duca la 50 de ani !]**

/1906."Eminescian" la Universitatea din Budapesta

Erau vreo 300 de studenți la Budapesta "**condamnați** prin practicile de desnaționalizare ale statului, din care făceam parte,**să devenim niște ieniceri ai culturii străine** , ca pe urmă tot noi, să asuprim poporul de unde am plecat ."

..."Adunați acolo , la un moment dat , ne-am gândit că trebuie **să facem o revistă a noastră , a eminescienilor de atunci**, de la Budapesta .Crezul nostru literar se vede din însuși titlul revistei:"**Lucefărul**" [...] Pot spune că am reușit ." (înregistrau tot ce se producea în Vechiul Regat) În acele împrejurări,i-a **apărut primul volum de versuri**.

/1933.Prezentul

"Astăzi, **scriitorul** trebuie să fie tot **un deschizător de drumuri** , un mare modelator **sufletesc** al poporului nostru.[...]

-Clasă conducătoare înstrăinată.

"Dar nu trebuie să uităm că avem **o clasă conducătoare** care nu prezintă aspectul larg al valorilor populare ;**clasa conducătoare** are la spatele ei **patru civilizații** , fără nici o înrudire una cu alta;clasa conducătoare are în amintirea ei **stigmatele străinismului**.[...]

societatea noastră diriguitoare are un caracter de mozaic."